PETRI POMPONATIJ MANTUANI. TRACTATUS UTILISSIMUS IN QUO DISPUTATUR...

Pietro Pomponazzi

Petri Pomponatij mantuani. Tractatus vtilissimus in quo disputatur penes quid intensio et remissio formaruz attendantur: nec minus paruitas et magnitudo.

IOANNES uergilius urbinas Domino Petro Pomponatio preceptori optimo.S.D.

n E tua quandoq; modestia preceptor eminentissime maximam iacturam Viris doctioribus pareret.eam sane questionem quam tu non multo labore:magna tamen diligentia pauloante elucubrasti.in publicum tuo nomine profiscisci curauimus.Nam et si compertum haberem quantopere id semper fieri uetueris:ne ipse famam uenari ne ue plus æquo de te polliceri uidereris.Quia tamen fore perspeximus ut plurimum utilitatis afferret iis:qui hactenus perplexis ambagibus illius Suiseth inuoluti ueritatem inspicere nequiuerunt.Tum quia probe noueram q̄tum alioqui infamiæ huius questionis Auctori a Maleuolis inminebat:quippe qui te bonum aliis potius inuidere:q̄ tibi perennē gloriam predicassent.Nequaq̄ diutius in tenebris latitare permissimus.Qua propter tuū esse autumo mi preceptor ut quemadmodum cæteri ob eam:quam enauauimus operam:quo sincerius tuum hoc opusculum cuderetur:in modicas agunt gratias : ita ipse ueniam libenti animo largiaris. VALE.

Illustrissimo et Excellentissimo domino Alberto pio de Sabaudia Carpi principi: Petrus Pomponatius de Mantua. S.D.

m Emini me Alberte. Princeps illustris. cũ tecum essem Ferrariæ: tractatumq; Calculatoris: de intẽsione et remissione legeremus: mirifice te in eius ingenio delectatum. Verum et si eius rationes: cum uioleotissime: tum apparentissime tibi uideretur: asserebas tamen eius positionem: minime dictis Aristotelis cõuenire: quare inter nos longa habita est disputatio. Sed cum in disputationibus circularibus translactis. de hoc. sermo haberet: dixissemq; calculatorem: et a uero: et ab antiquis philosophis longe remntom esse: quasi ab omnibus rediculus habitus sum. Quapropter auditores mei me rogauerunt: ut quid sentirem eis aperirẽ: et ut de hoc tractatum compilarẽ. Ego tam et si hoc multum recusassẽ. Victus tãdẽ precibus Pauli Bartholi nobilis florẽtini cui omnia debeo, morem gessi. Et quoniã existimaui nõ in iocundũ tibi fore: si eam questiunculam ad te transmisissem: presertim. q. dum tecum essem enodationem desiderabas. Ideo te hilari fronte eam susceptura spero. Verũ si rei ipsi non satisfecero: te cæterosq; ad complementum excitabo. Vale ex Bononia. Sexto Idus Septembris. M.D.XIIII.

Petri Pomponatii mantuani. Tractatus in quo disputat penes quid intensio et remissio formarum attendantur: nec minus paruitas et magnitudo.

PROHEMIVM.

q

Voniam quidam anglus origine: nomine Suiset: cognomẽto calculator: uir certe acerrimi ingenii tractatum quendam composuit: in quo penes quid intẽsio et remissio formarum habeant attendi subtilissime disputat. Recitatisq; duabus opinionibus et eis impugnatis suam tertiam posuit que his temporibus cõmuniter tenetur. Et quoniam existimatur prima esse Aristotellis et ante eũ Platonis (sicut Ficinus noster in. xi. sue theologie contendit ostẽdere) imo et omnium antiquorũ theologorũ sicut Dionisii ariopagitæ Augustini et multorũ aliorum Ideo multi ex fratribus et filiis nostris admirati sunt: quo pacto tam doctissimi uiri sic aperte errauerint: mihiq; retulerunt se uidisse librũ celeberrimi uiri Ioannis mareliani mediolanẽsis in quo Aristotelis partes tuetur. Verum defensionem suam ipsis non satisfacere. Quare instantissime me rogauerunt: ut quid in hoc sentirem eis aperirem. Ego uero sæpius recusaui: cum mihi opus hoc difficillimũ uideretur. Deum namq; testor cum frequenter id aggredi temptassem: id mihi contigisse q; in prouerbio dici solet: qui magis manu anguillã stringit: minus retinet: quoniam aptius labitur. Sic ego quoq; cum plus uolui intelligere: minus intellexi. Verum cum quanto magis recusarem: tanto magis me infestarent: suis precibus uolens obtemperare sententiã meam posui: non quidem per modũ certe et demõstrabilis conclusionis. Sed magis per modũ dubitantis et ueritatẽ scire cupientis. Et me magistrum renuens comitem spondeo.

Sectio prima presentis Tractatus continẽs. xi. capita in quibus recitantur opiniones rationabiles cum suis fundamentis et rationes contra eas et sigilatim et uniuersaliter. Caput primum in quo ponitur prima opinio et rationibus quibusdam munitur.

p

Rima itaq; opinio ab eodem calculatore recitata est q; intẽsio et remissio habent attẽdi penes gradum summũ suæ latitudinis. Verum intensio penes appropinquationẽ et accessum ad summũ: remissio uero penes distãtiã et recessum ab eo-

tur ꝙ si aliquod in aliqua latitudine est magis tale quia magis ap/propinquat sūmo illius latitudinis: sic etiam erit cognoscibile.nā sicut ibidem.d.philosophus uniuscuiusq; rei dispositio in entitate est dispositio in ueritate.Ex quibus sequitur ꝙ si pfectio habet at/tendi penes appropinquationem ad sūmum:impfectio debet attē di penes distantiā.a. summo:nam summū et perfectū dicunť esse regula perfecti et imperfecti:quia primo de anima rectus est iudex sui et obliqui sed nō eodem modo:si ergo summū est utriusq; mē/sura.s.pfecti et impfecti et pfectū opponiť impfecto et distātiæ ꝓ/quitas:pfectio aūt attēdiť penes appropiquationē igiť ipfectio pe nes distātiā attēdeť. Multa sunt ꝓ ista opinione q̄ iferius uidebūť.

¶ Caput Secundū in quo ponuntur quinq; argumenta calculato/ris contra dictam opinionem.

Ntedictus aūt calculator quīq; subtilissimis rōnibus cōtra
a dictam opinionem argumentatur. Prima est quoniam ex illa sequitur ꝙ gradus summus:sit infinite intensus : nam intendatur aliqua caliditas usq; ad sūmū: igiť ista caliditas erit in tensa aliqualiter et in duplo et sic in infinitū : quia aliqualiter erit propinqua gradui summo et in duplo etiam in infinitū: et sic pro portionabiliter sicut erit propinqua gradui sūmo sic erit intēsior: ergo in infinitū intensa erit ista caliditas ante finem hore:et in fine erit intensior q̄ unq̄ ante finem:ergo caliditas summa erit in infini/tum intēsa ꝙ fuit probādū.Secundo sequiť ꝙ nō est aliqs gradus in duplo minus intensus q̄ gradus medius totius latitudinis: quia non gradus solum per in duplo plus distat a gradu sūmo q̄ gradus medius inter summū et non gradū:eo ꝙ mediū est ꝙ æqualiter di stat ab extremis.Cum igitur nullus gradus p tantū distat a sūmo: sicut non gradus sequitur ꝙ nullus gradus in duplo plus distat.a. sūmo q̄ medius totius latitudinis.ergo nō gradus est in duplo mi nus intensus q̄ gradus medius totius latitudinis caliditatis conse/quēs est falsum:quia aliquis gradus est equaliter intensus et aliqs in duplo minus intensus et sic in infinitum:sicut aliqua quantitas est aliquāta et aliqua in duplo minor et sic in infinitum ergo q̄stio falsa. Tertio sequiť ꝙ quilibet gradus motus est in infinitū remis sus quia omnis gradus motus p infinitā distantiā distat a gradu in/finito motus cum ergo nullus sit gradus intensissimus citra gradū infinitū motus sequiť ꝙ qlibet gradus motus p ifinitū distat a gra du sūmo sue latitudinis sed consequens est falsum ergo et antece/

dens. Quarto sequitꝫ q quelibet caliditas citra summũ sit in infi/nitũ remissa quia uel est gradus sũmus finite intensus: uel infinite si infinite intensus.ergo omnis gradus citra summũ per infinitum distat a sũmo: cõsequentia patet quia ois gradus finitus p infinitũ distat a gradu infinito:cum ergo penes appropinquationẽ gradui sũmo iuxta illã positionẽ habeat intensio caliditatis attendi: sequitur q omnis gradus caliditatis est in infinitum remissus. Si fini/te intensus est gradus summus tunc sit a aliquis gradus remissus tunc in infinitum propinquior est aliquis gradus gradui summo q̃ sit.a.quia per infinitũ modicum distat aliquis gradus a gradu sũmo ut patet ergo si penes appropinquationẽ gradui sũmo intẽsio caliditatis uel gradus attenditur.sequitur q in infinitũ intẽsior est aliquis gradus.a.gradu et cũ quilibet gradus citra summũ et gra/dus summus sit solum finite intensus sequitꝫ q.a.gradus sit in infinitũ remissus.Ista conclusio est falsa ergo positio:q ista cõclusio sit falsa patet quia si quilibet gradus foret infinite remissus: nullus foret aliqualiter intẽsus. et p cõsequẽs nullus gradus foret altero intensior: q est impossibile. Quinto sequitꝫ ista cõclusio q aliqua incipiunt a non gradu intendi et cõtinue æque uelociter intẽduntꝫ: et in fine erit unũ altero infinite intensius.probatꝫ quia incipiat.a. caliditas intendi.a.non gradu et intẽdatꝫ ad summũ et intendatꝫ.b. motus.a.non gradu et intendatꝫ continue æque uelociter cum.a. tunc sequitur conclusio q.a.et.b.incipiunt a.non gradu intendi: et continue æque uelociter intenduntꝫ:ut ponitur in casu et q in fine erit unum altero intensius.probatur quia in fine erit.a.summũ et.b.In infinitum remissum quia p infinitũ distabit.a.gradu infinito ergo erit in fine.a.gradus in infinitũ intensior ipso.b.tenet cõsequẽtia et ꝯsequens est falsum ergo et positio falsa. Hec calculator.

¶Caput Tertium in quo ponitur secũda opinio et rationibus munitur.

Secũda uero opinio ibidem recitata est q intẽsio habet attẽdi penes distantiã.a.non gradu:remissio uero penes distã/tiam.a.summo eiusdem latitudinis. Auctor huius opinio/nis apud me ignoratꝫ.Hec quoq; opinio nude a calculatore narratꝫ. Verum quia in remissione conuenit cũ prima opinione ideo que/cunq; q̃tum ad remissionẽ faciunt pro prima opinione faciunt et pro secunda.Quantũ uero ad intensionẽ cõuenit cum tertia reci/tanda.ideo que probãt tertiam in intẽsione ꝓbant et hanc secun/

dam. Quia tamen fortassis pp illas rationes non mota fuit hec secunda opinio. Ideo specialiter sic argumētor pro ea. Et primo q̄tū ad remissionem sic: quia distare a summo et esse remissum conuertuntur: nam omne remissum distat a sūmo: et omne distans a sūmo est remissum. ergo unū per alterū pōt cognosci licet in diuersis generibus cognitionis: tenet consequentia: quia oia dicta ad cōuertentiā sic se habent: ꝙ uel unū est subiectum et alterū est diffinitio: et tunc diffinitio a priori facit cognoscere diffinitū ecōtra ut ro diffinitū facit cognoscere diffinitionem: uel unū est subiectum et alterum passio: et sic idem ꝙ prius: uel unū est diffinitio subiecti et alterum passio eiusdem et sic iterū unū quoquomodo notificabit alterum: uel ambo sunt passiones unius tertii subiecti: et sic etiam unum poterit notificare alterum: quia passio posterior est effectus passionis prioris: quaꝛ si ad conuertentiā dicuntur unū poterit certificare alterum ꝙ fuit propositū. Secundo quia penes illud attenditur remissio: penes ꝙ solum omnia remissa cognoscūtur qua remissa sunt: sed solum penes distare a sūmo omnia remissa cognoscuntur esse remissa. Si enim in latitudine caliditatis quæ ponatur secundum extremū intensionis ut .viii. accipiatur gradus ut .vi. talis gradus non est uniuersalis regula ad cognoscendā remissam caliditatem quia si caliditas ut . vii . uel aliqua supra .vi. accipiatur et comparetur caliditati ut .vi. iam nō dicetur remissa respectu illius sed dicetur intensa cum tamen uere omnis infra .vi. et .viii. dicatur esse remissa sed bene si cōpareť caliditati ut .viii. cognoscetur esse remissa et idē est iuditiū de quacunq; alia infra .viii. uera ergo regula cognoscendi aliq; esse remissum est ipsum summū secūdum ꝙ aliq; distat ab eo. Consimiliter arguitur ꝙ intensio habet attendi penes distantiā a non gradu: quia distare a non gradu et esse intensum conuertibiliter se habent: ut patet discurrenti omne enim distans a non gradu est intensum et econuerso uel igiť unū est diffinitum et alterū diffinitio uel unū diffinitio et alterum passio unius et eiusdē tertii: uel unum est subiectū et alterū passio: uel ambo sunt passiones unius tertii sed ut supra dictum est semper unū pōt certificare alterum secundū aliquem modū cognitionis: ergo penes unū cognoscetur alterū. Confirmatur penes illud habet attendi intensio: penes ꝙ solum omnia intensa cognoscuntur esse intēsa: sed solum penes distantiā a non gradu omnia intensa cognoscūtur esse intensa. Si enim in superiori latitudine caliditatis sumatur aliquis gradus. u. g. ut quatuor certe in habitudine ad ipsum oia in

ſra quatuor dicuntur remiſſa et non intenſa. Sed bene in habitudine ad nõ gradum et idem dicatur de quocũq alio gradu a quarto ſiue ſit ſupra ſiue infra ergo ſolum per diſtantiam a non gradu oĩa intenſa cognoſcuntur eſſe intenſa. Hec ergo eſt uniuerſalis regula ad cognoſcendum aliq̃ eſſe intenſum. Hec mihi ueriſimiliter uidentur poſſe dici pro iſta opinione

¶ Caput quartum in quo ponuntur quattuor argumenta calculatoris contra dictam opinionem.

Contra dictam opinionem ſunt omnia argumenta que ſũt contra alias opiniones ſecundum q̃ hec conuenit cũ illis. Verum quia predictus calculator quattuor ponit argumẽta contra dictam opinionem parum tamen diſtantia ab illis contra primam factis: ideo ea hic ſubnecto. Primũ eſt ex poſitione ſequitur q̃ nullus eſt gradus medio gradu in duplo remiſſior: quia nullus gradus per induplo plus diſtat a sũmo q̃ gradus medius ut patet: conſequens eſt falſum. quia aliquis gradus eſt in duplo remiſſior et in quatruplo et ſic in infinitũ. ſicut quantacũq q̃titate data eſt aliqua in duplo minor et aliqua in quadruplo et ſic in infinitũ ergo et.c. Iſtud autem argmentũ differt a ſecũdo facto cõtra primã: quia in prima inferebat q̃ nullus eſſet in duplo minus intẽſus gradu medio. Iſtud uero q̃ nullus eſſet in duplo remiſſior gradu medio: q modi ſermonũ apud ipſum calculatorẽ nõ differũt. Vtrũ uero ſecundũ ueritatẽ differãt diſcutiemus infra. Secũdũ argumẽtũ eſt quia ſequit̃ q̃ aliqua ſunt æqualiter intẽſa q̃ non ſunt æqualiter remiſſa: quia caliditas sũma p̃ finitũ tantũ diſtat a non gradu: capiat̃ igitur unus motus qui p̃ tantũ diſtat a non gradu motus: ſicut iſta caliditas sũma diſtat a non gradu caliditatis tũc iſte motus et iſta caliditas ſunt æque intenſa: quia æqualiter diſtant a ſuis nõ gradibus et nõ ſunt æqualiter remiſſa quia ĩfinite modice remiſſa eſt aliqua caliditas citra sũmũ ſed nullus gradus citra summũ eſt æque intẽſus cũ gradu sũmo ergo iſta caliditas sũma nõ eſt æque remiſſa cũ iſto gradu motus ſed ↄcluſio eſt falſa qa oĩa q̃ ſũt æqualiter magna ſunt æque parua ergo oĩa que ſunt æque intẽſa ſunt æque remiſſa igit̃ cõcluſio falſa. Teriũ argumẽtũ eſt p̃ciſe tertiũ factũ cõtra primã opinionẽ ideo nõ repeto. Quartũ argumẽtũ ſeq̃t̃ q̃ oĩs gradus caliditatis citra sũmũ eſt infinite remiſſus qa caliditas sũma eſt finite intẽſa ergo et finite remiſſa p̃bo ↄſequẽtiã quia

oẽ q̃tũ finitũ est paruũ igiť p idẽ oĩs gradus finite intẽsus est remis/ sus sequiť ergo ꝙ caliditas sũma est remissa sit igiť a una latitudo calididitatis que p certã latitudinẽ distet a sũmo q̃ latitudo diuida tur in partes ꝓportionales uersus sũmũ tũc p infinitũ minus distat aliqua pars a gradu sũmo q̃ distet a gradus quia in infinitũ ꝓpin/ quior ẽ aliqua istarũ partiũ gradui sũmo cũ igiť remissio habeat at tẽdi penes distantiã a gradu sũmo sequiť ꝙ in infinitũ minus re/ missa est aliqua pars illarũ q̃ a gradus et quelibet illarũ partiũ est remissior q̃ gradus sũmus igiť infinite remissus est a gradus cõse/ quẽs est falsum ergo et positio Hec calculator.

¶Caput quintum in quo ponitur calculatoris opinio cũ suo fun/ damento et adduntur confirmationes.

t Ertia opinio est ipsius calculatoris ponẽtis ꝙ intẽsio habet attẽdi penes distãtiã a nõ gradu remissio uero penes appro pinquationẽ eidẽ nõ gradui:pro prima parte sic ipse argu mentatur:sicut aliquid plus distat a non q̃to:sic dicitur maius:igi/ tur per idẽ sicut aliquid plus distat a non gradu sue intensionis sic dicitur intẽsius . Et sic patet prima pars positionis.Secundo argui/ tur sic Remissio opponitur intẽsioni:igitur si intensio habet atten di penes appropinquationẽ ad nõ gradum:uel opportet ꝙ remis/ sio attẽdatur penes distantiam a non gradu:uel penes distãtiam a gradu perfectissimo:uel penes accessum gradui perfactissimo uel penes accessum non gradui intensionis:sed non primum:quia:pe nes idem attenditur intensio ergo non remissio:nec secundo mo/ do ut probatum est prius nec tertio modo:quia sicut aliquid ap/ propinquat gradui perfectissimo ita dicitur esse intensius et non remissius:relinquitur ergo quartus modus penes ꝙ remissio gra dus attẽditur patet ergo tertia positio quãtum ad quãlibet sui par tem.Hec calculator uerum quia tota probatio innititur huic ꝙ si/ cut est ĩ q̃titate quo ad magnitudinẽ uel paruitatem ita est in qua litate quo ad intensionem et remissionem et ꝙ sicut aliquid plus distat a non q̃to sic diciť maius et ipse reliquit hoc p manifesto cũ sit æque dubiũ sicut in intẽsione.Ideo sic ꝓbabiliter ꝓbo:distare a non q̃to et esse magnũ dicunť ad cõuertẽtiam quia omne magnũ distat a non q̃to et ecõuerso ut liquet uel ergo unum est diffinitio alterius uel unũ est subiectũ et alterũ passio uel unũ est diffinitio et alterũ passio unius et eiusdẽ tertii uel ãbo sũt eiusdẽ tertii passiões: s3 qcq̃d deť unũ põt p alterũ cognosci gº et c.Amplius penes illud

habet attendi magnitudo penes q̃ attẽditur augumentatio patet quia augumentatio est ad magnitudinẽ tanq̃ ad terminum per se: sed augumentatio attenditur penes distare et recedere a non q̃to ut patet quinto phisicorũ. Augumẽtatio enim est de non perfecta quantitate ad perfectã quantitatẽ q̃ nihil aliud est q̃ continue magis distare a non quãto ergo et c. Eodem modo arguitur de paruitate quia omne appropinquãs non quanto est paruũ et econtra ergo ut supra. Confirmatur quia paruitas proportionatur diminutioni. Diminutio autem est accessus et propinquatio non quanto. Nam quinto Phisicorũ. Diminutio est de perfecta quãtitate ad imperfectam mutatio: q̃ est non quanto appropinquare.

Caput Sextum in quo ponũtur rõnes contra dictam opinionẽ.

Contra istam opinionẽ preter dicta pro duabus primis opinionibus sic arguitur. Primo quia si magnitudo habet attẽdi penes distantiã a non quanto tunc aliqua esset distantia inter quantũ et non quantũ nam distãtia est mediũ cadẽs inter ea que distant sed quantũ et non quantũ sunt contradictorie opposita inter que nihil mediat cum posteriorum primo contradictio sit oppositio cuius non est medium secundum se. Confirmatur quia si quantũ distat a non quãto per medium aliq̃ uel igitur distantia illa est finita uel infinita si infinita ut cõmuniter dicitur sic. n. dicũt multi theologi q̃ entis ad non ens est distantia infinita quare solius dei est creare quia solius infiniti est infinita pertransire et solus ipse infinitus est. Sed tũc omnia sunt equaliter magna quia omne quantũ per infinitum distat a nõ quãto: et tertio phisicorũ unum infinitum non est maius alio. Si uero finita nõ est fingere sub quo numero cõprehendatur quia non magis erit pedalis q̃ alterius termini. Amplius quia illud intermediũ neq̃ erit quãtum neq̃ non quantum cum medians inter aliqua nullũ est extremorũ et multa alia adduci possent. Secundo ad principale quia si magnitudo et paruitas attenderenť penes non quantũ modo dicto tunc uel tãq̃ penes causam uel tanq̃ penes effectum siue signũ ut manifestũ est non. n. tanq̃ penes causam quia non quantũ nullam potest habere causalitatẽ ad quantũ non. n. secundũ formam quia forma est per quã res est quod est ut patet per omnes diffiniẽtes causam formalem quantũ aũt non est q̃d est per non quantũ neq̃ potest esse causa materialis quia neq̃ in qua neq̃ ex qua per se neq̃ secundũ ali

quem modorum nominatorũ ab Aristotile in secũdo phisicorũ et .v.metaphysicæ neq̧ effectiua causa est cũ omne ꝙ agit agit secundum ꝙ est in actu neq̧ finalis cum sit propter quã res est uel agit: modo quantum non ordinatur ad non quantum quia ad genus nullum causæ reduci potest neq̧ etiam attenditur penes non quã tum tanq̃ penes effectum quis.n.effectus est non quantũ quantiꝰ neq̧ signũ ut patet ergo nullo modo habent attendi penes habitudinem ad non quantũ. Cõfirmatur quia quantũ cõtradictorie uel priuatiue opponiꝰ non quanto modo habitus per se non cognoscitur per priuationẽ preterea magnum et paruũ dicũtur relatiue ut in predicamentis dicitur capitulo de quantitate modo unũ relatiuum cognoscitur per alterum nono metaphysicæ ergo magis magnum cognoscitur per paruũ et ecõuerso q̃ per non quantum. Et confirmatur quia ex quo sunt relatiua cognoscunꝰ per fundamẽta et terminos modo neq̧ non quantũ est fundamentũ neq̧ terminus quãti ut patet ergo non facit ad cognitionẽ eorum. Tertio ad principale sequiꝰ ꝙ gradus sũmus sit remissus tenet consequẽtia per ipsum quia finite appropinquat non gradui licet autem cõsequens ab ipso calculatore concedaꝰ probatur tamen esse falsum quia remissum est respectu alicuius remissum modo in sua latitudine nil est respectu cuius gradus sũmus dicatur remissus. Quod autem dicit calculator quod respectu uelocitatis motus est remissus quia uelocitas motus intendiꝰ in infinitum apparet manifeste peccatũ eius quia respectu uelocitatis motus caliditas sũma non est remissa caliditas sed est remissa qualitas. Si enim respectu uelocitatis motus esset remissa caliditas tunc esset caliditas uelocitas ꝙ est manifeste falsum et patet illa cõsequẽtia.s.ꝙ uelocitas motus esset caliditas quia ut inquit cõmentator primo phisicorũ cõmento.xlviii.non fit cõparatio inter aliqua nisi ut cõueniunt in aliquo cõmuni quia si caliditas est remissa caliditas respectu uelocitatis motus uelocitas motus est caliditas. Neq̧ si caliditas ẽ remissa qualitas sequitur ꝙ sit remissa caliditas sicut si maximus homo est paruum animal respectu elephãtis non sequitur ꝙ sit paruus homo sicut etiam nõ sequitur ꝙ si est maximus homo ut sit maximũ animal quare neq̧ sequitur si est sũma caliditas ꝙ sit sũma qualitas. Secunda ẽt responsio ab eo data non minus est discõueniẽs cum dicit ꝙ est remissa respectu caliditatis que non repugnat esse intẽsior primo falsũ est ꝙ possit esse intensior caliditas quia sic aliquãdo aliqua fuisset intensior ꝙ falsũ est et tenet cõsequentia quia ut

dicit comētator primo cæli diffinitio impossibilis est ut nunq̄ exe/ at ad actū saltem secundū speciē: cum ut dicitur in eodē primo de us et natura nihil agūt frustra. Secūdo quia si alia pōt esse intēsior tunc ista nō est sūma secundū posse esse sed est sūma secundū esse actuale quia si esset remissa in actu hēret terminū in actu quia rela tio realis hēt terminū realē sed ea nulla ē itēsior actu ergo actu nō ē remissa quia si ea caliditas potentia potest intēdi potentia non est sūma. Quod aūt ulterius adducit in fundamētū sui erroris iste hō quia omne finite magnū est paruū quare finite intēsū est remissū hic multiplex est error. Primo.n.assumit falsū et ɔtra Aristotilē pri mo de cœlo quia celū est maximū et eo nō pōt dari maius quar ip sum nullomō est paruū cū paruū referat ad magnū. Secundo quia nō sequit ōis motus finite uelox est remissus ergo omnis alia qua litas finita est remissa quare ɔcesso ꝙ motus uelocitat in ifinitū ꝙ uidet ɔcedere Aristotiles sexto et septimo phisicorū nō tñ cōcedit de aliqua alia qualitate saltim pmanēte ostendit n. secundo de ge neratione ꝙ caliditas et frigiditas et sic de ceteris sunt terminate: et primo et quarto de cœlo ꝙ grauitas et leuitas que sunt qualita/ tes motiue nō possunt esse ifinite sicut neq̄ alteratiue ꝙ si in quar/ to phisicorū tractatu de uacuo admittat raritatem crescere in infi/ nitū hoc facit uel ex concesso ab aduersario uel loquitur in uniuer sali et metaphysice sicut dicimus ꝙ cœlū inquātū corpus est quie scibile sed non inq̄tum cœlum sed tunc non datur sic sumendo ra ritatem abstracte summa raritas quia nunq̄ summo qua summum est datur intensius uel maius. Quarto principaliter arguitur quia a summo omnia alia que sunt citra summū capiunt suam intensio nem a non gradu uero nullo modo dependent et secūdum ꝙ ma/ gis uel minus appropinquant summo sic magis sunt intensa et mi nus intensa ergo intensio et remissio habent attendi in habitudi/ ne ad summū tenet consequentia per illud secundi metaphysicæ unius cuiusq; dispositio in entitate ē dispositio in ueritate si ergo a sumo dependent in esse et a non gradu nullam prorsus habeant dependentiam quomodo ergo fieri potest ꝙ sua cognitio depen/ deat a non gradu? pbatur aūt antecenns.s.ꝙ a summo ea que sunt citra summū capiāt entitatem si enim latitudo entis accipiat sum/ mum est deus benedictus qui est causa totius entis ut in secundo metaphisicæ demonstratū est et unūquodq; maxime aliorum dici tur secūdū ꝙ aliorū est causa secundū uniuocatione ut secūdo me/ taphisicæ dicit Arist et primo posteriorū pp unūquodq; tale est et

illud magis quare est maxime ens et omnia alia habent esse ab il/ lo primo sicut dictum est et primo cœli a primo ente deriuatum est omne esse sed his quidem clarius illis uero obscurius quia sum mum ens est causa secundum uniuocationem totius entis et uide mus ꝙ prima intelligentia post ipsum est perfectissima ut omnes concedunt quia est ipsi maxime propinqua nam propinqua sunt inter que non cadit medium sed inter creatorem et primam cretu ram non mediat aliquid cum nihil sit medium inter creatum et increatum siue inter dependens et indepēdens illud enim ꝙ me/ diaret nullorum istorum esset ꝙ omnino impossibile est quare pri ma creatura maxime deo propinquabit. Secūda uero minus pro pinqua est quia inter illam et creatorem cadit prima et sic ulteri/ us procedendo ut liquet a non gradu uero entis ꝙ est nihil purū creatura neq꜠ creator aliquā habent similitudinē igit̃ nullo modo neq꜠ cognoscibilitatem. Amplius manifeste ꝓbatur ꝙ hæc positio calculatoris est omnino erronea quia sicut dicit comētator comē/ to. lxxviii. secūdi de aīa agentia naturalia ubi passum sit æqualiter dispositū et aliunde non habeant impedimentū agūt spere in mo dum per certā distantiā latitudinē uniformiter difformiter in cu/ ius latitudinis pūcto inmediato est intensissimus gradus in remo/ tissimo uero est non gradus et est terminatio latitudinis exclusiue in pūcto uero medio ē gradus mediusiter nō gradū et gradū intē/ sissimū et pūcto medio inter medium totius latitudinis et remo/ tissimū punctum erit gradus medius inter non gradum et mediū gradū totius latitudinis disponamus ergo in terminis sit a unum luminosum ꝙ producat suum lumen per distantiam octo pedum ab octo usq꜠ ad non gradum et hoc uniformiter difformiter tunc in pucto a immediato producet lumen ut octo in distante per unū pedale tantum ab ipso erit lumen ut septem in distāte per duo pe dalia erit ut sex et sic ordinate procedendo usq꜠ ad non gradum medii. Si queratur quare in puncto terminante primum pedale uersus a est lumen ut. vii in puncto uero terminante secudum pe/ dale uersus idem a est tantum ut. vi. apparet ꝙ nulla rationabilis causa adduci potest nisi secundum propinquitatem ad suum prin cipium et distantiam quia ꝙ magis appropinquat plus recipit de influxu ꝙ uero minus minus recipit de influxu et uirtute agen/ tis unde Aristotiles secundo metheororum in parte de locis ha/ bitabilibus secundum plagas celi dicit aliqua esse inhabitabilia pp

nimiã frigiditatẽ aliqua uero propter nimiã caliditatẽ: sicut poeta in primo georgicorũ etiam uoluit nimia aũt frigiditas est ex elongatione a fonte caloris nimia aũt caliditas est per appropinquationem ad aundem fontẽ licet et alie causæ cõcurrãt sicut directio radiorum et mora solis sicut habunde cõmẽtator ibi declarat in paraphrasi sed semper ceteris paribus ꝙ magis approp inquat suo principio plus recipit de illo principio. Hinc nata est illa quasi cõmunis animi conceptio agens intensius agit in propinquũ q̄ in remotum. Et propter hoc multi de quorũ numero fuit diuus Thomas existimauerũt terram intensiue esse frigidiorẽ aqua quia magis distat a fonte caloris mediciq; dicunt extrema prius infrigidari quia sunt magis remota a fonte caloris. s. ab ipso corde. O q̄ uana et peridicula esset medici responsio si interrogaret quare extrema prius frigent spiritualia uero posterius uel forte non frigent et diceret qa in extremis ille gradus caliditatis minus distat a nõ gradu. s. qui est in pede qui uero est in pectore magis distat a non gradu. Quare aperte uidetur ꝙ ista opinio proculdubio est eronea. Quinto principaliter arguit quia est contra omnẽ experiantiam et uidetur huiusmodi opinio esse penitus ridicula. Videmus enim omnes mechanicos emptores uenditores pictores et cuius uis rei opifices mensurare rerum perfectiones in habitudine ad perfectissimum imo est maxima deceptio ne dum ad non gradum q omnino nil est cõparare: uerum ad imꝑfectissimũ et uniuersaliter ad imperfectius se: habent. n. emptores colorum ut in genere albi uel uiridis uel cuiusuis coloris summũ in illo ꝙ iudicatoriũ siue exẽplar appelari potest et in lingua nostra uulgari appellant parangone et per collationẽ ad illud mensurãt illa in illo genere sic. n. faciũt aurifices in cognoscendo aurum et argentũ nam in habitudine ad talia exẽplaria iudicant de pfectione auri et argenti sibi oblati et mẽsurant quantũ sit et quantũ non sit nam per quantũ participãt de illo tante perfectionis existimantur et hoc per rem inclusam per quantũ uero non participant per tantũ dicũtur deficere a ueta natura et hoc per rem exclusam ut infra dicemus eodem modo etiã pictores domificatores et deniq; reliqui artifices faciunt. Galenus quoq; medicorũ priceps in libro complex. et secundo artis parue docuit mensurare perfectiones et imperfectiones humanorũ corporum per accessum et recessum ad corpus tẽperatissimũ quem omnes medici postea sequuti sunt. Tactus quoq; tẽperatus ponitur regula qualitatũ tangibiliũ temperatus gustus saporũ uit ho-

nectus uirtutis et uitii. Quare si recte considerabit hec calculatoris opinio est remota ab omni experiētia. Sexto pricipaliter quia per huiusmodi regulā positā a calculatore nunq̄ homo erit certus de rei pfectione nam si perfectio purpure.u.g.attenditur penes distantiā a non gradu eius cum puentū erit ad sūmā fortassis sciri poterit q̄ est ut.viii.sed q̄ ista sit pfecta p illā regulā minime sciet.

¶ Caput septimum in quo ponit quarta opinio satis rationabilis.

Post dictas uero opiniones mihi uisum est q̄ posset adiūgi quarta opinio forte non minus rationabilis illis tribus uidelicet q̄ intensio attendit penes appropinquationem ad summū in quo ꝯuenit cū prima differtq; a secunda et tertia. Remissio uero penes appropinquationē ad non gradum in quo conuenit cum tertia et dīt a prima et secunda spetiales aūt rationes possunt adduci pro hac opinione primo quia primū in unoquoq; genere est causa omniū que sunt illius generis. Cum ergo in latitudine caliditatis summū sit primum in intensione et non gradus sit primum in remissione ergo summū erit causa omnis intēsionis et non gradus erit causa cuiuslibet remissionis sed sicut se habet ad esse ita ad cognosci secūdo metaphisicæ ergo penes summū attendetur intensio et penes non gradū remissio secūdo quia omnes ppositiones affirmatiue post primā reducunt in primā affirmatiuā et negatiue in negatiuā ut primo priorū et primo posteriorū docet Arist.et non minus quarto metaphisicæ ergo et omes gradus intensi in latitudine debent reduci in primū intensum qui est gradus summus et omnes remissi qua remissi sunt in primum remissum qui est non gradus et quemadmodum omns affirmatiue per accessum ad primam affirmatiuam mensurantur et negatiue per accessum ad negatiuam sic intensi per accessum ad primum in intensum et remissi per accessum ad primū remissum habēt mēsurari. Pro hac opinione ēt uidētur facere uerba Aug.in undecimo cōfessionū dicit enim Domine duo fecisti unū ppe te qd est natura āgelica et alterū prope nihil et est materia prima modo natura angelica uidetur pfectissima creaturarū quia maxime propinqua pfectissimo materia autem prima impfectissima quia apprppinquat non gradui perfectionis uidetur quoq; esse propositio concessa ab omnibus phylosophys.s.qd appropiquat puro actui perfectius est qd appropiquat' potentie pure impfectius est eam.n.ponit comētator in q̄ pluribus locis quare et c.

¶ Caput octauũ in quo numerant̃ que sunt cõtra p̃dictã opininẽ.

C Ontra uero predictã opinionẽ quãtum cõuenit cum prima in intẽsione sunt argumẽta que fiunt contra primam. Quantum uero cõuenit cum secũda sunt argumẽta que fiunt cõtra secũdam in remissione spetialia aũt argumẽta non adduco. Quare et c.

¶ Caput Nonum in quo ponitur quinta opinio que uidetur esse Aristotelis.

P Reter istas opiniones uidetur esse una alia. s. ꝙ intẽsio habet attendi penes minorẽ admixtionem cũ suo contrario remissio aũt penes maiorẽ admixtionẽ et hãc expresse ponit Ari. iii. thopicorũ phisicorũ et. v. et ĩ multis aliis locis imo fuit hec positio platonicorũ et phipateticorũ et mirũ est quomõ calculator ita spreuerit eã fũdamẽta aũt huius opinionis infra ponẽtur.

¶ Caput decimum in quo arguit contra predictam opinionem.

C Ontra istã opinionẽ arguit̃ primo q̃a nõ uniuersaliter quecũq; intẽdunt̃ et remittũtur hñt ꝯtrariũ ut patet de lumine secũdo q̃a nõ est apud oẽs ꝯcessũ ĩ hñtibus cõtrariũ ꝙ ꝯtraria se cõpatiant̃ secundũ aliquẽ gradũ q̃tumcũq; remissũ cũ secũdũ eos cõtrarietas insequat̃ spetiẽ sicut diuus Thomas et multi alii tenuerũt. Tertio quia ẽt dato ꝙ ꝯtraria secũdũ aliquẽ gradũ se cõpatiant̃ ut cõmuniter credit̃ d̃ sñia comẽtatoris tñ admixtio cũ suo cõtrario nõ uidet̃ esse p se causa intẽsionis et remissionis nã si albedo ut duo est remissior ea q̃ est ut. 4 quia est magis admixta nigredini nã in ea ut duo est nigredo ut. vi. uel saltim in subiecto in quo est albedo ut duo ẽ nigredo ut. vi. et ubi est albedo ut. 4. est nigredo ut. 4. tũc restat q̃rere itidẽ cur nigredo ut. vi. est ĩtẽsior nigredine ut. 4. et oportet respõderẽ q̃a ĩ nigredine ut. vi. est albedo ut duo et in nigredine ut. 4. est albedo ut. 4. quia nigredo ut. vi. est intẽsior ea ut. 4. et tũc ulterius querẽt de ea et sic idẽ dabit̃ in rñsione ad se ipsũ et erit circulus qđ ĩpugnatũ est primo posteriorũ. Amplius ex ista positione sequi uidet̃ ꝙ si albũ ut duo intẽdat̃ ad sũmũ fiet infinite albũ quia intẽsio fit p minorẽ admixtionẽ cũ suo cõtrario sed in infinitũ minus admiscet̃ cum suo cõtrario quia nigredo deueniet ad nõ gradũ. Ex quo fiet sũme albũ sed sicut minus admiscebit̃ cũ suo ꝯtrario sic fiet intẽsius ergo in infinitũ intẽsius fiet q̃ nũc sit

et nūc est intensum ut duo ergo fiet infinite intēsum qđ est impos/ sibile. Preterea ualde ridiculū uidetur ꝙ albedo fiat intēsior ex mi/ nori admixtiōe cū nigredine nā hec sunt duo ētia positiua realiter distincta quorū alterū non intrat in cōstitutionē alterius quo mō ergo possibile est qđ unū intendat̄ p solā alterius corruptionē qđ eni albedo fiat purior ex remotione nigredinis sola hoc satis yma/ ginabile est sed qđ augeat̄ in qualitate per solā realē corruptionē. Istud ne dum est īpossibile uerū in imaginabile sicut ꝙ cumulus frumēti fiat purior per solam subtractionē extranei sed non ꝙ fiat maior.

¶ Caput Vndecimū in quo arguūtur oēs dicte opiniones de insuf ficientia.

u Idet̄ ēt ꝙ oēs dicte opiniones insufficienter loquant̄ nāq apud tenētes intēsionē attēdi penes distātiā a nō gradu nō determināt in primis quid istud distare sit nā si dat̄ maior et minor distātia scire oportet mensurā metiendi istā distātiā et in qualitatibus nō uidet̄ saltim in eis proprie esse distātia cū ꝓprie sit in loco ut dicit comētator. x. metaphysicæ. Sic itaq signato a gra/ du caliditatis si uoluero scire q̄te intēsionis sit oportet uidet̄ q̄tum distet a nō gradu sed nō uidet̄ in qualitatibus esse distātia nisi me/ thaphorice sed q̄ est ista methaphora cū trāsferētes nō trāsferrāt ni si secundū similitudinē octauo thopicorū et quomō scit̄ quanta sit .u.g. an ut unū an ut duo an secūdū aliquem aliū numerū et q̄ est illa mēsura. Cōsimiliter dicat̄ de appropinquare non gradui quid est illud appopinquare et quomodo se habet ad distare an sint op/ posita an disperata uel secūdū aliquē alium modum et si opposita an relatiue an priuatiue an secundū aliquā aliam spetiem opposi/ tionis. Que est. n. mensura metiendi illam ꝓpinquitatē an sit ea/ dem cum ea que mēsurat distantiā an diuersa hoc enim modo uel alio non parum interest. Non minus querendū est hoc ab illis qui mensurant per distantiā a summo uel propinquitatē. Quid sit di/ stare a summo et eidem appropinquare. Quomodo se habeant ꝓ pinquitas et distātia. s. an opposita et huiusmodi. Qua mēsura mē surant̄ an utriusq eadē est mēsura uel diuersa eodēmō secundū te/ nētes remissionē fieri ex admixtione cōtrarii. Quid est ista admix tio p quid mensurat̄ ista admixtio et sic ut supra. Hec. n. necessaria sunt ad intellectū ꝓpositi negotii et sine eorū itellectiōe īpossibile est ueritatē cognoscere. Quare primo hec declarāda sunt.

¶Explicit Sectio prima. Incipit Secunda continens quinq; Capi/
tula in quibus disputat de nominibus ptinentibus ad dictã materi
am. Caput primum in quo disputat. Quid est distare a non gradu
et eidem non gradui appropinquare et quomodo se habet adin/
uicem distantia et propinquitas.

[S]Ed quoniã ut dicit arist. te. x comẽti. x. et. iiii. metaphisi
cæ. Principiũ in disputione omni est in terminis cõue
nire. Hinc est ꝙ ueritatẽ pscrutaturi presentis negotii
primo a terminorum intellectu siue expositione ini/
tium faciemus et primo. Quid intelligit per distare a
non gradu et eidem non gradui appropinquare sed quoniã in di/
ctis secundũ proprietatẽ et secundũ trãsumptionẽ primo oportet
incipere a uero et proprio deinde ad dictum secundũ trãsumptio/
nem est. n. impossibile intelligere secundũ sine primo ut clarum
est cũ autẽ distantia et propinquitas secundũ propriã et uerã signi
ficationẽ dicant in loco sicut dicit comẽtator decimo metaphisicæ.
Ideo uidendũ est an ista reperiant in his. Dicamus aũt primo de di
stantia a non quanto cum magis in q̃titate reperiatur q̃ in qualita
te et decimo metaphisicæ prima ratio mensurãdi est in q̃titate et
primo in discreta: dicamus ergo cum distantia primo dicatur in
loco ꝙ illa uere distant que secundũ locum simul non sunt. Simul
aũt dicuntur esse secundũ locum quecũq; sunt in eodem loco pri/
mo. Sic. n. diffinit Aristotiles quinto phisicorũ quare si distare op/
ponit priuatiue ipsi appropinquare ut dicit ipse calculator tũc illa
que distant secundũ locum inter locũ unius et alterius mediat spa
tium inter propinqua uero non mediat aliꝙ tale spatiũ sed sic non
possunt sũmi distãtia et propinquitas cum dicit ꝙ magnitudo ha
bet attendi penes distantiã a non quanto et intensio penes distan/
tiam a non gradu paruitas uero penes appropinquationẽ ad non
quantũ et remissio penes appropinquationẽ ad non gradũ primo
quidem quia neq; non quantũ neq; non gradus sunt in loco secũ/
do quia et si geometria non abstrahat a loco ut dicit primo de ge/
neratione arithmetrica tamen abstrahit ab eo sicut dicit comenta
tor duodecimo metaphisicæ et Aristotiles primo posteriorũ ꝙ pũ
ctus superaddit situm unitati quare minus abstracta reddit geome
tria ipsa arithmetrica nõ ergo in numeris inuenient siue reddent
magnum et paruũ immo neq; in continuis successiuis neq; etiam
in qualitatibus. Preterea esto ꝙ quãtitas permanens sit in loco pe

dale tamen non est tantũ quia tantũ distat a non quanto per quid enim distat pedale a non quanto? illud.n. secundũ hũc sensum per ꝙ aliqͥ distat ab aliquo ē mediũ iter illa sed ꝙ est mediũ? per ꝙ pe/dale distat a non quanto nil.n. mediat inter pedale et non quantũ sicut nil inter quantũ et nō quantũ pōt mediare et uniuersaliter inter ens et non ens ꝙ si dicatur omne minus pedali mediare inter pedale et non quantum quia pedale si deueniat successiue ad non quantum deueniet per illa minora et quinto phisicorum medium est in qđ prius transmutatur transmutans ꝙ̄ in extremum. Huic quidem dicit̃ ꝙ inter ultimũ punctũ terminans pedale et nō quantũ infinite sunt partes medie qđ quidē ꝯceditur sed hoc non est mediare inter pedale sed inter partes et extrema quasi per sinedochem accipiēdo pro parte totum sicut dicimus domũ distare a terra quia eius sumitas distat a terra cum tamen domus tāgat ter/ram. Preterea dato sibi illo modo ꝙ pedale distat a pedali quia illa predicta intermediāt appropinquare ergo non quanto cum priuatiue opponit̃ ad distare et qđ ponit habitus negat; priuatio tũc appropinquar̃ non quāto erit non habere talia intermedia et sic par/uum non distabit a non quanto quia intermedia non habebit ꝙ omnino impossibile est quia tunc paruũ nullā haberet quantitatē quia non haberet tale intermediũ. Ex quibus omnibus patere pōt ꝙ magnitudo non potest attendi penes distantiā a non quanto et paruitas penes appropinquationē eidem sumēdo distantiā et propinquitatē proprie ut reperiunt̃ in loco. Idem quoqꝫ dicatur de intensione et remissione sumendo etiam distantiā largius ut se extē/dit ad ꝙcunqꝫ interceptũ siue clausum inter aliqua siue illud interceptum sit quātitas siue non siue sint illa intercipiētia in loco siue non: non possunt etiā neqꝫ magnitudo neqꝫ paruitas neqꝫ intensio neqꝫ remissio penes talem distātiam et appropinquationē attendi quia in primis nihil mediat inter quantũ et non quātum nihilqꝫ inter gradum aliquē et non gradũ sed bene inter aliquam partē sui cum omne quantũ saltim finitum terminat̃ ad non quantũ et in/ter terminũ et rem terminatā nihil mediat ut patet. Consimiliter etiam quilibet gradus finitus terminat̃ ad non gradum statim.n. post recessum a non quanto fit quantũ et recessum a nō gradu fit gradus quar̃ uere nihil potest mediare. Secundo quia si intēsio attēditur penes tale spatiũ intermediũ large extēdendo nomen spatii ꝙ apud ipsum est distare propīquitas ei opposita excludet illud et sic nullomodo neqꝫ paruũ erit magnũ neqꝫ remissum aliquod in

tēsum q̄ est īpossibile oē.n.paaruū ē magnū respectu sue medietis et ɔsimiliter remissū est intēsū respectu ēt sue medietatis. Trāsūpti ue igit pōt esse distātia a non q̄to uel a nō gradu et eodē mō ꝓpinquitas. Quis igit est iste modus? forte dici pōt q̄per distantiā intelligimus differētiā et per ꝓpiquitatē conueniētiā sic q̄ sēsus erit magnitudo attēdit penes differētiā a non q̄to paruitas uero penes ɔuenientiā cū non q̄to. Intēsio penes differētiā a nō gradu. Remissio uero penes ɔuenientiā cum eodē nō gradu. Similitudo aūt est quia que adinuicē distāt secundū locū uidētur multū differre secūdum locū que uero appropinquāt magis uident ɔuenire. Sed tūc non uidet uerū q̄ magnū non cōueniat siue differat a non quāto et paruū cum eo non quāto cūueniat quia omne quantū siue magnū siue paruū differt a non quāto et per cōsequens sic sumēdo distātiam omne quātum distat a nō quāto. Preterea non quātum nihil est aut punctus est modo nulla uidet ꝓportio uel cōuenientia inter ens et nō ens et diuisibile et idiuisibile quare paruū et remissum non magis cōueniūt cum nō quāto et nō gradu quā magnū uel intēsum. Nullus ergo uidet iste modus de distare a non quanto uel a non gradu uel eisdem appropinquare. Ideo aliter ponatur modus. Pro cuius intellectu accipiendū est q̄ quelibet quātitas saltim continua habet facere distare quinto nāq̄ metaphisicæ capitulo de quāto dicit Aristotiles q̄ quātū est q̄d est diuisibile in partes quarum quelibet nata est esse hoc aliquid sed differt cōtinuū a discreto quia partes cōtinui non solū dicunt habere differētiā adinuicem sic q̄ una non sit altera hoc.n.et in discretis est necessariū uerum debent distare a loco q̄d intelligit proprie in quātitatibus habētibus positionem in partibus sic.n.docet philosophus sexto phisicorū ad principiū ubi probat q̄d ex indiuisibilibus ut puta ex punctis non cōstituatur linea quia puncta non faciunt distare et differre loco q̄d est necessariū i ɔtinuis permanētibus et hoc idem dicit idem philosophus quarto phisicorū tractatu de uacuo ubi dicit q̄ si corpus cubum separatū ab omni forma sēsibili poneret in aqua tantum faceret distare de aqua quātum ipsum est quare quantitas permanens facit distare loco successiua uero quātitas facit distare secundū tempus sic q̄ due partes temporis non possunt simul esse ut docet philosophus quarto phisicorū et diuus Augustinus in libro cōfessionum sic etiam dicitur de motu sicut et de tēpore quare cuiuscūq̄ continui propriū est facere distare licet hec secundū locū illa uero secundū tempus uerū quātumcūq̄ qualitas nō faciat per

se distare tamen cõtracta per modum qtitatis uidet facere distare potest aũt secundũ quãtitatem isto mõ cõsiderari quia cum in cali ditate u.g. ymaginamur magis et minus de necessitate ymagina mur quasi qdam cõtinuũ ut q in uno pũcto sit nõ gradus in uno magis distãte: gradus ut unũ i altero ut duo: et sic discurrẽdo unde sicut in cõtinuo diuerse denominationes faciũt distãtiã nam si po nimus pedalia bip^{lia} trip^{lia} et quadrup^{lia} ponimus distãtiã sic gra dus ut unũ tm̃ ut duo tm̃ ut tria tm̃.i.non plus q̃ ut unũ et q̃ ut duo secũdũ quẽdam ordinẽ ymaginati uident facere distãtiã qtuncũq gradus nõ dicat esse in loco hinc est q cõmuniter in unaquaq na tura suscipiẽte magis et minus ut caliditatis aut frigiditatis aut cu iussuis alterius icipiẽtes a nõ gradu ptẽse i ifinitũ uel finitũ tm̃ s3m di uersitatẽ naturarũ ponũtur aliquæ figuræ quas latitudines apella mus ad exprimẽdũ diuersos gradus et dispões ipsarũ naturarũ sic ẽt in discretis facere ɔsueuerũt arithmetrici ut patet pspiciẽti arith metricã boetii disponũt.n.numeros p formulas qsi locũ occupãtes licet numeri ut ibidẽ dicit Boetius abstrahãt a loco sed hec ponũt ad facilitatẽ itellectionis ut ex his sẽsatis ad isensata uel maius sen sata deueniamus. Qua pp ɔcludere possimus q in oibus i qbus sit ɔparatio secũdũ magis et minus siue secũdũ maius et minus ẽ ibi distãtia et diuersitas qre in oibus talibus põt esse distãtia a nõ qto siue a nõ gradu: quia est ɔtinuũ uel saltim ad modũ ɔtinui cuius p priũ est facere partes distare dicit aũt a nõ qto uel a nõ gradu dista re non qa inter ipsũ et nõ qtũ uel nõ gradũ mediat aliq illud omni no ipossibile est sed quia ipsum sic faciens distare differt a non quã to uel a non gradu et per tm̃ distat.i.per tm̃ differt per quãtum ip sum est unde accepto pedali dicit distare a nõ quãto p pedale nõ quia inter pedale et nõ quãtũ mediat pedale sed quia ipsum peda le differt a nõ quãto p unũ pedale qd pedale facit distare p unum quia occupat locũ unius mensure.u. g. Bipedale uero dicit distare a non quãto per duo quia differt a non quãto p cõtinuũ faciens di stare p duo: sensus ergo erit magnitudo habet attẽdi penes distãti am a nõ quãto.i.penes cõtinuitatẽ faciẽtẽ distare a nõ quãto q est p rẽ tm̃ differẽtẽ a nõ qto qtũ est ipsum met cuius ppriũ est facere distare uel habet attẽdi p distãtiã a nõ quãto.i.p ipsam met rem cu ius proprium est distare cuius mensuratio debet ichoari a nõ qto si ue a primo pũcto nã mensuraturi lignũ uel aliq aliud qtũ incipiũt a primo pũcto et terminãt in ultimũ pũctũ que pucta nõ sunt quã ta aliter.n.pfecta nõ fieret mensura ut satis notũ est. Infinita ergo

mensurari non possunt cum ultimis careāt quia mensura in quāti tate incipit a non quanto et terminaē in non quantū quia a primo puncto in ultimū punctū et in qualitatibus a non gradu terminan do in non gradum.i.a primo indiuisibili in actu terminādo in ulti/mum indiuisibile et hoc supposito ꝙ ita in qualitate dentur indi/uisibilia queadmonū cōceduntē in quātitate qđ an uerū sit non di sputamus sed ad maiorem intellectionē supponitē cum accipiātur qualitates secūdum istamcōsideratione quasi quātitates cōtinue immo secundū hunc sensum dicere possumus ꝙ pedale mensura tur penes distātiā a non quāto.i.penes interceptū inter duo pūcta in actu.s.inter primū et ultimū Aristotiles et.n.solum primū et ul/timū apellat in actu ut patet .viii. phisicorū et in multis aliis locis a ergo quātitas est unius pedis quia distat a non quāto per pedale quia inter duo puncta in actu cadit distātia pedalis et gradus cali/ditatis ut.4.est ut.4.quia inter primū et ultimū indiuisibile medi/at mensura caliditatis ut.4. Sic igitur omnibus istis modis potest aliq distare a non quanto uel distare a non gradu. Sed aduertēdū est ꝙ et si intellectus iste uerus est et ad mentē doctorū non tamen uidetur ꝑficere ad mentē calculatoris quia si magnitudo attenditē penes distātiam a non quāto paruitas uero penes appropiquatio/nem eidem non quāto modo si distare a non quāto est proprium magnitudinis tale aūt distare a non quanto est esse cōtinuū cuius proprium est distare appropinquare.n.ut ipse cōcedit opponitur priuatiue ipsi distaē oppositū aūt priuatiue negat et destruit ꝙ po nit habitus sicut patet de cœcitate et de uisione ergo appropiqua/re non quāto destruitē talem distātiā quia cum paruū sit per appro pinquare non quāto paruū non faciet distare sed qđ nō facit dista re non est quantū cum ex positis propriū est quātitatis cōtinue fa cere distare nullum ergo paruū erit continuū sed hoc est impossibi le quia omne cōtinuū quantū: propriū aūt est quātitatis esse æqua le uel inæquale ineqle aūt oē aut magnū aut paruū quare aliq cō tinuū paruū et sic aliq paruū cōtinuū cuius oppositū sequiē ex di/ctis calculatoris Huic autem fortassis respōdetur ꝙ appropinquaē/ nō quanto opponiē ad distare sed non tollit omne id ꝙ distare di cit sed sufficit ꝙ partem tollat decimo namq; metaphisicæ decla/ratum est ꝙ aliquādo priuatio tollit totum ꝙ ponit habitus et hu/iusmodi oppositio potest apellari contraria quia cōtraria sunt que maxime distant et priuatio que totum tollit maxime distat sicut se habent cæcitas et uisio aliquādo uero partem tātum tollit sicut

uidens et semicœcus uel orbiculus que ex toto non negant uisio/nem:sed solum partem.Hec aût priuatiue opposita nô placuit Aristoteli apellare côtraria:quia non maxime distât:neq; totam ausferunt naturam.Sic in pposito appropiquare non quâto opponitur ad distare.Sed non sicut cœcus et uidens. Verû sicut uidens et male uidens quare paruitas attendit penes appropiquare non quâto idest non tâtum distare sed minus distare:magnitudo ergo et paruitas attendunt penes distare non quâto.et eidem appropiquare. non quia ambo nô distent a non quâto:ut in oppositû argumêtabatur.Immo ex quo sunt côtinua distant ambo a non quanto:sed quia ista suis nô quâtis côparata unû magis distabit quod erit magnum:alterû uero minus.quod erit paruû.quare sensus est magnitudo et paruitas ettendûtur penes magis et minus distare.Verum quia minus distare ad magis distare côparatum dici pôt appropinquare.sicut remisse album côparatum intense albo dicitur nigrû: cum sit paruû p minus distare.hinc est q dicitur paruitatê attendi penes appropiquare.Idem quoq; simili modo dicatur de distâtia et propiquitate ad non gradum:Quare et c.Hec quidem tam et si multum subtiliter dicta sunt et fortassis uera de quo postea diseremus minime tamen possunt stare cum dictis calculatoris:quia secundum hâc rñsionem magnû dicetur relatiue ad paruû et intensum ad remissum nam ideo a est magnû : quia magis distat a non quâto et b paruû:quia minus distat. Sed omne q magis distat respectu alicuius minus distâtis magis distat.et omne minus distâs respectu magis distantis minus distat.nam magis dicit ad minus. et minus ad magis. quia relatiue dicuntur . sicut rei ueritas est et Arist.hoc affirmauit in predicamêtis in capitulo de quâtitate.quia secûdum ipsum idem est iuditiû de intenso et remisso sicut aperte dicit in illo tractatu et manifeste sequit ex suis dictis et secûdû istâ respôsionem quia intensio attendit penes distare a non gradu:remissio uero penes eidem non gradui appropiquare quod secûdû côcessa est secundû magis et minus distare sed hoc stare non pôt qa remissû secûdû ipsum nô dicit respectu intêsi siue intêsioris.nâ in qstiûcucula q est prima ânexa pricipali qua qrit an gradus summus sit remissus tenês partê affirmatiuâ i rñdêdo ad secûdum ptra se oppositû dicit dico q gradus sûmus est remissus neq; ex admixtione sui côtrarii:neq; quia aliquis sit intêsior neq; respectu alicuius:sed dicitur esse remissus quia tantum côtinet de intêsione.et si gradus intêsior summo produceret iste non esset remissior q nûc

D

hoc non magis cõuenit magno q̃ paruo.cum tam magnũ q̃ paruũ sint cõtinua nisi p distare itelligat magis distare et p appropiquar minus distare:sed cum iste itellectus sit uerus repugnat tñ dictis ipsius calculatoris.Quare nulla uidet̃ cõueniẽs uia pro ipso sed etiã de hoc post.

¶Caput Secundũ Sectionis secũde in quo disputat̃.Quid est distare summo uel eidem appropiquare.

n On minus necessarium est uidere quid est distare a sũmo et ei appropiquare.Et secludẽdo distantiam secundum locum.cum uere in his ueritatem non cõtineat nisi in quãtitate pmanente:dicimus q̃ uerus intellectus et uniuersalis ad ppositum faciens est habere aliq̃ intermediũ per qd non cõtãgit summum:accipiendo contactũ et pro uero contactu et pro imediatione ut etiam se extẽdit ad formas. Vnde dicimus caliditatẽ ut octo cõtãget eam ut octo et nihil mediare inter unam et alteram: cum sint æquales et omnino similes ergo distantia sunt inter que aliq̃ mediat.Scias tñ q̃ cũ dicimus pedale distare a bipedali perunũ pedale et q̃ unũ pedale mediat iter utrũq;:ex uirtute sermonis ẽ sermo falsus:quia intermediũ inter aliqua nõ est pars alicuius eorũ:sicut distantia inter te et me nihil est mei neq̃ aliquid tui:sed pedale quod dicit̃ inter illa mediare est pars ipsius bipedalis:cum sit eius medietas sed pro tãto dicitur pedale mediare inter illa:quia æquatis illis secundũ prima puncta ultimum pũctum minoris distat ab ultimo puncto maioris per unum pedale et est quasi dictum per sinedochem:cum dicimus pedale distare a bipedali per unum pedale. Verum tale per quod maius superat minus ultra hoc q̃ est tale intermedium est etiam illud per quod idem maius differt a minori:hinc est q̃ non incõuenienter distantia sumitur pro differentia.quare dicimus q̃ pedale distat.i.differt a bipedali per unum pedale et econtra.sed diuersimode quia bipedale differt positiue a pedali per unũ pedale:sed pedale differt priuatiue extendendo nomen differentiæ etiam ad non esse idem.Eomõ qua etiã dicimus habitum differre a priuatione et econtra.Sumit̃ ẽt aliquãdo distar p magis distare.eomõ quo dicimus ferrariam distare a uenetiis et clodiam appropinquare eisdem uenetiis:non quia ambe non distãt sed cõparatiue.quia clodia dicit̃ appropiquare.i.minus distare. Sumitur ẽt ut in alio capitulo dictum est distare.i. esse cõtinuũ cuius proprium est facere distare. sumendo proprietatem pro re.

eo modo quo dicimus calidissimũ est tãgens lunam.s.ignis.Cum aũt appropiquare opponat priuatiuæ uel relatiue ad distare secũ/dum modos distãtiæ erunt et modi ꝓpinquitatis oppositi. Primo ergo modo distãtiæ secũdum propositũ erat esse medium si ergo sumat appropiquare negabit tale medium. Verum ut dicit deci/mo metaphisicæ priuatio aliquãdo negat totum habitũ sicut cœci tas.et dicit Aristotiles ꝙ talis priuatio põt apellari cõtrarietas:cum cõtraria sint que maxime distãt ut in eodẽ decimo dicit et sic pri/uatio totam distantiã negat:quare tale appropinquãs est ꝙ nullum habet mediũ:et sic propiqua sunt ĩter quæ nihil mediat.sed omni no ut sic adequant.et qđ taliter appropiquat summo est etiam ip sum summũ.Aliquãdo uero priuatio non interimit totum habitũ: sicut male uidens uel semicœcus uel orbiculus non.n.ꝙ male ui/det nihil uidet sed negat partem uisionis.et Aristotiles in eodẽ de cimo noluit ista cõtraria apellari:quia nõ maxime distãt: quare si appropiquatio nõ negat totum mediũ negat partem medii.dicet ergo appropiquare summo ꝙ non per totam distãtiã distat a sum mo.Secũdo aũt significato distãtiæ qđ erat differre: opponitur ap propiquare.pro ut dicit cõuenientiã et similitudinẽ et hoc aut per fectã et imperfectã.caliditas.n.ut octo perfecte cõuenit et assimila tur ei ut octo:sed que est infra octo imꝑfecte et secũdũ quid.Tertio aũt significato distãtiæ qđ ẽ magis distare opponit appropiquare: quod est minus distare.ꝙ quidem solum partem negat:et non to tum.Sed distãtie que est ꝓprietas cõtinui põt opponi appropin/quare pro ut negat illam separationẽ partium sicut unitas et indi/uisibilia distare non faciunt secũdum hunc sensum.

¶Caput Tertium in quo ostenditur calculatorem et eum sequen tes nõ recte accepisse quid sit distare a summo et eidem appropin quare immo neq; quid sit distare a non gradu et eidem nõ gradui appropinquare.

Ex his aũt que dicta sunt non difficile est uidere calculatorẽ istum et cõmuniter opinãtes nõ bene accepisse quid sit di stare a summo et eidem appropinquare et in concine siue non cõsequenter ad sua dicta dixisse de distãtia a non gradu et pro pinquitate ad eundem non gradum.dicit.n.antedictus calculator .u.g.in latitudine caliditatis que ponitur incipere a non gradu et terminari ad gradũ ut 8.ꝙ caliditas.u.g.ut sex distat ab ea ut octo ut duo siue per duo ob id quia inter eam que est ut sex et eam que

est ut octo ad modum superius expressum mediant duo. est etiam data caliditas ut sex eidem ut octo ppinque et non est fingere nisi etiam ut duo pp eandem causam. s. quia inter sex et octo mediant duo. Verum in primis queraẽ cur ut sex distent a nõ gradu ut sex et eidem non gradui appropiquat per sex et tñ cõparãdo ad summũ non distẽt. sex nisi per duo. et cum nihil põt magis uel minus distare uel appropinquare nõ gradui nisi per quantum ipsum est: quaẽ magis uel minus põt distare uel appropiquare summo q̃ ipsũ sit: cum demõstratũ est ꝙ inter non gradum et quẽcũq gradũ nil proprie põt mediare. nam gradus minor nõ uere mediat inter nõ gradum et gradum maiorẽ: cum minor sit pars maioris. et mediũ uere inter aliqua non est pars illorũ: sed hoc erit per sinedochem sicut dictum est prius. Secundo quia si distare et appropiquare ad summũ habent assumi penes intercepta inter illa et summũ. Tunc sequitur ꝙ quãto aliq magis distat a summo tãto magis ei appropinquat. ꝙ omnino impossibile est. hoc aũt sic patet: quia sumptis duobus gradibus ut puta. a. et. b. sit a ut quattuor. b. ut sex: tunc. a. magis distat a summo q̃. b. quia. a. distat p quattuor. b. uero p duo distãtia nãq sumitur p intercepta inter aliqua ut dictũ est. sed per idẽ. a. appropiquat ut q̃ttuor. b. uero ut duo tñ ergo sicut a magis distat. a. magis appropiquat. Predictus aũt calculator fortassis uidens hanc difficultatẽ finxit ꝙ propiquitas denominata a minori termino est maior ea: que a maiori termino denominatur. dicit. n. habitũ opposito modo se habere ad priuationẽ: quia ubi maior denominatio ibi maior habitus impositiuis: in priuatiuis uero econtrario ubi minor denominatio ibi maior priuatio: nam remissio ut unũ inquit ipse est maior ea ut duo. Contra quem instare stultius est q̃ ipsa opinio: cum ponat in maiori causa minorẽ effectũ ꝙ. n. a maiorem remissionẽ habeat. b. et tamen ipsum. a. sit minus remissum est in extremo fatuitatis. sed ipsum decepit quia accepit remissionem pro intẽsione: ubi. n. est minor intẽsio bene ibi est maior remissio. et qđ est minus intẽsum est magis remissum: et maiorem remissionẽ habet. Sed ipossibile est ꝙ: quod est minus remissum maiorem remissionẽ habeat. quare remissũ ut unũ non põt esse magis remissũ remisso ut duo: neq appropiquãs ut duo magis põt appropiquare appropiquãte ut quattuor: ut predictus calculator fingit. Preterea si calidũ ut quattuor appropiquat summo per interceptũ inter quattuor et octo. propiquitas priuatiue opponitur distantiæ ut ipse cõfitetur. uel ergo negat omnẽ distãtiã sicut

dum opinionem ꝙ si dicuntur relatiue distans et propinquũ cum respectu eiusdem quia gradus ut sex dicitur distare et appropiquare per respectum ad summũ opposita dicentur de eodem. Et scias ꝙ quãuis distans sit relatiuum et propinquũ similiter: non tamen ista relatiue adinuicem dicũtur. sicut æquale et inæquale unũquodque per se est relatiuum tamen adinuicem non referuntur. quia neque æquale est inæquali æquale: neque econuerso. immo sic adinuicem collata opponuntur priuatiue. quare distans et propinquum et si unũquodque de se sit relatiuum tamen adinuicem collata opponuntur secundum habitum et priuationem. Si ergo idem appropinquat summo et ab eodem distat ergo priuatiue opposita dicentur de eodem. ꝙ si dicitur ut dicendum est: non inconuenire ubi unũ non negat totum habitum sicut idem est uidens et male uidens. Tunc queratur quid priuat an exclusam an inclusam et reddit argumentum qđ appropiquatio habet attendi penes illud ꝙ includit et nõ illud qđ excludit. Quare cũcludẽdo dicitur ꝙ distare a summo potest intelligi ꝙ mediat aliꝙ inter ipsum et summũ secundum modum dictũ uel ꝙ differt a summo per illud. n. qđ mediat differt a summo uel et tertio ꝙ magis distet q̃ certum datum. et cum appropiquare opponatur ad distare primo significato distare opponetur appropinquare et hoc uel absolute negabit omne medium et sic qđ summo appropiquat ẽ æquale summo et est ipsum summũ. Vnde omnis caliditas inter quam et caliditatem summã non est medium est ei æqualis et sic est summa si autem negabit non omne medium sed partem: sic non erit summa sed aliquid de summa non habebit et ab ea deficiet et per tale distabit et aliquid habebit. et sic appropioquabit qđ erit per negationem distãtiæ a nõ gradu usque ad gradum in quo est. et sic per tantum dicetur appropiquare. u. g. caliditas ut sex per duo distat a caliditate ut octo. sed eidẽ gradui ut octo appropiquat nõ simpliciter: quia nõ priuat oẽ mediũ: cũ distet p duo sed priuat illã distãtiã: que est ante se. et qm̃ illa est ut sex ideo negat illã ut sex. sed q̃tũ negat de illa distãtia: tm̃ ponit de habitu. ideo appropiquat p sex et breuiter quia nõ gradus solũ distat ab octo p octo: et gradus ut sex occupauit sex gradus illius distantie et hoc priuat appropiquatio quia appropiquare ẽ mediũ negare. iõ gradus ut sex appꝓpiquat p sex gradui ut octo et sic dicatur de oibus aliis. Secũdo uero significato distare qđ ẽ differre opponitur appropiquare ꝙ est cõuenire sed qm̃ ex toto nihil conuenit cum aliquo si aliquomodo differt: qđ simpliciter conuenit

ad aliud. Non minus de intẽsione distiguẽdũ est et de remissione. Verum scire oportet ꝙ magnitudo et paruitas saltim in ydiomate nostro non significãt motum in quãtitate. sed dicimus augumẽtationẽ et diminutionẽ: quarũ una. s. augumẽtatio est motus de iperfecta quãtitate ad pfectã. Illa uero. s. diminutio de perfecta ad iperfectam. sicut quinto phisicorũ dicit: sed in qualitate est unũ nomẽ utrũq3 significãs. Dicit et. n. intẽsio motus in qualitate de iperfecta ipfectã: et remissio motus in qualitate de pfecta in iperfectã. et intensio et remissio dicunt ẽt de qualitate ipsa: quia idem est nomen motui et forme quiescẽti. Et iterum sumẽdo intẽsionẽ non ꝓ motu: sed pro forma quiescẽte dupliciter sumi põt ut supra dicebatur de ipsa magnitudine. nam et pro ipsa qualitate suscipiẽte intẽsionem et remissionẽ: que se habent ut subiecta et absoluta. et ꝓ ipsis respectibus fundatis in ipsa qualitate. Illud quoq3 obseruãdu est in intensione et remissione quod obseruabat in magnitudine et paruitate. ꝙ et si intensio et remissio sumant pro re intensa et remissa. uerius tamen intẽsio q̃ remissio sic sumitur. quia omnis talis qualitas est intensa: sed non omnis est remissa: quia neq3 infinitũ neq3 summũ possunt esse remissa. Quare intensum cõuertibiliter se habet cũ tali qualitate suscipiẽte magis et minus: non aũt remissum. Quo sit ꝙ cũ intẽsio cũ tali qualitate cõuertat unũ põt accipi pro altero: nõ sic aũt remissum: cum non omnis talis qualitas sit remissa. De omnibus autem istis modis separati dicendum est.

¶ Caput Quintum in quo distinguitur de multiplici acceptione horum nominum penes quid habent attendi intensio et remissio et huiusmodi.

Non minus huiusmodi nomina penes quid intẽsio uel aliq3 huiusmodi habeant attendi distiguendũ est. nam apud me et secundũ cõmunẽ usum quem debemus imitari: iuxta illud philosophi primo thopicorum loquendũ ut plures. Põt. n. hoc multis modis intelligi. unus sensus esse põt penes quid attenditur intensio. i. per quod cognoscit intensio. et hoc uel tanq̃ per diffinitionẽ eius: uel per causam: uel per signum eius: sic. n. solemus dicere per quid cognoscit eclipsis et. n. per priuationẽ luminis in luna cognoscit eclipsis tanq̃ per quid. et p diffinitionẽ: est et. n. eclipsis deffectus luminis in luna: loquẽdo de eclipsi lunæ. Quare si quera

tur per quid cognoscit eclipsis lunæ tanq̃ per diffinitionē? respon detur q̄ p defficere lumen in ipsa. ulterius si queraẗ pp quid tale lumen defficit? respondeẗ quia terra interponiẗ inter solem et lunā. Terram.n. interponi inter solem et lunam est penes quod cognoscitur lunam deficere: tanq̃ penes causam: siue tanq̃ per causam. Eodemodo si tempore plenilunii aere exiſtēte sereno: opacum lunæ non causat umbram cognoscitur lunam eclipsari: nō tanq̃ per diffinitionē proprie: neq̧ per causam. sed per signum siue effectum. penes hoc igitur etiam cognoscetur lunam deficere. Consimiliter si queratur penes quid attēditur uelocitas in motu. i. per quod cognoscitur aliquem motum esse uelocem. Primum indagādum est itelligere quid sit moueri uelociter. u. g. dicimus q̄ est motus multus in quali. causa autem quare est multus in quali est: quia magna uictoria est motoris supra mobile. Ex effectu autem cognoscitur: quia in paruo tempore multum pertrāsitur siue de spatio: siue de quātitate: siue de qualitate. Ecce q̄ penes hec omnia et per hec omnia attenditur siue cognoscitur uelocitas in motu. Quare similiter cum de intensione queritur penes quid attendatur? potest intelligi quid est formaliter intensio qua causa est intensio: qd signū: uel quis est effectus intensionis. Eodem modo dicatur de magnitudine et remissione et paruitate. Aliquotiēs tamen et non minus in usu est. q̄ per huiusmodi interrogationes querimus certificari de mensura. u. g. cum queritur penes quid attenditur magnitudo rei? sensus est per quid mensuramus quātitatē rei. hoc est: que est mensura metiendi ipsas quātitates. et quis est modus cognoscendi finitatem uel infinitatem: et quanta unaqueq̧ sit. et etiam duobus comparatis adinuicem quam habitudinem habeant secundū æqualitatem et inæqualitatem. et si æqualia quod horum est maius et quod minus et in qua proportiōe et arithmetrice et geometrice unum se habet ad alterum et huismodi consideratio est magis mathematica q̄ physica uel metaphysica. prima uero econtrario. et de secunda se multum intromittūt isti calculatores: ut patet inspicienti libros suos parum autem aut nihil de prima: sunt et.n. huiusmodi scientiæ (si nomen scientiæ merentur) medie inter physicas et mathematicas et magis apellanẗ mathematice q̄ physice. Et sunt sicut cœtere scientiæ medie: de quibus dicitur secūdo physicorum. Istis igitur modis potest intelligi penes quid intensio et remissio attendantur.

¶Explicit Sectio secunda. Sequitur sectio Tertia. in qua responde tur ad quesitũ. Caput Primum in quo declaratur secũdũ quã signi ficationẽ sumant intensio et remissio in pñti negotio.

C Vm aũt dictum sit intẽsionẽ et remissionẽ posse sumi et pro motu et ꝑ formis quiescẽtibus. tã et si subtilissi me fiunt disputationes cõsiderãdo eas secũdũ ꝙ sunt motus. tñ in p̃senti negotio nihil de illis intẽdimus. cũ pp hoc hũc laborẽ non subiuimus. neq; p̃dictus calcu- lator aliqd i pñti suo tractatu dicit. Et q̃uis multe adduci possẽt dif ficultates circa intẽsionẽ et remissionẽ sic sumptas. una tñ est p̃ci- pua de mõ intẽdendi et remittẽdi. s. cum. u. g. caliditas de non gra- du deuẽnit ad certũ gradũ. immo magis de gradu iperfecto deue- nit ad pfectũ. an sic fiat illa intẽsio: sicut in acumulationibus lapidũ. ut ex appositiõe lapidis supra lapidẽ utrisq; remanentibus crescat cumulus lapidũ. sic ex supaduẽtu alterius gradus caliditatis ad gra dũ priorẽ utrisq; remanẽtibus fiat illa intensio. uel sit aliquis alter modus. Et animaduertas ꝙ et si in augumẽtatione q̃ est accumula tio: manifeste apparet modus ille. tamen sumẽdo augumẽtationẽ ꝓprie pro ut in solis uiuẽtibus anima uegetatiua repetit̃ et augu- menrationẽ ꝑ rarefactione in qua eadẽ remanẽte materia: fit ma- ior dimensio. hoc est non minus latẽs: imo fortassis plus. saltim de- augumẽtatiõe ꝓpria: q̃ de intẽsione et remissione. Tribus et. n. mo dis dicit̃ augumẽtatio ut inquit comẽtator. xxii comẽto primi de cœlo. Hãc aũt q̃onem subtiliter ptractauit uir celleberimus et diui ni ingenii Iacobus forliuiensis in quodã tractatu qui iscribit̃ de in tensione et remissione formarũ: multiq; alii illustres peripathetici de hoc disseruerũt quorũ dicta taxare uel laudare non est pñtis ne gotii. Multe ẽt alie solẽnes difficultates ꝯtingunt circa intẽsionẽ et remissionẽ augumẽtationẽ et diminutionẽ: q̃ non sunt ad ꝓpositã inquisitionẽ. Quare eis relictis dũtaxat de intesione et remissione ꝑ formis quiescẽtibus dicemus.

¶Caput secũdũ in quo declarat penes quid intẽsio et magnitudo remissio et paruitas habeãt attẽdi sumẽdo oĩa ea ꝑ subiectis et ab- solutis non aũt formaliter et ꝑ respectibus.

R Electis igitur intẽsione et remissione ꝑ motu: dicemus de eis ut sunt formæ quiescentes et primo sumendo eas pro subiectis et rebus suppositis intensioni et remissioni siue magnitudini et paruitati. Dicimus ergo secundum ea que in ante

habitis dicta sunt:dicere penes quid intēsio et remissio attendaƭ si ue magnitudo et paruitas:potest uno modo intelligi:quid est qua litas uel que est illa qualitas? que suscipit intensionem et remissio nem.uel propter quam causam sic suscipit itensionem et remissio nem? uel quidest signū sic intendi uel remitti? Et quātuncūq; iste sunt egregie et subtilissime inquisitiones:tamen in proposito no lo me intromittere quia nimis diuerterē a principali proposito.et longa indigeret disputatione.Hoc enim negotiū physicū uel uerius metaphysicū est. Alter uero intellectus est penes quid intensio et remissio sic pro subiectis sumptis siue pro fundamentis intensionis et remissionis.i.per quid habent mēsurari? ut que est earum mensura q̄ cognoscunƭ finitas et infinitas earū? sub quo terminoƭ uel quomodo cognoscitur terminus et ultimum earum? Ad quod respondentes dicimus primo accipiendum esse ꝙ nihil proprie mensuratur nisi q̄tum:ut decimo metaphysicæ dicit Aristotiles quare si substantia uel qualitas uel aliquod aliud a quantitate mensuratur.hoc est non secundum se:sed pro q̄to ipsa subiecta:uel qualitas:uel ad aliquid:uel quicquid sit illud quantum induit. primo nāq; physicorū.dicit philosophus quantitatē quidem secundū se finitā uel infinitā esse.substātiā aūt aut qualitatē secundū accidens. q̄titas aūt ex p̄dicamentis partiƭ in continuā et discretā . sed prima ratio mensurādi reperitur in discretis.secundo uero in cōtinuis ut idem philosophus decimo metaphysicæ testatur.nam arithmetrica est prior et abstractior geometria:quare prima mensurādi ratio in ea reperiƭ.Hinc est ꝙ cum mēsura debet esse minima et indiuisibilis hoc solum reperiƭ in unitate:que est principiū cuiuslibet numeri.in aliis uero in tm̄ inuenitur indiuisibilitas:quatenus induūt unitatē.unde unitas arithmetrica indiuisibilis est simpliciter. sed in cōtinuis sua unitas est diuisibilis potentia:licet actu sit indiuisibilis.Quare redditur secudum quid indiuisibilis.cuius oppositum contingit in unitate arithmetrica cum ipsa et secundū actum et secundū potentiā sit idiuisibilis:mēsuraturus ergo in quocunq; generƭ debet habere arithmetricā.Quare plato in decimo de republica multum magnificauit eius necessitatē. Habitis igitur regulis arithmetricæ trāsituro ad alia numerāda opus est intelligere illud ꝙ mēsurandū est.et si non pfecta cognitione saltim aliquali q̄tū sufficit p rōne metiēdi.u.g.mēsuraturus oleū licet nō cognoscat quiditatiue oleum et causas olei:de quibus naturalis habet ꝯsiderare. tū aliquā cognitionē habet olei.et sic de aliis uerū cū decimo meta

physicæ mensura debet esse unigenea mensurato et minima. quia aliter non esset certissima quod tñ est de ratione mensure sicut di/cit Aristotiles quarto physicorum tractatu de tempore. et decimo metaphysicæ. cum oleum sit continuũ et tertio physicorum non datur minimum continuũ cum sexto eiusdem demonstratum est: ꝙ continuũ est diuisibile in semper diuisibilia. et cõtinuũ non po/test mensurari nisi a continuo. Quomodo ergo fieri poterit ꝙ ole um mensuretur? Quare Aristotiles decimo. metaphysicæ docuit ut in unaquaqꝫ tali natura sumatur minimum unum: quod secun/dum naturam est minimum: uel secundum sensum: uel secundum institutionem. dicitur autem secundum naturã uel propter ipsam unitatem et binarium: que ex natura sunt minima. sicut tertio phy sicorum tractatu de infinito docuit Aristotiles. ubi dixit in nume/ris dari primum et minimum sed non maximum. In continuis sal tim permanentibus dari maximum et non minimum. uel ut ex/posuit diuus Thomas pp expositionẽ suã et comentatoris q tenẽt res naturales q̃tenus naturales esse termiatas ad maximũ et mini mum iuxta illud secundi de anima. Omniũ natura constãtium de/terminata est ratio magnitudinis paruitatis et augumẽti. licet qua tenus continua sunt: non sunt sic terminata. dicitur autem mi/nimũ secundum sensum quia fortassis ex natura non erit minimũ: sed secundum sensum quia simpliciter uel fere ex cuiuscunqꝫ par/tis ablatione redditur insensibile. uel erit secundum institutionem gentium minimũ quod non est ita certum sicut aliꝗ priorum. Et ideo uidemus libras: uncias: et multas alias mensuras diuersifica/ri: secundum diuersitatẽ gentiũ et locorũ. sed ut idẽ in eodem deci mo dicit Aristotiles conandum est accipere minimũ q̃tum est pos sibile. Neqꝫ existimandũ est omnibus cõtinuis et naturis esse idem minimum: sed aliud in tempore: aliud in motu: aliud in liquori/bus: aliud in per se terminatis. Immo in his que sunt diuersarũ spe cierum potest contingere oppositum. nam existimandum est alte rius mensure esse minimũ ignis a minimo aeris: si quidem totum ellementum ignis est maius toto ellemento aeris et metheororũ primo. sicut totum ad totum: ita particula ad particulã. hec autem minima Aristotiles apellat partes in actu: horũ autem partes apel/lat partes in potentia sic itaqꝫ mensura qua quãtitates et qualita/tes uniuersaliter omnia mensurabilia metimur sunt minima: uel simpliciter uel secundũ quid. Dictum est aũt alia a q̃titatibus mẽsu rari qd itelligẽdũ est secũdo: quia (ut quarto phisicorũ dr̃) si pãnus

mensuratur.primo eius quātitas mensuratur.secundo substantia: nam primo.mensuratū est quantitas. Cōsiderandū aūt est ꝙ secundum tales partes res dicitur esse finita uel infinita.a partibus.n.potentialibus.i.minoribus ipso minimo non iudicať res finita uel infinita:cum unūqꝙ continuū infinitas partes cōtineat potentiales. et unū infinitū non est maius altero.secundū ēt numerū istarū partium res dicitur esse tāta uel tanta ut duo uel tria uel quattuor uel secundum aliquem alium numerū.ꝙ si contingat aliquod habere plusq̄ unū uel multa minima.quia unū cum medietate uel cū tertia uel cum quarta et sic ulterius discurrēdo:non auferť etiā quin illud dicatur primū in ratione mēsurādi illius generis.nam et si dicitur medietas minimi que est minor minimo saltim secundū in existentiā:non tamen habet rationē mensurādi nisi in habitudine ēt secundū denominationē ad ipsum minimū.unde.u.g. Si granū apud aromatarios dicitur minimū:et detur minus hoc. tamen nō capit cognitionē nisi quatenus est una partiū grani : et sic ēt habemus preter mēsurā modum mensurādi.quia finitas et infinitas et numerus secūdū replicationē minimi uel partis eius.et secūdum istum modū dicere possumus ꝙ magnitudo et paruitas attenduntur penes distantiā a non quanto.et intensio et remissio penes distantiā a non gradu.sumendo magnitudinē et paruitatē ꝑ quantitate subiecta illis respectibus.et intēsionē et remissionē ꝑ qualitate intensibili et remissibili.Isto modo intelligendo uidelicet ꝙ quātitas cui conuenit facere distare mensurať incipiendo a non quanto secundū numerū prime mensure in suo genere:sic ꝙ quotiens adequabitur prima mensura tali distātie.i.tali quantitati sic facienti distare incipiēdo a non quanto:tanta dicetur distātia. i .quātitas distans. ꝙ si per unū tm̄ dicetur ut unū:si per duo ut duo:si consumetur:finita.si non consumeť:infinita.ꝙ si cōtingeret preter mensuram integrā aliquid partis mensure cōtinere ultra mensurā uel mensuras integras.secūdū illud ēt fiet denominatio et qđ dictū est de magnitudine ꝓportionabiliter ītelligať de ītēsiōe et remissiōe.

¶Caput Tertiū Sectionis tertie in quo disputať penes quid habeant attēdi magnitudo et paruitas intēsio et remissio sumptis ipsis formaliter et pro respectibus.

d Dicto de intensione et remissione de magnitudine et paruitate accipiēdo eas pro fundamentis et subiectis ipsorū respectuū.modo cōueniens est de ipsis dicere respectibus: et

hoc rationabiliter cũ cognitio absoluti septimo metaphysicæ pre/
cedat cognitionem respectiui.et fundamentũ precedat id:quod in
eo fundat.Et qm̃ ut in lectione pcedente dictum est . cum dicit pe
nes quid habet attendi intensio uel aliq cõsimile multis modis in
telligi põt.quorum unus erat per quid cognoscit intẽsio tanq̃ per
diffinitionem exprimentẽ quid est.ideo cũ hec sit prima:ab ea fiet
exordiũ.prima et.n.hec est cum primo de anima ipsum quod qd
est omnis demõstrationis est principiũ.et posteriorũ secundo ip/
sum si est imediate subsequit quid est.tertio quoq metaphysicæ
unũquoq maxime uidet cognosci cum suũ quod quid est cognosci/
tur.primo aũt dicamus de magno et paruo tanq̃ de notioribus. Di
camus igitur secundũ sentẽtiã Aristotelis secundo posteriorũ capi
tulo de modo uenãdi diffinitiones.primo opportet uidere in quo
genere sit ipsum diffinibile:et postea diuidẽdo ipsum genus in dif
ferẽtias tm̃ diuidere et cõponere ut quelibet pars se habeat in plus
et totũ in æque.et hoc saltim ubi ultima differentia non inueniat.
Quod an sit uerum :uel non/non est presentis negotii . Cum igi/
tur magnũ et paruũ diffinibilia sint uideamus igitur in quo gener
reponunt.Aristotiles aũt in pdicamentis in capitulo de q̃titate di
xit ea non esse quãtitates sed relatiua.Et dat ibi rationem quia esse
relatiui est ad alterũ esse.nam ad aliquid talia sunt quecũq hoc ip/
sum quod sunt:aliorum sunt.modo esse magni est ad paruũ:et ẽẽ.
parui ad magnũ.Erunt ergo magnũ et paruũ de capitulo ad aliqd.
Relationes aũt ut dicit philosophus in pdiecamtis capitulo pprio
sunt debilis entitatis:imo in tm̃ debilis q comentator duodecimo
metaphysice comẽto nonodecimo dixit quidã pp sui debilitatem
eas existimauerũt esse de secundis intellectis.Quare ad cognoscẽ/
dum eas necessarium est sua fundamenta cognoscere. Fundamen
tum aũt magnitudinis est quãtitas.nam quantitatis ppriũ est esse
æquale et inæquale . Inæquale aũt duplex uel excedens. et sic est
magnũ.uel excessum:et sic est paruũ.æquale aũt nec est excedens
neq excessum:ut decimo metaphysicæ scribitur.Quare magnitu
do et paruitas fundãtur in quãtitate.modo aũt uidere opportet q̃
sunt cõplentia suas rationes:cum tantum scire sua fundamẽta nõ
sufficiat. Verum cõsideranti apparebit duo rationes magni:et illis
duobus duo opposita rationem parui integrare.Excessus.n.et con
tinentia rationem magni cõplent.Magnũ.n.est q aliud cõtinet et
excedit.Contineri uero et excedi rationẽ parui pficiunt.Nam par
uum est quantũ ab alio contentũ et excessum. Hec aũt sic est uidet

Due sunt magni cōditiones:una est ꝙ sit totum:respectu cuius di/citur magnū.illud uero pars.sed totum ut totum est plus est parte et ipsam excedit.quare magnū excedet paruū et ipsum paruū ex/cedetur.Altera uero cōditio est ꝙ magnū est forma respectu parui ipsum uero paruū est ut materia:modo formæ est ꝯtinere. quia ut dicit phylosophus quarto physicorū tractatu de loco quidā existi/mauerunt locum esse formā quia locus cōtinet locatū:materia ue/ro continetᷣ.Quare magnū cōtinebit paruū:et paruū ipsum conti nebitᷣ.Ex quibus cōcluditᷣ tria cōplere rationē magni:q̄tum.s.tanq̄ fundamentū.continere:ut differētia remota.et excedere.tanq̄ ꝓxi ma.Tria quoq; rationē parui.Quantū s tanq̄ fundamentū utrisq; cōmune:quod et materia et quasi genus apellari pōt:cōtineri op/posito mō se habens ad cōtinere:quod est differētia remota.et ex/cedi tanq̄ ultimū completiuū.Erit igitur magnū q̄tum cōtinens et excedens aliud quantū.Paruū uero quantū contentū et excessum ab alio quāto.Ex quibus est uidere ꝙ et si magnū de ratione sua di cat cōtinere et excedere:magis tamen dicit excedere q̄ cōtinere.si cut homo magis dicit intellectiuū q̄ sensitiuū.et sic paruū magis di cit excedi q̄ cōtineri.Testantᷣ aūt his que dicta sunt.s.ꝙ uera est dif finitio magni.Quia multi conati sunt ꝓbare ꝙ omne totū est ma/ius sua parte.p hoc quia totū cōtinet partē et aliquid ultra:tanq̄ il/lud sit diffinitio maioris uel magni.Et quēadmodū dictū est de ma gno et paruo:sic dicendū est de intēso et remisso. Neq; aliqua dif/ferentia est nisi ex parte fundamēti.quia fundamētū magni et par ui est quātitas.Intēsi aūt et remissi qualitas. quia sicut propriū est q̄titatis esse æquale uel inæquale.et iæqualitas est causa magni et parui.sic propriū est qualitatis esse simile uel dissimile. et dissimile facitᷣ intēsum uel remissum.Intēsum ergo est quale cōtinens et ex cedens:aliud quale. Remissū uero quale est qđ ab altero quali cō/tinetᷣ et exceditᷣ.Ex his igitur apparet penes quid cognoscuntᷣ ma gnū et paruū intēsum et remissū formaliter accipiēdo ea tanq̄ p dif finitionē siue qđ quid est.

¶ Caput quartū Sectionis tertie in quo disputatᷣ an aliqua quinq; positionū rememoratarū dat quid sit magnitudo et paruitas inten sio uel remissio secundū modū nunc demōstratū.

m Odo opere preciū est uidere an aliqua dictarū quinq; opi/nionū rememoratarū expresserit formales rōnes magni et parui intensi et remissi.Et primo de primis quattuor cum uideantᷣ esse magis unigeneæ. Dicamus ergo ꝙ omnes illi modi

adquattuor reduci possunt.primus est ut itēsio attendat penes ap propiquationē ad summū.et in hoc cōueniūt prima et quarta opinio.Secūdus est ꝙ remissio attēdat penes distātiā a sūmo.et in hoc cōueniūt prima et secūda opinio.Tertius est ꝙ intēsio attendit penes distātiā a nō gradu.et in hoc cōueniūt secūda et tertia opinio. Quartus est ꝙ remissio attendit penes appropiquationē non gradui:et i hoc cōueniūt secūda et quarta opinio.Sigilati discurramus p unū quēqꝫ modorū.Et primo circa primū. Et manifeste apparet ꝙ appropiquare sūmo nullo mō pōt esse formalis rō intēsi.qa appropiquare sūmo uel sumit secūdū primū significatū:qđ est negare distantiā inter talē gradū et summū et hoc uel negādo totū uel negando partē.et quomōcunqꝫ accipiat:non uerificabit quia si negat totā distantiā:illud erit uerū solū de sūmo.infra.n.quēcūqꝫ gradū et summū cadit distātia. quare sic solū summū intensū est qđ est falsū . nisi āthonomastice sumat. qđ non est:qđ qnerit.Si uero negat partē distātiæ:tūc nihil erit intēsum.nisi ut cōsiderat in habitudine ad summū ꝙ falsum est.possum.n. intelligere gradū ut quattuor esse intēsum respectu gradus ut duo:qtumcūqꝫ nullā habeam considerationē ad summū ut patet comuni experimento.sed si appropiquare ad summū esset formalis ratio intēsi minime siue illo cognosci posset.et quantūcunqꝫ omne intēsum appropiquet summo et ecōuerso.non tamē sequit ꝙ illa sit formalis ratio eius.plus .n.requirit ad hoc ꝙ sit eius ratio formalis.sicut quantūcūqꝫ omne productū ab homine et a sole sit homo et ecōuerso non tū sequit ꝙ pduci ab homine.et a sole sit de intrīseca rōne hominis.licet fortassis est de extrīseca.si uero appropiquare sūmo sumat p non differre siue cōuenire cū sūmo uel totaliter uel secundū quid.non ēt sic sūmo appropiquare est intrīseca ratio intēsi.nam si est totaliter sūmo cōuenire et nullo mō differre:sic tm̄ ipsi sūmo conueniet.nihil.n. est tale nisi sūmū:si uero secūdū partē itelligat uerū est ꝙ nihil est intēsū nisi simpliciter uel secūdū qđ ꝯueniat cū sūmo sed ex hoc nō sequit ꝙ sic cōuenire sit eius ratio formalis.sicut et si nihil est homo nisi assimilat deo.tn̄ deo assimilari non est eius ratio formalis.Si aūt sumatur appropiquare pro minus distare a summo: tunc remouebitur ipsum summū a ratione intensi:et non opporteret ēt ꝙ et si omne intēsum qđ nō est summū minus distat a sūmo aliquo certo dato:ꝙ pp hoc illa sit sua ratio formalis:cum intrīsece aliqꝺ pōt cognosci esse intēsum qtumcūqꝫ nō itelligatur sic minus distare a sūmo.Ex quibus sequit ꝙ secundū quēcunqꝫ modū acci

piendi appropiquare sũmo:non est formalis ratio intensi ut intensum dicit de quocũq3 intenso. Restat modo differere an distare a sũmo sit de int intriseca ratione remissi.Et eodem modo discurrẽti ut in priori apparet φ non.quia uel sumitur distare eo φ mediũ inter ipsum et summũ cadit:uel quia differt a sũmo.uel quia magis distat q̃ unũ certum datum.sed nihil horum est de intriseca ratione remissi uniuersaliter.i.respectu cuiuscũq; sue latitudinis : quia et si omne remissum in sua latitudine distet a sũmo et differat a sũmo.et magis distat q̃ certũ datum : cum non sit assignare minimã distantiã:cum non detur minima q̃titas non tamen opportet φ illud sit de sua formali ratione.multa.n.itelligunt esse remissa.et nõ cõparant per distantiã a sũmo quia scio perfecte quantum sit p ratione intrinseca:φ gradus ut duo est remissus respectu gradus ut quattuor quãuis nõ cõparetur ad ipsum summũ nihil tamen dearticulate põt sciri esse remissũ respectu sũmi nisi cõparet per distantiam ad summũ.sed hec nõ est uniuersalis ratio remissi sed remissi respectu sũmi:quare neq3 iste secundus modus est uerus ut in proposito sumit.Tertius aũt modus.s.φ intensio habet attẽdi penes distantiã a non gradu.uerum cum distare a non gradu tribus modis itelligi põt ut dictum est in pprio capitulo nullus dari põt nisi tertius qui est cõparatiue sumptus.s.magis distare et qm̃ cõparatiua sicut nulla relatiua possunt intelligi nisi in habitudine ad alterũ cũ eius esse est ad alterũ esse.ideo intẽsum erit quod magis distat a nõ gradu altero uel q̃ aliud. Et ex quo illud aliud minus q̃d distat minus distare est appropiquar.illud erit remissũ q̃d minus distat. intensio ergo habet attendi in cõparatione ad unũ aliud.s.ad remissum que sic se habent φ intẽsum cõparatum suo non gradui magis distat ab eo non gradu q̃ remissum.eidem non gradui cõparatum distet:quod est maiorem includit latitudinẽ intensum accipiẽdo a non gradu q̃ ipsum remissũ includat ab eodem non gradu incipiendo.et re uera iste põt esse uerus et formalis intellectus intẽsi et remissi uel uerius causalis ratio intensi et remissi.nam si ideo.a. est intẽsũ quia plus.de latitudine qualitatis icludit q̃ b.q̃ b.reddit remissum.a. continet.b.et excedit: b.uero continet et excedit ab ipso.a.sed ex declaratis in superiori capitulo hec erant rationes formales intensi et remissi.quar distare a non gradu et eidem appropiquare.s.magis et minus distare.quod est plus et minus includere: erunt de ratione intrinseca intensi et remissi:uel imo uerius saltim fundamẽta imediata intensi et remissi sicut habere unam quãtita-

tem secundū denominationē est causa æqualitatis et unam qualitatem causa similitudinis.quinto et.n.metaphysicæ æqualia sunt quorum quantitas est una.similia quorū qualitas est una:inæqualia quorum nō est una quātitas sed maioris gradus sua denominatio est a numero posteriori minoris uero a numero priori:dissimilia sunt quorum non est una qualitas sed unius sua denominatio est a numero posteriori alterius uero a numero priori·sic in ꝓposito intensum est quod alteri comparatum plus includit remissum uero quod minus includit sed quod plus includit q̄ alterum continet illud et excedit.quod uero minus ꝯtinet siue includit q̄ aliud continet ab illo et exceditᷣ.Quare sic distaꝛ̄ a non quanto uel a nō gradu et eidem appropiquare uel est de intrinseca ratione intensi et remissi uel est ꝓximū et imediatū fundamentū eius sicut unitas qualitatis est ꝓximū fundamentū et causa similitudinis nam ut dictum est similia sunt quorū qualitas est una. sic intensa et remissa sunt.quorū nō est qualitas unius denominationis sed una plus includit de distantia a non gradu.i.sua distātia denominatᷣ a numero posteriori et est illud intensum alterius uero a numero priori et est illud remissū.Vnde hic attēdendū est ꝙ non recte dicitur illud est maius respectu alterius qd maiorē distantiā ꝯtinet et c.quia idem per idem diceretur.nam restat dicere quare maior est illa distantia et in diffininitione maioris poneretᷣ maius quare caute dictum est cuius q̄titas denominatᷣ a numero posteriori.qd nō uidēt calculatores.Verum quātumcūqꝫ hoc sit uerum et magistraliter dictū:iste tamen non fuit intellectus calculatoris ut superius aperte ostendimus.quia non sumpsit distare et appropiquare ꝓ magis distare et minus distare:sed accepit ea sine cōparatione ad alterū cum nollit remissum esse secundū habitudinē ad intēsum et ex simpliciter finite distare a non gradu et eidem finite appropiquare ꝯclusit unū īpossibile.s.ꝙ gradus sūmus qua sūmus est:est remissus.quare dictum est istum non fuisse eius intellectū cum tamen debebat esse. Imo et si recte aspexeris neqꝫ illa est cōueniēs causa .s.ꝙ.a.sit maius.b.quare magis distat a non quanto.b.quia sic maius diffinitur per maius sed causa materialis.quare.a.est maius.b.est quia quantitas.a.a posteriori numero denominatᷣ q̄.b.quaꝛ̄ nullo mō ille modus est cōueniens.Quartus aūt modus.s.ꝙ remissio attenditᷣ penes appropiquationē ad non gradū nullus est modus qui pōt uerificari nisi antedictus.s.minus distare de quo satis habunde dictum est.nunc ergo supsedeamus.Reliquū est uidere de quinta opinio

ne que ponit fieri secūdum maiorem et minorem admixtionem cum suo cōtrario an data opinio exprefſerit formalem intellectū intensi et remiſſi. Et dicendum eſt ꝙ cum Ariſtotelis et Plato dixerūt remiſſionem fieri per admixtionē cum ſuo contrario per contrarium nō itellexerūt cōtrariū quod opponit̃ ſecundū ſpeciē diſtinctam ad oppoſitionē ſecundū priuationē et habitū: Quoniā ut bene argumētatū eſt: non oīa intenſibilia et remiſſibilia hūt tale cōtrariū. et in habētibus tale cōtrariū apud oēs non uerificat̃ illud .ſ. ꝙ qualitates eiuſdē ſpetiei cū cōtrariis ſecundū aliquos gradus ſe cōpatiunt̃: neq; ſecundū tenētes tales qualitates ſe adinuicē cōpati ſecūdū aliquos gradus cauſa intrinſeca et per ſe intēſionis et remiſſionis eſt admixtio cū ſuo cōtrario: ſed magis eſt cūcauſa et cauſa cōcomitās. ſed p admixtionē cū ſuo cōtrario intelligūt priuatiue oppoſitū uolūt ergo eſſe cām remiſſiōis admixtionē ex habitu et priuatione ſibi oppoſita: ſic ꝙ nulla natura uere pōt eſſe remiſſa ſecūdum illā naturā: niſi parti habeat de habitu: et de pfectione illius nature: et parti ſit priuata ab illa natura ſecūdū ꝙ cōuenit illi nature: qua talis natura eſt. Vnde omnino cœcus nō dicit̃ remiſſe uidēs: qa nihil habet de pfectione et habitu uiſus. neq; ēt pfectiſſimi uiſus dicit̃ remiſſe uidere. Quia nihil habet de deffectu uiſionis. Sed orbiculus ſiue ſemiuidēs ſiue ſemicæcus qa utrūq; habet. ſ. de habitu et de pfectione: Modo ex his q̄ dicta ſūt patet Ariſtotilē et Platonē bene tetigiſſe naturā r̄miſſi: eo mō quo diffiniuimus ſuperius. Nā remiſsū ſecundū nūc dicta eſt. quod habet de habitu et de deffectu ſi ergo deficit ab aliquo: illud a quo deficit excedit ipſū . et ubi hoc deficit illud reſpectu huius ſuphabūdat. ex eo aūt ꝙ habet de habitu ſed defficiēte ab illo iſtud ꝯtinet̃ ab illo. quare ſi ex eo remiſſum eſt: quia habet habitū et pfectionē deficientē ab aliquo : illud aliud cōtinet et excedit iſtum. et ſic hoc continet̃ et excedit̃. ſed hec erat ratio remiſſi quare cōponi ex habitu et priuatiōe eſt cōtineri et excedi. Hoc igit̃ qđ eſt cōponi ex priuatiōe et habitu uel eſt totaliter idem qđ ꝯtineri et excedi: uel eſt cauſa ꝓxima ad cōtineri et excedi. Sicut minus cōtinere erat idem uel cauſa ꝙ cōtineret̃ et excederet̃. Remiſsū igit̃ eſt qđ minus icludit de diſtātia a nō gradu. et qđ eſt cōpoſitū ex habitu et priuatione et qđ cōtinet̃ et excedit̃. unde quaſi ſunt ſynonima.. uel uerius unū eſt cauſa adequata alterius. ſi aūt remiſſo opponit̃ intēſum et remiſsū qua remiſsū eſt: eſt p deficere. Intēſum qua intēſum eſt: eſt p ſuphabūdare ab eo in quo deficit remiſsū. Signāter aūt dicit̃ qua intēſum eſt: quia ſtat Intenſum

aliqꝫ:ut qđ non eſt ſumme intenſum:deficere:ſed hoc non eſt qua intenſum eſt:ſed qua remiſſum eſt. Intenſio igitur eſt quod ſuperhabundat ubi deficit remiſſum:Non ergo intenſum qua intēſum eſt:eſt ex admixtione habitus et priuationis.ſic.n.omne intenſum eſſet admixtum cum ſuo priuatiue oppoſito.quod quidem de ſũmo nullo mō concedi poteſt.Erit igitur intenſum qua intenſum eſt habitus ſuperhabundās ubi deficit alterum.ſ.remiſſum.quia ſi remiſſum includit priuationem. Intenſum qua intenſum excludit illam priuationem et deffectum.quem remiſſio ponit. hoc autem eſt eſſe non admixtum ut ſic cum ſuo contrario.i.cum priuatione oppoſita.Quare fit intenſio per minorem admixtionem cum ſuo contrario.i.excludendo deffectum.et ideo remiſſio dicit deffectũ: Intenſio ſuperhabũdantiam ab illo deffectu. Hoc autem eſt illud continere et excedere.et magis a non gradu diſtare.i.plus de diſtātia illa includere.Intenſum ergo eſt quod cōtinet et excedit aliud: Quare plus de diſtantia a nō gradu includit.hoc . autem eſt ſuperhabũdare a deffectu alterius.quare uel ſunt iſta ſynonima uel uuũ eſt cauſa proxima alterius.Magis autem admiſceri cum ſuo contrario non eſt cauſa proxima remiſſi ſed magis remiſſi et maxime admiſceri eſt cauſa maxime remiſſi iuxta illud topicum ſicut ſe habet ſympliciter ad ſympliciter:ita magis ad magis : et maximum ad maximum.ſic intenſum eſt habere ſuperhabundantem et magis intenſum magis ſuperhabundantē:et maxime intenſum maxime ſuperhabundantem.remiſſio igitur fit per admixtionem ſui con trarii.i.priuatione oppoſiti.Intēſio uero per minorem admixtionem.i. per priuationem ſiue excluſionem illius deffectus : qua intenſio eſt.ꝙ ſi aliquando(ut tertio topicorum nono capitulo) dicitur albius eſſe per impermixtionem cum nigredine. per nigredinem ſecundum ſuam conſuetudinem intelligitur priuatio albedinis.Hec autem priuatio neceſſaria eſt in omni gradu citra ultimũ et perfectiſſimũ cuiuſcunqꝫ latitudinis:Ideo dicit comentator comēto qnto tertii de aīa ꝙ omne ꝑter primũ principiũ.i.deum habet priuationem ſibi admixtam:non quidem ſecũdum propriam naturā entis.Sed ſecundum ꝙ ens eſt : Quare theologi dixerunt ꝙ omne preter primũ eſt cōpoſitum ex perfecto et impfecto.quia omne ꝑter primũ deficit ab ente ſipliciter et pfectiſſimo. Ex qbus eſt uidere ꝙ ſola tertia opinio et quinta declarāt formales rationes nten ſi et remiſſi:uel cauſas proximas formalis rationis intenſi et

remissi.sed illa tertia non est ea calculatoris secundū istum itellctū quem dedimus quia longe aliter sensit ut declaratum est. Et eum nō puduit negare Aristotilem et Platonē:quod fortassis fuit. quia non uidit hoc ab Aristotile:uel si uidit ex sua ignorātia neglexit:cū ipsum minime intellexerit sicut dictum est de intenso et remisso: sic suo mō dicat̄ de magno et paruo.nulla et.n. differentia est nisi quia magnū et paruū sunt in quātitate:sed intensum et remissum in qualitate.

¶Caput Quītū Sectionis Tertie in quo disputat̄ penes quid attē dant̄ intēsio et remissio magnitudo et paruitas tanq̄ penes causā.

u Iso igitur que sunt formales rationes intensi et remissi magnitudinis et paruitatis.et his sumptis ꝓ respectibus:quod est penes quid tanq̄ penes diffinitionē et causam formalē extendēdo nomen cause formalis ad formā ne dum ꝑficientē:sed et declarantē quid est.eo modo quo tertio metaphysicæ dicit̄ mathematicalia demōstrare per causam formalē:sicut ēt citat comentator primo primi physicorū.Restat modo uidere penes quid tāq̄ penes alia genera causarū. Et primo de causa materiali sumendo materiā ꝓ fundamēto.Dicamus igitur sicut supra uisū est ꝙ æqualitatis et inæqualitatis causa est quātitas.nam ut quinto metaphysicæ dicitur æqualia sunt quarum una secūdū denominationē numeri est quātitas.Quare causa ꝓxima materialis æqualitatis sunt due quātitates eiusdem denominatiōis secundū numerū:inæqualitatis uero due quātitates diuerse secundū numeri denominationem.cum inæqualia sunt quorum nō est una quātitas. sed magni semp denominatio ē a posteriori numero ī specttu parui.Huius uero a priori numero:respectu magni.ut bipedale est paruū respectu tripedalis.et paruū denominat̄ in hoc a binario:magnū uero a trinario.sed binarius trinariū natura precedit.Eodēmodo dicatur de omnibus aliis : in intenso etiam et remisso per totum eodem mō dicatur.Exceptis quia hoc est in qualitate.Illud uero in quātitate. licet talis qualitas se habeat per modum quātitatis.sicut supra dictum est.Hec aūt materia siue causa materialis est:a qua non abstrahit mathematicus.quia est materia ymaginabilis:siue itelligibilis. de qua septimo methaphysicæ dicit̄ mathematicū ab ea nō abstrahere.ut patet inspicienti libros mathematicorū quare Arist.posteriorū secūdo docēs demōstrare ꝑ genus causæ materialis:exēplificauit in mathematicis tanq̄ de certioribus.cum secundo metaphy

ſicæ ſint in primo gradu certitudinis. Attēdendum aūt eſt ꝙ cauſa materialis magni non aſſignatur p magis diſtare a non quāto: uel maiorem quantitatē includere. ſicut iſti calculatores inepte dicūt: quia ſic eſſet declarare magnum p magnū. Nam ſi. a. eſt maius. b. quia magis diſtat a non quanto: q̄. b. ſic. a. eſt maior diſtantia: quia eſt maior diſtantia. nā. a. nihil aliud eſt q̄ diſtantia illa. Preterea eſto ꝙ diſtātia. a. diſtingueret̃ ab. a. tunc ꝛeſtat querere penes quid attē ditur maior diſtātia. et nulla pōt eſſe reſolutio: niſi quia denominatio ſuæ menſuræ eſt ſecundū numerū poſteriorē: illius uero ſecundum priorem. quia dictum eſt ꝙ cauſa magni eſt quantitas denominata a numero poſteriori. Parui uero econtra. Sed de cauſa effectiua et finali non ſe intromittūt. mathematici et ideo tertio metaphyſicæ et phyſicorū ſecundo dicitur ꝙ in eis non eſt bonū. i. non cōſiderant bonū quia abſtrahunt ab efficiente. ſicut ēt comentator primo comento primi phyſicorū rememorauit. Quare ſatis breuiter de his et in curſu dicemus. Cauſa igitur q̄re caliditas ut quattuor eſt intenſior ea ut duo ſecundū cauſam efficientē. eſt ex uictoria motoris ſupra motū. ut quia agens quod ꝑduxit caliditatē ut quattuor: maiorem uictoriam habuit ſupra ſuū paſſum: q̄ quod ꝑduxit caliditatē ut duo. et hoc cōputando oia que faciunt ex parte agentis et ex parte paſſi ut cōtrarietas potentia aproximatio et ſic de ceteris requiſitis que faciunt ad intēſiorē actionem ſiue fortiorem ſiue debiliorē: de quibus nunc non eſt preſens ꝓpoſitum. Eodem modo dicatur in cauſa finali quia maior fuit finis unius q̄ alterius non defficientibus aliis cauſis requiſitis: fuit in uno producta intenſior caliditas q̄ in altero. ut maior menſura caloris fuit in corde animalis q̄ i epate uel cerebro qa cor eſt fōs caloris et gignitiuū ſpiritus uitalis: deinde in epate qa productiuū eſt Epar ſpiritus naturalis. minus aūt in cerebro quia cerebrū facit ſpiritus animales. ſed ſpiritus uitalis eſt calidior nutritiuo. et nutritiuus calidior ē animali. hec aūt dicta ſint p modum exempli. et ſecundū curſum medicorum. quia in omnibus non cōueniūt medici in his cum philoſophis. ſicut eſt uidere. et in de partibus animaliū et in de generatione animalium. Aueroys quoqȝ in ſecundo coligeth ſatis acute de hoc diſputat. ſed qm̄ ut diximus de huiuſmodi cauſis non ſe intromittunt mathematici et ualde parum calculatores: ideo ne uideamur a principali diſcedere hec breuiter dicta ſint et magis ad excitandum homines. ut preter formalem et materialem conſiderent etiam alias cauſas quare et c.

Caput Sextū Sectionis tertie in quo disputat penes quid tanq̄ penes effectū attēdant magnitudo et paruitas intēsio et remissio.

Possit etiam inquiri penes quid tanq̄ penes effectū magnitudo et paruitas intensio et remissio attendant. et cum uaria possunt esse signa: per que illa possumus cognoscere: et fere inumerabilia: ideo illa non recensebo: nisi secundū quandā generalitatem. et per modū exempli ꝙ. n. una qualitas sit altera intēsior: si est de actiuis cognosci pōt ex inmutatione sensus tactus cœteris paribus: ut an caliditas pueri et iuuenis sint æquales uel inæquales. Sic. n. docet Galenus in comēto illius amphorismi primæ particulæ. Qui crescunt plurimū habent innatum calorem. Albedines aūt æquales et inæquales quia æqualiter uel iæqualiter cæteris paribus disgregant uisum. Soni aūt: quia æqualiter uel inæqualiter imutant sensum auditus. et ꝓportionabiliter suo mō de aliis dicatur. unde existimandū est ꝙ causa suscipiēte magis et minus. effectus etiam suscipiat magis et minus. quare ex effectu possumus arguere causam et econtra· secundum diuersos modos cognitionis. sicut docet Aristotiles in primo posteriorum in capitulo de cōuenientia et differentia inter demōstrationē quia et ꝓpter quid. ex æqualiter ergo cōgregare et disgregare uisum: cum paritate aliorum: ponemus albedines et nigredines æquales: inæqualibus cōgregationibus et disgregationibus inæquales albedines: et nigredines et econuerso. Et sic dicendū est de quātitatibus. unde breuiter suscipiant effectus cuiusuis suscipientis maius et minus siue magis et minus ex effectu infert causa et econtra. uerum quia ut dictum est huiusmodi fere inumerabilia esse possunt. ideo sufficiat. in uniuersali sic cōmemorasse. Et altera est causa: quia huiusmodi cognitio non est essentialis: et ad imediata non resoluit: qđ est alienum a doctrina perfecta. ꝙ aūt non sit essentialis patet quia (ut decimo metaphysicæ habet) mēnsura et mensuratū debēt esse unigenea: cum multitudo unitatū unitate mensuret. et numerus numero. et linea linea. et sic de cœteris mō caliditas et opatio caliditatis nō sunt unigenea: ut patet cū in diuersis ꝑdicamētis reponant: Neq; etiam ad imediata deducit. quia si dixero. a. albedo est intensior. b. albedine. quia cum aliorum paritate magis disgregat restat adhuc dubitatio. p quid sciť disgregatio. a. esse maior disgregatione. b. cum in effectibus saltim essentialiter ordinatis non est procedere in infinitum. oportet tandem deuenire ad rationē for-

malem:ad quam stat immediatio. de qua supradictum est. unde disgregatio.a.est maior disgregatione.b.quia eam continet:et excedit.ad quam stat immediatio. Quare his de causis hec que dicta sunt sufficiant quantum ad cognitionem per effectum.

¶ Caput septimum Sectionis tertie in quo declaratur penes quid attēduntur magnitudo et paruitas:intensio et remissio ut sunt formaliter respectus quo ad modum mensurandi

Cum igitur dictum sit penes quid attendunt intensio et remissio magnitudo et paruitas penes causam formalē: nec non penes alia genera causarum. Consimiliter etiam quātum ad effectus. Restat modo dicere de regula:siue de modo mensurandi eas.et hoc secundum ꝙ dicuntur esse respectiua siue respectus.dictum est.n.ꝙ formalis ratio magni erat excedere et continere:econtrario modo parui:quia contineri et excedi.modo conueniens est ponere mensuras et quo ad excessum nec minus quo ad cōtinentiam.et sic ꝓportionabiliter de excedi et contineri.que nō differunt adinuicem nisi secundum actiuū et passiuū:et secundum superhabūdantiā et deffectū. In primis sciendum est secundū oēs scribentes de ꝓportionibus. Excessum quidem facere ꝓportionē arithmetricā:continentia uero geometricā:si igitur.a. est magnū ad.b.cum.a.ipsum contineat et excedat.b.aliqua cōtinētia ꝯtinet et aliqua excessa excedit.igitur uel infinito uel finito. cognoscitur autem an finito excessu excedat uel infinito per regulas superius assignatas.quia accepta minima mensura illius generis:si per finitas replicationes non cōsumit excessus ille redditur infinitus.si uero per finitas replicationes cōnsumitur:erit finitus.et secndū numerum replicationū per tm̄ dicetur excedere.u.g.sicut quinq; dicunt excedei tria p duo.quia ultra tria ꝯtinet duo.et talis excessus appellatur differētia:quia demptis duobus a quinq; ipsa qnq; quo ad numerū nō differūt a tribus.ꝙ si,non esset una mēsura integra ut se habent quinq; cum dimidio ad dicta tria:sumet integrū cum interrupto:uel si solun est interruptū.tantum interruptū sumetur. scietur ergo proportio quam magnū habet ad paruū: inq̄tum magnum excedit paruū per talem differentiā.et per talem modū:que cōmuniter ꝓportio arithmetrica nūcupari solet. Quantū uero ad continentiā:recurratur ad ea:que dicnntur a diuo Boetio in arithmetrica sua:et etiam lucide collecta sunt ab Alberto de Saxonia in tractatu de proportionibus.qui est cōmuniter in usu. quia omne

habẽs ꝓportionẽ maioris inæqualitatis secundũ cõtinentiã uel ge ometrice ultra hoc ꝙ ꝯtinet semel ipsum:oportet aliquid ultra cõ tinere illud.ultra aũt uel ad minus est tm̃ q̃tũ cõtentũ:uel nõ est:si ad minus est tm̃:uel ꝑcise:uel plus.si ꝑcise:sic est duplũ.et ne ponã librũ in quiternione illuc recurre ad auctores citatos:ubi hæc itelli gere potes.sed tm̃ sufficiat intelligere ꝑ pñti negotio:ꝙ magnũ ut refert ad paruũ:cõtinet et excedit illud.ecõtra uero paruũ cõtinet et excedit ab ipso magno. Cognoscit aũt q̃tus sit excessus p mini/ mã mensurã illius generis.siue p partẽ illius minime mẽsuræ.si illa mẽsura est de genere continuorũ:qa si esset unitas arithmetrica ut frequẽter dictũ est.esset sympliciter idiuisibilis.et ꝙ talis cognitio siue mẽsuratio dicit arithmetrica ꝓportio: siue secũdũ ꝓportionẽ arithmetricã:ꝯtinẽtia aũt quã habet magnũ ad paruũ:cognoscit p numerũ cõtinentiæ eiusdẽ magni ad paruũ:ut p semel uel bis:uel ter:uel p solum semel cõtinere.paruũ et partẽ eius:uel ẽt p multo/ tiens cõtinere et partẽ secundũ regulas datas in libro ꝓportionũ. quas ego non pono:cum eas presuppo nam esse satis notas hunc tractatu itelligere cupiẽti·huiusmodi aũt cõparatio geometrica se/ cundũ cõmunẽ apellationẽ nũcupat.quare scire poterimus ꝓpor tionẽ magni ad paruũ et arithmetrice et geometrice. parui aũt ad magnũ pre cise secundũ denominationẽ quo ad utrunq̧.s.et geo/ metrice et arithmetrice est eadẽ:nisi quia una. s.magni ad paruũ: dicit suphabuodantiã:altera.s.parui ad magnũ dicit deffectũ.unde quattuor ad duo arithmetrica ẽ p excessũ ut duo:duo uero ad quat tuor est p excedi et p deffectũ ut duo.quattuor ad duo est dupla ꝓ portio geometrice.duo uero ad quattuor est sub dupla. Quemad modũ aũt dictũ est de magno et paruo:sic ꝓportionabiliter dicẽdũ est de intẽsio et remissio.nisi quia hæc sunt in qualitate.Et illa erãt in q̃titate et sic satis in generali dictũ est de cõparatione magni ad paruũ intẽsi ad remisũ .et ecõtra.Quomodo se habeant secundũ excesũ et cõtinentiã et secundũ excedi et cõtineri.qđ est arithme trice et geometrice adinuicem cõparare.

¶ Caput Octauũ tertie Sextionis in quo disputat de cõparatione magni ad paruũ et parui ap pa ruũ eodẽmodo de intẽso et remisso omnibus formaliter sumptis.

O Stensum est superius ꝙ si due quãtitates eiusdem generis adinuicem cõparentur:uel erunt æquales uel inæquales: causa autem proxima et fundamẽtalis æqualitatis a qua ẽt mathematici non abstrahunt:est unitas quãtitatis.cum quinto me

taphysicæ æqualia sunt:quorum una est quãtitas:inæqualitas uero est diuersitas in quantitate:cum inæqualia sunt : quorũ non est una quantitas:sed cuius quãtitatis denominatio est a numero posteriori:illa est magna ad alteram quantitatẽ:cuius est denominatio a numero priori.hec aũt parua ad illam.dictum est etiam de cõparatione quam habent magnũ et paruũ inter se : et arithmetrice et geometrice.siue secundum continentiã et excessum. Modo uidẽdum est de cõparatione magni ad magnum:et parui ad paruũ. et his formaliter sumptis.secundum ꝙ significant respectus. nam quẽadmodum due quantitates absolute eiusdem generis adinuicem cõparate uel sunt æquales:uel inæquales. ita duo magna uel parua adinuicem comparari possunt secundum æqualitatem uel inæqualitatem.possunt.n.esse et æqualiter magna:et inæqualiter magna.Et duo parua possunt esse æqualiter parua:et inæqualiter parua.Quẽadmodũ.n.si sortes est similis Platoni : et Cicero eidẽ Platoni.sit etiam similis.sortes et Cicero assimilantur ambo Platoni et eidem Platoni.isti duo sortes.s.et Cicero possunt cõparari secundum æqualitatem similitudinis et inæqualitatem.ut dicatur sortes tantũm assimilatur Platoni quantum Cicero eidem Platoni assimilaẜ.uel minus.uel plus idem sortes assimilatur Platoni q̃ Cicero eidem Platoni assimiletur.sic etiam nõ minus uere et apte dicere possumus tantum.a.est magnum respectu.c.quantum sit. b . magnũ respectu eiusdem.c.uel.a.est plus uel minus magnum respectu .c.q̃ sit.b.magnum respectu eiusdem.c.Neq; inconuenit aliquãdo respectum habere pro ꝓximo fundamẽto alium respectũ Nam ꝓportionabilitas habet pro fũdamẽto ꝓportiones: cum proportionabilitas sit æqualitas ꝓportionum:et æqualitas similitudinis fundatur super similitudinibus. quare et ipsa magna et parua cõparari possunt adinuicem ut dicunt respectus secundum æqualitatem et inæqualitatẽ . Dicamus igitur ꝙ æque magna dicũtur illa:quæ ad aliqua cõparata siue eadem sint illa:ad que fit comparatio.siue sint diuersa:habent eandem ꝓportionem arithmetricã. et geometricã qđ est habere æqualẽ ꝓportionẽ cõtinẽtiæ:et æqualẽ excessũ . Scire tamẽ oportet ꝙ æque magna duobus modis esse possunt.et æque pfecte.et nõ æque pfecte:æque magna perfecte sunt illa que utrunq; habent.et.n . magnum est qđ continet et excedit:quare æque magnũ est qđ æq̃liter cõtinet et æq̃lite excedit. sunt et aliqua q̃ siplicit er et pfecte nõ dicunẜ æque magna:sed secundum quid.i.secundũ unũ tm̃.et tunc sufficit uel ꝙ æqualis sit

continentia:uel æqualis excessus.et hoc multum est in usu. Dicimus.n.q duo sunt æque magna ad quattuor: sicut quattuor ad duo. ubi solum est æqualitas geometrica.cum utrobiq sit æqualitas pportionis.s.dupla.est tamen ibi inæqualitas excessus:cũ octo excedant quattuor:per quattuor.et quattuor. excedãt duo:p duo tm̃.aliquando econtra:quia erit æqualitas excessus:existente inæqualitate cõtinentiæ.sic.n.se habent.sex ad quattuor.et quattuor ad duo:ibi.n.est æqualitas excessus:existente inæqualitate cõtinẽtiæ.Inæqualiter etiam magna dupliciter summi possunt.quia et pfecte inæqualia et secundum quid inæqualia accipi possunt.apello aũt inæqualia pfecte:quæ negant utrãq æqualitatẽ.sic q et geometrice et arithmetrice sunt inæquales.secundũ quid aũt:quæ secundum unã illarum cõsiderationũ dicuntur inæqualia.Erunt igitur illa perfecte inæqualiter magna:quæ neq æqualiter cõtinent: neq æqualiter excedũt.secũdũ quid inæqualia: quæ uel nõ æqualiter cõtinent:uel non æqualiter excedunt.magis aũt magnũ perfecte:quod magis continet:et magis excedit. secundum quid magis magnum quod uel magis cõtinet:uel magis excedit. Idem dicatur secundum terminatã pportionem in duplo magis magnũ perfecte:quod in duplo magis cõtinet:et in duplo magis excedit. secundum quid:quod secundum alterum istorm tm̃.Eodẽ quoq modo dicatur de paruis æque parua pfecte:que æqualiter continentur:et æqualiter excedunt.secundũ quid æque parua:quæ uel æqualiter continent:uel æqualiter excedunt. Inæqualiter parua perfecte:que neq æqualiter cõtinentur:neq æqualiter excedunt. secundum quid uero:que secundum alterum illorum tm̃: magis parua perfecte.quæ magis continentur.excedunturq.Imperfecte secundum alterum tantum.minus parua que uel secundũ utrunq uel secundum alterum tantum.sed hec quidem perfecte: Illa uero secundum quid.Eodẽ modo pportionabiliter dicatur de intenso et rmisso.nisi quia hec sunt in q̃litate.que pp breuitatẽ omitto.

¶Caput nonum tertie Sectionis in quo mouentur multa dubia circa ea que dicta sunt.

C Ontra tamen ea que in capite imediato et in aliis dicta sũt. multe isurgunt dubitationes.primo quidem quia secundũ ea que dicta sunt de formali itellectu parui et magni. et ex cõmuni modo exponendi maius et minus: sequitur primo quod

binarius non est maior unitate:quod si cōceditur.tunc destruitur illa cōmunis ꝯceptio ꝙ omne totum sit maius sua parte.Cum unitas sit pars binarii.et binarius ipse sit totum.ꝓbatur tamen illud sequi.quia si binarius esset maior unitate.tūc secudū cōmunem modum exponendi:binarius esset magnus:et unitas magna.sed secū/dum dicta:magnū est.quod formaliter cōtinet:et excedit.nihil aūt cōtinetur uel exceditur ab ipsa unitate.qnia sic illud esset pars unitatis.quod est cōtra Euclidē primo ellementorū.et Boetium: quia si punctus est cuius pars non est:cum unitas sit absolutior puncto: unitas partem nullo modo habebit. Secundo sequitur ꝙ finitum non est minus infinito.quod quidem nullo mō uidetur posse concedi.quia omnis quantitas eiusdem generis uel speciei alteri cōparata uel est ei æqualis:uel minor ea: uel maior. Quare si hora toti tempori cōparata non est eo minor.æquabitur uel erit maior .qđ omnino iprobabile est.si ipossibile dici pōt iprobabile. Deducitur aūt sequela. quia si finitum est minus infinito secundū cōmunem expositionē:infinitum erit paruū.sed per ea que dicta sunt. paruū est quod cōtinetur:et exceditur.infinitū ergo exceditur ab aliquo. sed non a finito:ergo ab infinito.et sic unū infinitum erit maius altero.Quod tamen existimatur esse ipossibile.et cōtra Aristotilem in pluribus locis. Tertio sequitur qđ nullus gradus citra summū est remissior sūmo.Quod tamen falsum est.quia non est æque in/tensus:ergo intensior.quod ipossibile est:uel remissiot.quod de necessitate cōcedi debet.Amplius quia sūmus est quolibet citra summū intensior.ergo quilibet citra summū remissior est eo.et probatur ꝙ illud sequatur. quia si aliquis citra summum est remissior sūmo.secūdū cōmunē expositionē sūmns erit remissus. sed omne remissum ab alio cōtinetur et exceditur.summū aūt a nullo exceditur.quia sic non esset summum:ergo.Quarto sequitur ꝙ creatura nō esset iperfectior creatore.quod uidet falsum:quia creator est ꝑfectior creatura.ergo creatura iperfectior creatoi. patet aūt ꝙ illud sequatur.quia si creatura esset iperfectior creatore:creator esset imꝑfectus.qđ nephas est dicere.Quia ut dicit comētator quinto metaphysicæ capitulo de perfecto.solus deus est sympliciter ꝑfectus: cui nulla ꝑfectio addi pōt nec aliq̄ ipfectio appōi. et cōmēto quīto tertii de aīa.declaratū ē ꝙ prima itelligētia q̄ nihil itelligit extra se: est liberata a potentia sympliciter. et priuatione .quinto quia ex/presse apparet:ꝙ ille non est itellectus maioris:neq; minoris.quia dicimus ꝙ quadrupedale est maius bipedali.no habendo respectū

ad plus continere:uel plus excedere.sed quia ipsum quadrupedale continet et excedit bipedale.dicimusq; esse ipsum in duplo maius bipedali:quia ipsum bis continet:non autem quia quadrupedale et bipedale ad aliqua comparata:ut puta ad.c.sic se habeant. ꝙ quadrupedale in duplo magis contineat. et excedat.c.q̃ bipedale contineat et excedat idem.c.sic enim.ut manifestum est illa propositio quadrupedale est in duplo maius bipedali:esset falsa . cum tamen cōmuniter et uniuersaliter ab omnibus concedatur. Consimiliter etiã dicatur de intenso et remisso:quare ea que dicta sunt non uidentur ueritatem continere.

¶ Caput decimum tertie Sectionis in quo respondetur ad ea que in oppositum adducta sunt.

a D hec non difficile est respondere si ea que superius dicta sunt ad memoriam reuocentur.Quare dicendum est:ꝙ si non est differentia inter esse . a . maius.b.et ipsum. a esse magis magnum:ut mihi multi grãmaticorum retulere.et admisso illo cōmuni modo exponendi.omnes ille propositiones uel maior pars illarum secundum proprietatem sermonis et sumptis formaliter sunt false:ut bene ostensum est in argumentationibus prioris capituli secundnm sensum tñ in quo accipiuntur sunt ueræ:Quare nihil contra eos:sic eas cōcedentes. Ad primum igitur cum dicitur ꝙ binarius non esset maior unitate.quia sic unitas esset magna.et per consequens diuisibilis.hnic dicitur ꝙ uel sumitur comparatiuũ pro positiuo:ut sit sensus binarius est maior unitate idest binarius est magnus ad unitatem.quia eam continet:et excedit.sic.n et Oratores et Poete multotiens accipiunt.unde et uirgilius sexto æneidos.Iam senior sed cruda deo uiridisq; senectus.ubi exponitur senior.i.senex.et in infinitis aliis locis est reperire. uel cũ dicimus est magnus et unitas est magna:secundum superiora sumitur magnum pro quanto.extendendo nomen quanti etiam ad principia in quantitate .sicut sunt punctus et unitas.sic.n.dicimus materiam et formam substantialem esse substantiam:extendendo nomen substãntiæ ad principia substantiæ.ut multotiens facit Aristotiles.cnm dicat partes substantiæ esse subsſantias.sic non inconuenit principia quãtitatis esse quantitates.licet anologice dicatur quantitas.sicut et substantia.sed quomodocũq; dicatur:nihil est con

tra dignitatem. Ad secundum autem dicitur q̄ si finitū est minus infinito: non conceditur quia infinitum dicatur paruum proprie. cum a nullo excedatur: sed uel sumitur ibi paruum pro quātitate. ut sensus sit: utrunq; tam finitum q̄ infinitum est quantum: sed finitum non tantam continet quantitatem: quantam infinitum. uel ut supra sumitur comparatiuū pro positiuo. i. finitum est paruū ad infinitum. uel et melius sumitur minus. i. minus magnū. ut sit sensus finitum est minus magnum infinito. Sic. n. est in usu: ut Ouidius in apistolis. Mitius iuueni q̄ te genus omne ferarum. mitius. i. minus crudele. neq; uerum est quod ibi assumebatur: uidelicet q̄ omne comparatū alteri eiusdem speciei cum ipso uel est sibi æquale: uel maius: uel minus. sumendo proprie maius et minus ut formaliter important tales respectus. de quibus supradictum est: sed bene uel est magnum: uel est paruū respectu illius. Nam inæquale ut ex superius patet. faciunt magnum uel paruum: non autem maius uel minus. sed maioritas est inter duo magna. et minoritas inter duo parua. quare etc. Ad tertium cum infertur q̄ nullus gradus citra summū esset remissior summo: Huic dicitur q̄ omnino hoc est necessarium. et suum oppositum formaliter infert q̄ summum est remissum: quod implicat contradictionem. sicut dicit phylosophus decimo metaphysicæ: ubi inquit q̄ summo non datur ultra. et remissum non potest esse nisi per deffectum ab aliquo intensiori ut demonstratum est. sed potest illa propositio concedi: q̄ gradus citra summum est remissior. idest remissus respectu summi. uel est minus intensus: uel minus habet de gradu: et qualitate. Neq; gradus citra summum est æque intensus cum summo: neq; intensior ut patet. neq; remissior. sed est remissus. idest minus intensus. et non æque habens de gradu. Neq; ualet illa consequentia: gradus summus est intensior gradu citra summum: ergo gradus citra summum est remissior summo. sed solum sequitur q̄ gradus citra summum sit minus intensus: cum enim dico summum esse intensiorem gradu citra summum ambo comparantur in intensione. sed cum dicitur gradus. citra summum est remissior summo: ambo comparantur in remissione. Quod alienum est a gradu summo. neq; intensius refertur ad remissius. sed ad minus intensum. Vnde intensius est minus intenso intensius. sicut minus intensum est magis intenso minus intensum. Vnde licet intensum sit respectu remissi intensum. et

quocunq; paruo datur minus.et quocunq; magna datur maius.si illud finitum est.et mathematice sumatur.Quo fit ut neq; magnũ neq; paruũ respiciant determinata:quare neq; per appropiquationem ad summũ:neq; per distantiã ab eodem summo:neq; per distantiã siue propiquitatẽ ad non quãtum.siue ad non gradum magnitudo uel paruitas:intensio siue remissio habent attendi.possum .n.(ut supra ostensum est)scire.a.esse maius .b. et.b.esse minus.a. nulla habita cõsideratione de non quanto.siue de maximo. immo nesciendo quantũ sit.b.neq; quãtum sit.a.immo amplius ꝙ.a.est duplum ad.b.et ignorando quante quãtitatis sit.b.et quante sit.a. ut quottidiana experiẽtia patet.quia uideo medietatẽ unius ligni demõstrati(sit.n.nota uel signata medietas illius ligni(ut unus pãnus duplicet secundũ æquale.scio ꝙ totus ille pannus est duplus ad illam medietatẽ.et ignoro quante quãtitatis sit ille pãnus.et ẽt illa medietas.Quod si in superioribus dictum est ꝙ magnũ magis distat a non quanto q̃ paruũ:imo uerius a posteriori numero denominatur q̃ paruũ:quia ille primus modus est uanus et nugatorius ut prius ostensum est.hoc quidem dictum est secundũ causam: nõ aũt secundũ rationem formalẽ.Possum.n.intelligere lunam deficere:et quid est deffectus lunæ.dato ꝙ nesciã pp quid deficit:sic sciã .a.esse maius.b.quãtumcũq; nesciam uel aduertam.a.ipsum a posteriori numero denominari:q̃ ipsum.b.imo ut dicit Phylosophus in predicamẽtis capitulo de quantitate.stat quod a multo minori numero denominetur maius:q̃ minus:sicut ipse ibi exẽplificat.q̄a dicit dicimus mõtem illum esse paruũ:et granũ milii esse magnũ. Cum absq; proportione mons sit maior grano milii.et dicimus paucos homines esse in ciuitate.et multos in uico.cũ multo plures sint hi qui sunt in ciuitate iis:qui sunt in uico:sed in istis non fit cõparatio ad ea:quæ sunt eiusdem generis:quia mõs et granũ milii non sunt proxima:neq; ciuitas et uicus.et non fit huiusmodi cõparatio respectu eiusdem. Vnde si dicitur mõs paruus:et granũ milii magnũ.mons non dicitur paruus respectu grani milii:neq; granũ milii dicitur magnũ respectu montis.sed hoc in ordine ad alia grana milii.Illud uero ad alios montes. Quare dictum illud.s.ꝙ magnũ denominat᷑ a posteriori numero q̃ paruũ:intelligẽdũ est si fiat collatio respectu eiusdem.quare uniuersaliter illud dictum non est uerum:nisi sic coartatum. Verum quædam sunt que certos fines et determinata dicunt. Quare de his oportet habere sermonẽ:de quorum numero sunt perfectio et imperfectũ.siue perfectũ et imp-

fectũ. Iõ sciẽdũ est sicut dicit phs 3° physicorũ tractatu de ĩfinito. et ꝑ cœli 5° et x° methæ et fere ĩ iñumerabilibus locis. ꝙ pfectũ est ꝙ dicit cõplemẽtũ in una nã ita ꝙ nihil deficit: qđ ad illã naturã ptineat. neqꝫ (ut ĩ oĩbus locis citatis dicit Arist.) põt fieri secũdũ illã naturã additio. qr si in tali nã est uariabiltas secundũ maius et minus siue secũdũ magis et minus. nihil dicit̃ esse pfectũ in illa nã. nisi qđ oĩa illa ptinet et totã distãtiã ptrãsiuit. et totũ occupauit. Quare cũ nã caliditatis suscipiat augumẽtũ extẽdendo nomen augumẽti ad ipsã itensionẽ. nulla caliditas dicet̃ esse pfecta caliditas. nisi totã distãtiã ptrãsiuerit. et sit in ultimo: cuius oppositũ ptingebat ĩ intẽso qa aliqua caliditas poterat dici intẽsa ĩ rspectu alterius: esto ꝙ ad sũmũ non peruenisset. et in aliquo distaret a sũmo. qđ nullo pacto fieri põt in pfecta caliditate. Quare si p aliqꝫ deficeret a sũmo nõ dicet̃ pfecta caliditas. qa non est in ultimo. et ita nõ cõpleta. et p ꝯsequens nec pfecta. Ex qbus manifeste apparet: ꝙ pfectũ in quacũqꝫ natura sit: dicit detererminationẽ duorũ extremorũ. quare pfecta caliditas est que ĩcipiẽdo a non gradu totũ habet usqꝫ ad sũmũ ĩclusiue. impfecta aũt caliditas est: quæ nõ habet totũ illud: neqꝫ illud cõtinet. Et qm̃ ĩperfectũ pfecto opponit̃. priuatiue que (ut x° methæ dicit̃) priuatiua talia dupliciter se hẽre pñt: uel negãt totũ illud qđ suũ positiuũ ponit: uel solũ ptẽ. Si qdẽ negat totũ: tũc nõ põt dici ĩpfecta caliditas. qa sic nõ ẽ caliditas. sed bñ põt ẽẽ frigiditas. q̃ p nũc totã negat caliditatẽ. et per totã latitudinẽ distat a summo caliditatis. incipiendo etiã a non gradu eiusdem caliditatis. Quare talia opposita priuatiue Aristotiles in eodẽ decimo metaphysicæ dixit ꝙ possũt apellari cõtraria: cũ maxime distent quia p perfectã distãtiã distãt. Si uero ĩperfectũ non negat totũ. sed solũ partẽ: ita ꝙ intelligat̃ imperfecta caliditas non q̃ nihil habet de caliditate: sed solũ q̃ partem caliditatis habet: sed nõ cõpletã quia adhuc non deuenit ad ultimũ gradũ et cõplementũ. tũc igit̃ ptẽ hẽt illius distãtiæ. siue occupauit et partẽ occupatura est. Cũ aũt (ut dicit̃ in 2° de generatiõe aĩaliũ) Natura incipiat ab ĩperfecto et tẽdit in pfectũ. sicut in generatione hominis ꝑ uita est plantæ: deĩde bestiæ: deinde hominis. et ꝑ et 9° metaphysicæ: quæ tpe sunt priora: pfectione sũt posteriora. et quæ tpe posteriora: pfectione priora. Sic deficiẽs a pfecta calidate et partem retinẽs ipsius caliditatis: habet aliqꝫ de distãtia incipiẽte a non gradu. siue occupauit de illa et q̃tũ de illa occupauit: tantæ pfectionis dicet̃ esse. ut si medietatẽ illius dicet̃ qdẽ pfeca caliditas nõ qdẽ simpliciter: sed secundũ quid. qa secundũ medietatẽ. si 4am occupa/

uerit:dicet pfcã ƀ3 4^{am}.et sic de aliis suo mõ dicat.p q̃tũ uero defici et:p tm̃ dicet ẽẽ ipfcã:et defectuosa. q̃re si deficiet et distabit p me/ dietatẽ:dicet deffectuosa p mediũ.si p4^{am}.p 4^{am}.et sic de aliis ꝓpor tionabiliter.pfectio igit caliditatis hẽt attendi penes appropiquati onẽ ad summũ.Nã pfectũ et ipersectũ opponunt priuatiue.qd aũt nihil habet de pfectione caliditatis per totã latitudinẽ incipiẽtem a non gradu usq; ad summũ distat. Quare pfecta caliditas nihil di/ stabit a sũma caliditate.per nihilq; differet a summa caliditate. cũ ipsa sit summa:quare pfecte appropiquabit.qa nihil inter summũ et ipsum cadit mediũ.quæ quidẽ erat p^{a} significatio ꝓpiquitatis a superius posita.maxime ẽt appropiquabit summæ qa non differet ab ea in gradu:cum maxime cum ea cõueniat.cum sit omnino si/ milis.quare pfectio habet attendi penes appropiquare ad summũ .i.per nihil distare a summo:et a fine.et ab ultimo.eo q nihil cadit mediũ:nullaq; est dissimilitudo q̃ erat 2ª significatio appropiquati onis ipersectio aũt(si priuatio negat totũ) sensus est q nihil habet de caliditate.quare per totã latitudinẽ distat et ex toto qua calidi/ tas est:dissimilis est.et sic habet attendi penes distãtiã maximã.qa tota claudit et nulla pars excludit.qd erat secundũ primũ significa tũ distãtiæ.et ex toto differt in rõne caliditatis qd erat 2^{m} significa/ tũ distãtiæ. Si uero p ipfectũ nõ itelligamus negationẽ totius distã/ tiæ et pfectionis.erit igit ƀ3 qd pfecta. et ƀ3 qd ipfecta:p tm̃ aũt erit pfcã:p q̃tũ occupauerit de latitudine icipiẽte anõ gradu usq; ad gra dum:in quo reperit.hoc aũt est per appropiquare tm̃ ad summũ. unde per tm̃ appropiquat sũmo:per q̃tum negat de distãtia a non gradu usq; ad summũ. Nam gradus ut sex dicit appropiquare gra/ dui ut octo.non quidẽ per duos.ut superius demõstratũ est.quia p illos distat:sed p sex qa appropiquare priuatiue opponit ad distar. priuatio negat habitũ uel illud qd habitus ponit.Cũ g̃ distãtia pfe/ cta sit illa:q̃ est inter non gradũ et summũ.appropiquatio negat il lam:non aũt totã.quia gradus ut sex.adhuc per duo distat a sũmo. ergo totam illam que est ante sex.hec aũt est ut sex. quia si appro/ piquatio negat distãtiã:nõ illã.q̃ est iter sex et.8. g̃illã q̃ ẽ iter sex et nõ gradũ.g̃ ista erit appropiquatio ut sex qd erat sm primũ signifi catũ appropiquationis.Appropiquat ẽt p sex qa ꝯuenit p sex.nam caliditas ut sex ꝯuenit cũ ea ut octo p sex ut satis p3:qd erat ƀ3 signi ficatũ appropiquationis.et sic pfectio ista in caliditate diminuta at tendit secundum appropiquationẽ ad ultimum.i.per negatio/ nem distantiæ a non gradu.et per conuenientiã quam habet cum

summo. Imperfectio uero secundũ distantiã a summo.i.per quantũ deficiet a summo et differet a sũmo.quæ sunt duo prima significata distantiæ. Sumatur ergo caliditas ut sex hec non est perfecta. quia simpliciter nõ appropiquat sũme.cum mediat aliquid inter ipsam et summã.cum differat a summa.neq̃ est extremaliter imperfecta.quia per totum distaret a sũma.sed secundũ quid pfecta.et secundum quid impfecta.est aũt perfecta ut sex et per cõsequens secũdum quid.quia appropiquat per sex ad summã.nam cum summa distantia que esse possit in tali latitudine sit:ut octo occupauit ista sex gradus et sex ptransiuit.quare negat sex gradus illius distãtiæ:hoc aũt est appropiquatio.quia opponitur priuatio ipsi distantiæ. Appropiquat etiam per sex.quia conuenit per sex.p tãtum.n. conuenit per quantũ ipsa est:est aũt data caliditas ut sex.impfectionis ut duo quia distat p duo:differt etiam per duo.et ita pportionabiliter dicatur de omnibus aliis gradibus. et sicut dictum est de caliditate:ita dicatur de frigiditate:humiditate:lumine:et de quacunq̃ natura taliter uariabili secundũ magis et minus.siue secũdũ maius et minus. s.q̃ pfectio habet attendi penes appropiquationẽ ad summũ. Imperfectio uero penes deffectum et distantiã ab eodẽ sũmo.sic q̃ illud erit pfectũ absolute: quod nihil a sũmo deficiet. et ex toto erit simile sũmo.imo erit ipsum summũ. Imperfectũ uero:quod ab eo deficiet et ab ipso differet:et hoc dupliciter uel symplicirer uel secundũ quid.simpliciter quidem quod p totum distabit.sic q̃ nihil latitudinis occupauit.et ut sic ex toto differt. Secũdũ quid aũt imperfectũ est qđ partem occupauit:et partem non occupauit.per quantũ uero occupauerit incipiendo a non gradu distãtiæ.per tm̃ dicetur perfectũ. Hoc aũt est appropiquare.quia negare illã distantiã:p quãtũ aũt non occupauerit . per tm̃ dicetur impfectũ et deffectuosũ. quia per tm̃ distabit a sũmo. Quare uniuersaliter pfectio penes appropiquationẽ ad summũ. Impfectio et deffectus penes distantiã ab eodem summo. Verum scire oportet:q̃ et si perfectũ dicat ultimũ et finem.et pfectionẽ.ut expresse uult Aristotiles tertio physicorũ tractatu de infinito.et decimo metaphysicæ.ubi uult q̃ contingit antiquis ponentibus infinitũ esse principium:quia solum infinitũ est pfectum:cum finito possit fieri additio:dico eis cõtingit oppositum.quia perfectũ inquit ibi est : quod ad ultimũ et ad finem uenit.dico tamen q̃ etiam infinitũ apud Aristotilem capit denominationẽ quoquomõ perfecti.quinto namq̃ metaphysicæ cum diffiniuisset pfectũ dicens esse pfectum id extra

quod nō est aliquid accipere quod sit eius particula· exemplificat
de tpe modo apparet ꝙ simpliciter nullum tēpus pōt esse pfectū
nisi infinitū.ꝙ si dicatur de tempore determinato esse sermonem.
utputa ꝙ una dies est perfecta.sicut expositor exposu[illegible]uel de tem
pore mensurāte aliqͥ finitum.ut uitā humanā ut cōmētator ibi de/
clarauit.saltim non possumus fugere illud octaui de physico audi/
tu.ubi declarauit ꝙ solus motus circularis perfectus est:qui quidē
motus secundū Aristotilē infinitus est. Quare negare non possu/
mus quin illud cuius natura in infinitū ꝓtenditur:dicat̃ esse perfe
ctum.unde tempus est perfectū:non quidem quod peruenit ad fi
nem.sed quod totum cōtinet.Nam solū tēpus eternū perfectū est:
quia in se omne tēpus cōtinet.dicit̃qꝫ esse cōpletum:non quia po/
sitiue ad finem pueniat.sed quia nihil deest.extraqꝫ ipsum nō pōt
fieri additio.cum extra non habeat.Cōsimiliter solus motus eter/
nus dicitur esse perfectus hoc modo.quia totum ꝯtinet. Qualiter
aūt solui habeat illud tertii physicorum:non est presentis negotii.
Nam equiuocatio est de perfecto.et pleni sunt codices theologo/
rum.nam(ut diuus Thomas in primo articulo questionis quarte
partis prime dicit ex sententia Gregorii(balbutiēdo ut possumus
excelsa dei resonamus.pfectio deo attribuitur īproprie. quia pro/
prie perfectū est quod cōplete factum est.quod minime de deo ex
cogitari pōt.tamen trāsumptiue perfectio deo attribuit̃.quia nihil
deest.quod ad naturā deitatis pertineat . sicut caliditas que est in
ultimo:habet quicquid naturæ caliditatis cōueniat. Quare infini
to perfectio attribui pōt:si quicquid ad rationē infiniti pertineat:
habet.si qua igitur latitudo infinita est:sicut aliqui credunt latitu/
dinem uelocitatis motus esse infinitam.et latitudinē entis.cum de
um infinite pfectionis ponant.dicemus perfectionē entis attendi
penes accessum ad summū.quia penes habere quicquid est in ta/
li latitudine.et nihil deficeṙ de illa latitudine.impfectionē uero pe
nes nōn habere quicquid in tali est latitudine.et si iperfecta est qa
non totum habeat.per quantum cōtinebit de tali latitudine tante
dicetur esse perfectionis.per quantum uero deficiet:tante dicetur
esse iperfectionis.quare uniuersaliter in omni latitudine siue sit fi/
nita:siue infinitā.si qua infinita dari pottest:perfectio habet atten/
di penes totū ꝯtinere.Imperfectio uero penes ab illo distare. Sed
ulterius aduertendū est ꝙ si intensio et remissio qua talia sunt: nō
respiciunt determinatos terminos·sicut supra dictum est.quod ta
men faciunt perfectio et iperfectio.tamen multotiens sumitur in/

tensio p pfectione et remissio p impfectione. Quare sicut dicit q pfectio habet attendi penes appropiquationē ad summū: Impfectio uero penes distantiā a summo: sic dicitur intēsionē attendi penes appropiquationē ad summū. Remissio uero penes distātiam ab eodem summo. accipientes intensionē pro perfectione: remissionem uero pro iperfectione. Quare si prima opinio in principio recitata et a calculatore reprobata est opinio Aristotelis: (ut cōmuniter existimat) per intensionē intellexit pfectionē. et p remissionē inperfectionē. Immo secunda opinio est precise eadem cum prima nam i latitudine caliditatis. u. g. accepto gradu ut sex dicimus esse intēsionis: i. pfectionis ut sex secundū primam opinionē. quia appropiquat gradui ut octo per sex. quia cum tota distātia que est inter non gradū et summū sit ut octo. ut nūc supponit. Sextus gradus occupauit sex partes. et ita negat sex partes distātiæ. qd est appropiquare. nā p sex. appropiquare opponit priuatiue ad distare: et priuatiuū interimit qd habitus ponit. placuit aūt secūdæ opinioni talem appropiquationē apellare distantiā: sed non a summo qa penes illud attendit remissio et impfectio. sed a nongradu. quia inter gradum ut sex et non gradum mediāt sex gradus. Hoc. n omnino ipossibile est: ut demōstratū est superius. Sed qa sex cōtinet sex gradus siue sexmēsuras illius latitudinis incipientis a nō gradu: eo mō quo supius declaratū est. gradus ergo ut sex appropiquat gradui ut octo per sex. quia negat distantiā latitudinis ut sex. et distat a nō gradu p sex. i. est latitudo ut sex siue qualitas ut sex. cuius numeratio a non gradu incipit. Quo sit ut secunda in sententia non differat a prima. nisi in primo mō loquendi. nisi primus modus sit magis appropriatus. Sed q nō sine rōne intēsio p pfectione accipiat. et remissio p iperfectione apparere pōt. et rōne et ex cōmuni usu. Nā dicimus caliditatē q̄cunq deficientē a sūma esse remissam absolute. qa non perfectā. Vnde Arist. et in fine primi de generatione et in secūdo eiusdē dicit qualitates elementorū ēē intensas et pfectas. Mixtorū uero remissas refractas et iperfectas. quasi intensum et perfectu accipiēs p synonimis. et remissū et iperfectū similiter. licet hoc magis appareat in remisso q̄ in intēso cōmuniter. n. cū dicimus aliq aurū aut argentū aut caliditatē aut huiusmodi esse remissa. statī in itellectu ꝯcipit in ordine ad sūmū nō est sūma. Ratio quoq adiuuat ad hoc: Nā uere illud dicit ēē magnū: qd nulli cōparatū est paruū: et nullomō suscipit denominationē sui oppositi. Sic. n. solus mūdus dicit magnus siplicīter. qa primo de cœlo nul

li est paruus. Solus deus est dñs q̄a nulli seruus. ut quottidie cantat ortodoxa ecclesia. sic solū illud dicit̄ intensū qđ nulli remissū. Hoc aūt solū pōt esse sūmū: qđ solū pfectū est. Quare pfectū et remissū absolute idē sunt. Ex qbus ulterius sequit̄ q̄ si pfectū impfecto opponit̄: et remissū intenso. si intensū et pfectū ꝯuertunt̄: remissū et imperfectū cōuertent̄. His accedit q̄ in ydiomate latinorū non latine dicit̄ intensio sed intentio latine debet dici: nam deriuat̄ ab intentus intenta intentum: et a genitiuo eius intēti. Unde addito .o. fit intentio. et non intensio. modo intentio est actus uoluntatis secundū finem ut dicitur tertio Ethicorum ut cum quis uult aliquē finem ut domū uel argentū: uel aliq̄ aliud illud dicit̄ esse eius intētio. Quare finis rei dicitur intētio uolētis. sed finis est ultimū secūdo physicorū. unde intētio in uolūtate īportat ultimū. Si aūt ut sexto thopicorū dicit̄ trāsferētes trāsferūt secūdū similitudinē: et ī motibus et ın q̄litatibus dicat̄ intētio ꝓprie intentio dicet̄ in ultimo: et in gradu sūmo. Quare non incōuenienter intētio dicta in qualitatibus sūmū dicet. et sic penes sūmū attendet̄. Verū phylosophi magis de rebus q̄ nominibus curā hn̄tes dixerūt intētionē in mēte et intēsionē in qualitatibus. ut facerēt differre unū ab alio. Verum tn̄ aliqui uolūt q̄ intentio in uolūtate sumat̄ ab intētione in qualitate. sed adhuc nostrū ꝓpositū magis cōfirmat̄. Utrū aūt sumendo distare et appropiquare ꝑ magis et minus distare respectu sūmi: quod erat secundū tertiū significatū possit attēdi pfectio et impfectio inferius declarabit̄. quia et si ēt penes illud posset fieri mēsuratio: nō tamen. essentialiter et per se. sed de hoc in capitulo mediāte subsequente.

¶ Caput secundum Sectionis quarte in quo ostenditur in unaquaq̄ materia uariabili secundum maius et minus siue secūdum magis et minus esse duas mensuras siue duo genera mēsurādi.

e X his quæ in capitulo precedente dicta sunt: et quæ in tertia Sectione declarata sūt. apparere pōt q̄ in unaquaq̄ natura taliter uariabili secundum maius et minus: siue secundum magis et minus sunt due mensuræ. imo uerius duo genera mensurandi. Dictum est. n. superius q̄ in latitudine caliditatis est una minima caliditas: uel secundū naturā: uel secundū sensum: uel secundū institutionē. Hac aūt mēsuramus q̄ta sit unaqueq̄ caliditas. an finita: uel īfinita: an duorum uel trium graduū: uel secundum alium numerū. neq̄ per hāc possumus scire quæ caliditas sit perfecta uel imperfecta: nisi sciuerimus quanta sit tota latitudo

caliditatis.s.numerus:qui requiritur ad cõplendum naturam cali/ditatis. Alia uero est mensura in ipsa caliditate que est illa quæ totã continet naturam.et est gradus summus.per hanc aũt non mensuramus per se quanta sit aliqua caliditas.sed mẽsuramus per hanc perfectionẽ et iperfectionẽ caliditatis.sic q̄ illa quæ huic adequabitur:dicetur esse perfecta:quæ uero ab hac deficiet:dicetur esse im/perfecta .et sic secundũ appropiquationẽ ad ipsam:et eius distantiam iudicabit de pfectione et iperfectione eius ad modũ in anteriori capitulo assignatũ. Differũt aũt hec duo genera mẽsurarũ penes multa:primo quia stat aliquẽ habere perfectam cognitionẽ unius: ignorando alteram.et econtra.sicut in multis est manifeste uidere nam aliquis põt habere cognitionẽ ulnæ . qua pãni mensuranť.et qua ligna mensuranť.ignorare tamen quantus debet esse unus pãnus integer.et aliquis miles expientia cognoscet q̄ lancea pfecta debet esse tanta:sicut est illa. Ignorare tamen quot ulnarum sit illa lancea.cognitio tamen unius mensuræ perficit cognitionẽ alteri/us mensuræ. Differunt etiam prima et secunda mensura:quia pri/ma est minima in illo genere. Differunt tertio quia prima põt certificare quanta sit illa maxima:ut an finita uel infinita : an decẽ an uiginti mẽsurarũ.secunda uero non certificat de prima:ni si de eius impfectione. Differunt et quarto.quia prima est mensura cognscẽdi quantũ est.secunda est regula cognoscendi an sit perfectũ an sit impfectũ. Quare prima põt apellari mẽsura numerãdi.secũda mẽsura certificandi de perfectione. De his duabus mensuris Aristoti/les mentionẽ fecit in decimo metaphysicæ nam textus comẽti tertii dicit unitatem esse certissimam mensuram:ex eo q̄ est simplici/ter indiuisibilis.in cõtinuis auetm oportet deuenire ad unũ. quod sit minimũ uel secundũ naturam:uel secundũ sensum:uel secundũ institutionẽ. quantũ possibile sit.quia mẽsura debet esse certa . De secunda aũt mensura Aristotiles dixit in textu comẽti secundi eiusdem decimi ubi dicit q̄ in unoquoq; genere est unũ:quod est me/trum et mẽsura aliorum omnium:quæ sunt illius generis.et illud est primũ. Sicut in genere colorum est albedo:sicut idem Aristoti/les ibidem exẽplificat.modo albedo non est mẽsura metiendi q̃ta sit nigredo ut unum:uel ut duo ut satis patet.sed est regula cognocendi pfectionẽ cuiuscunq; coloris per accessum uel recessum ab ipsa albedine:tamq̃ summa:et prima in genere colorum et eminẽter cõtinẽte omnes colores.unde comẽtator in fine illius comẽti septimi.dicit cum autem demonstratũ fuerit q̄ illud quod in fine

octaui physicorū demōstratū est esse primū motorem: esse primā formā et ultimū finem: et primū in toto ente. tunc illud erit primū in substantia quod mensurat omnes substantias. Immo uerius dixisset comētator ꝙ tale est primū. et mensura in tota latitudine entis. duodecimo. n. metaphysicæ ad finem demōstrat Aristotiles ꝙ deus in toto uniuerso est sicut dux in exercitu. Quare est primum ne dū in substantia: imo in toto ente. Sequit. n. hoc nam septimo metaphysicæ ostensum est ꝙ accidens non est ens: nisi quia entis. Quare si Deus est primū in substantia: et substantia est causa accidentis. Deus ḡ erit causa et pricipiū in toto ente. modo si Deus est metrū totius entis: non iam est metrum quo scimus aliquod: quātum sit: sed est mensura pfectionis. per eius. n appropiquationē et recessum cognoscit pfectio unius cuiusq̧. sed per primum genus mensuræ scitur per suppositionē et replicationē quātum sit. Deus etiam est maximus: cui nihil adæquari pōt. prima aūt mensura est minima. Quare Aristotiles fere in omnibus auctoritatibus citatis a principio mensurat rei perfectionē. Sic. n. mensurat perfectionē substantiæ: quæ est species per appropiquare primæ substantiæ. pfectionem ꝑpositionū: per appropiquare primis notissimis. pfectionem creaturarū: per appropiquare ipsi optimo. sed per primū genus mensuræ scitur quanta est perfectio uniuscuiusq̧ creature. per tot minimas mensuras pfectionis continere quod est dicere per tātum distare a non gradu pfectionis. i. per tot gradus latitudinis talis facientis distare siue differre a non gradu continere. Siue quia uolens mensurare inchoat a non gradu: sicut sepius dictū est. Hec aūt mensura pfectionis est illa: qua utunt Aurifices: uēditores: emptores: et cuiuscunq̧ rei opifices: quæ indicantia: siue indicatoria: siue exēplaria apellantur. et uulgari sermone Parangoni nuncupātur. Aurifices. n. habent apud se aurum: uel argentum: uel quis aliud. quod est pfectissimū: quantum haberi pōt. et per collationē ad illud cognoscunt ꝙ aurum est perfectū: utputa illud quod ei adequatur: quod aūt ei non adequat est imperfectū. Sciuntq̧ quante perfectionis sit per tm̄ appropiquare ipsi. i. tm̄ participare de eo. et per negationē distantiæ a non gradu secundū primā opinionē. secundū uero secundam opinionē per tm̄ distare a non gradu incipiendo. Scitur aūt eius imperfectio per distantiā a summo. Hec est et illa mēsura quā posuit Galenus in libro cōplectionū. et in secūdo artis paruæ. ꝙ corpus tēperatū est regula cognoscēdi pfectionem et impfectionem omniū corporum humanorū. Hec est mēsura: de

qua dicunt medici: ꝙ medium in tota substantia est regula cogno scendi calida: frigida: humida et sicca. etc. Hec est ēt illa: de qua dicunt pictores siue sculptores ꝙ statua Polycleti est regula oīum statuarum. Platonis quoqꝫ ydeæ sunt regula omnium ydeatorum. Nam homo qui magis appropiquat ydeæ hominis in mente diuina: est perfectior. Sed hanc regulam et mensuram ignorauerūt isti calculatores. si eam namqꝫ cognouissent: suam aliquantulum arrogantiam compressissent cum ausi sint contradicere tantis phylosophis. nihilqꝫ ueri dicentis in hac materia. sed ut in prouerbio dicit. ubi plus de ignorantia: ibi plus de temeritate. Nam et temeritas causat siue parit ignorantiam: et ignorantia presumptionem siue temeritatem. Scire autem oportet ꝙ diuerse naturæ diuersas habēt mēsuras. et ex parte minimi et ex parte maximi unde decimo metaphysicæ dicitur alia est mensura temporis: alia motus: alia liquidorum: alia non liquidorum. et fortassis ꝙ aliud est secundum denominationē minimū caliditatis. et aliqꝫ frigiditatis. et sic de maximo: si natura illa est terminata ad maximum. sicut manifestum de etherogeneis. et multi tenuerunt etiam de homogeneis. sed latitudo completa. i. cui nihil deficit. si in infinitū protenditur: dicit esse talis mensura. nam posito ꝙ Deus sit infinitus: ipse est mēsura perfectionis. si uelocitas crescit in infinitū. perfecta uelocitas: cui nihil deest de uelocitate: est tota latitudo uelocitatis. Quod si queratur que est regula cognoscendi maximam et minimam caliditatem. huic dicitur ꝙ principia ut principia sunt. non cognoscuntur per alia. sed sunt sumpta. unde ꝙ sit. a. uel. b. minima caliditas: ut dictum est: hoc est per sui naturā et per sui naturā cognoscitur etiam: uel ex sensu. uel ex institutione. In omni. n. genere est deuenire ad unum primum: quod non cognoscitur per alterum. aliter. n. esset processus in infinitum. ꝙ igitur sic sit minimū. et illud sit maximū. uel est ex se notum: uel ex aliquo alio declaratur. ut in ductione: uel experimento: uel ex cōmuni cōceptione. de quibus Aristotiles in fine secundi posteriorum declarat. sed quomodocunqꝫ sit: non est presentis negotii cum non deceat ponere capitulum in capitulo. sufficiat enim ꝙ sic uolenti mensurare accipiat illas mēsuras: tanꝗ per se notas. unam ex parte maximi: aliam uero ex parte minimi. Quomodo uero illa sit maxima: alia autem sit minima: uel accipitur tanꝗ per se notum. uel ex inductione. uel experimento. uel auctoritate. neqꝫ inconuenit ꝙ in una scientia suppositum tanꝗ principium demōstretur in alia scientia. Vnde Geometer ut dicit phy

losophus primo physicorum supponit continuū diuidi in infinitū. et tamen existimatur q̄ Aristotiles sexto physicorum demonstrauerit illud principium. quod quomodo habeat hoc dictum ueritatem cum mathematica sit magis abstracta naturali: non est nostri negotii hic. Ex his igitur apparet duas esse regulas mensurandi. et quomodo hec adinuicem differāt et conueniant.

¶ Caput Tertium Sectionis Quarte in quo ostenditur intensionē et remissionem in aliquibus de necessitate attendi penes appropinquationem et distantiam ad summū et hoc sumendo appropinquationem pro minus distare quod erat tertia significatio appropinquationis.

Scire autem oportet q̄ in aliquibus et secundum aliquam acceptionem: Intensio et remissio perfectio et imperfectio non directe et apte cognosci possunt: nisi in habitudine ad summū siue ad unum primum. et secundum appropiquationem et distantiam ab illo. i. secundum exclusiue magis uel minus distare ab illo summo cognoscitur eorum intensio uel remissio: siue perfectio et imperfectio. quod quidem erat secundum tertiam significationem propinquitatis et distantiæ quod in aliis non conueniebat dicere. diximus. n. q̄ absolute intensio et remissio non respiciunt neq̄ nō gradū neq̄ sūmū. sicut magnū et paruū nō r̄spiciūt nō quantum: neq̄ maximum. ut comentator dicit decimo metaphysicæ comento nonodecimo. perfectum autem et imperfectum respiciunt totam latitudinem ut dictum est. Hic uero uolumus ostendere q̄ hec aliquando determinate respiciunt summū. et secundū magis distare et minus distare ab illo summo: secūdum istam considerationē dicuntur intensiora uel remissiora. perfectiora uel imperfectiora. Differt aūt iste modus a secūdo. q̄a qd̄ deficiebat a sūmo p̄ appropiquat sūmo. i p̄ negationē distātiæ a nō gradu. i. p̄ q̄tū occupabat de distantia incipiendo a non gradu: dicebatur esse perfectum. et per quantum non occupabat: dicebatur esse imperfectū. secundum autem secundam opinionem per q̄tum distabat a non gradu dicebatur esse perfectū. quod idem est re: qd̄ appropiquare sūmo. sed differt uoce. p̄ q̄tū uero distabat a sūmo est imp̄fectū. sed secundū istam alterā ↄ̄siderationē p̄ntem: totū sumit̄ penes distare

a summo nulla habita cõsideratione ad non gradum. Quare totũ exclusiue sumit. unde ut exemplo intelligat: caliditas ut sex: est intensa respectu caliditatis ut quattuor. quia illa ut sex. cõtinet ea ut quattuor et per eam excedit. ipsa eadem caliditas ut sex est pfectior caliditate ut quattuor. quod plus participat de latitudine caliditatis. q̃ ea ut quattuor cum plus appropiquat: hoc est plus includat et plus neget de tota distãtia q̃ ea ut quattuor. Hic aũt uolumus declarare ꝙ aliquando caliditas ut sex est intensior ea ut quattuor. nõ propter aliquam illarum habitudinũ recitatarũ. sed ex ea ꝙ caliditas ut sex minus distat a summa ea ut quattuor. et quia minus mediũ cadit inter octo et sex. q̃ inter octo et quattuor: quod ut uisum est: non cõtingebat in aliis. accipiendo. n. intensum ut nõ determinat neq; respicit aliquem terminũ. et simpliciter secundũ suam rationem formalem. ideo. a. utputa gradus ut sex est intensus ad gradum ut quattuor. quia ipsum includit et excedit. est etiam intensior eo: quia plura includit et magis excedit: q̃ includat uel excedat gradus ut quattuor. et hoc proprie sumẽdo intẽsius sicut fuit supra dictum. Est aũt gradus ut sex. intensior gradu ut quattuor. sumendo intensionem ꝑ pfectione. quia plus participat de latitudine caliditatis incipiendo a non gradu: q̃ participet gradus ut quattuor. quod participare est plus appropiquare gradui summo: eo ꝙ plus de distantia a non gradu negat. et etiam tale est magis distare a nõ gradu. Volentes aũt hoc declarare. accipiamus unum per se notũ. ꝙ. s. agens naturale agit per determinatã spherã latitudinẽ uniformiter difformẽ sui effectus. In cuius sane puncto imediato est intẽsissimus gradus sui effectus in puncto uero remotissimo non quidem simpliciter: sed illius spheræ est non gradus illius effectus. In puncto uero inter medio inter punctum remotissimũ et punctum imediatũ ipsi agenti: gradus medius inter non gradum et gradum intesissimũ ꝓductum a tali agente. et hoc ubi passum sit uniforme. et aliunde non habuerit impedimentũ. quã ꝓpositionẽ ponit cõmẽtator septuagesimo octauo comẽto. secũdi de aĩa et dicit ꝓpositionem ueritatem habere non solum in actione reali: uerũ etiam in actione spirituali. Sicut ibi exẽplificat in qualitatibus cuiuscũq; sensus. Nam odorabile sentitur non secundũ distantiam infinitã. quia res naturales sunt terminatæ et secundũ uirtutem et quãtitatem et actionem. Sed ad certam distãtiã. per modũ spheræ in punctoq; remotissimo illius spheræ non fit olphatus. sed secundũ maiorem et minorem appropiquationẽ ad ipsum odorabile fit melior:

sensatio cœteris tñ existẽtibus paribus.et ubi aliunde nõ habuerit ĩpedimentũ.nam secundũ suam opinionẽ sensibile positum supra sensum non causat sensationẽ.sicut est etiam sententia Aristotelis ubiq;:et sicut dictum est de odorabili:eodẽ mõ de aliis sensibilibus intelligẽdũ est.et in comẽto nonagesimo septimo.eiusdẽ secũdi.repetit eandem sentẽtiã. Vnde orta est quasi illa comunis animi cõceptio:ꝙ agens naturale intensiorẽ ꝑducit effectum in partẽ propinquam sibi:q̃ in partem remotã.et hoc ubi cœtera paritatẽ habeant.quare cõterraneus noster et nominis nostri consors Petrus de Mantua uir certe acutissimi ingenii in tractatu suo de primo et ultimo instanti multotiens ea usus est.licet ipse non tñ dicat de intẽsione.s.ꝙ intẽsius agit.sed etiam ꝙ prius et uelocius.que sane opinio uera sit.uel falsa non nostri est nũc instituti discutere.unum est ꝙ si æque primo agat in remotum et in propinquũ:sicut in corpore luminoso et in quocũq; agente sine cõtrarietate et resistentia cõtingit.siue prius in propiquũ:q̃ in remotum.ut in agente cum contrarietate saltem secundũ minima uerificat᷑. quia secundũ tenẽtes minima:sicut datur primũ generatũ:ita datur primũ alteratum.cũ primo de generatione alteratio ordinatur ad generationẽ.semper uerificabitur ꝙ cœteris paribus intensior gradus iuducitur in propiquo:q̃ in remoto.Disposito ergo uno luminoso ꝑducente latitudinem sui luminis ab octo usq; ad non gradum per distantiam pedalem.siue accipiatur unum corpus ꝑducens caliditatem ab octo usq; ad non gradum per distantiã pedalẽ in puncto illius distantiæ in mediate agenti erit caliditas ut octo.in pũcto remotissimo illius distãtiæ erit non gradus caliditatis.in puncto uero intermedio erit gradus ut quattuor. qui etiã est intermedius inter octo et non gradum.In puncto aũt intermedio inter punctũ medium illius distantiæ pedalis et punctum ĩmediatum ipsi agenti erit gradus ut sex. qui gradus ut sex est ẽt inter medius inter gradum ut quattuor. et gradum ut octo.modo si queratur cur in puncto ĩmediato inducit᷑ intẽsissimus gradus non quidem simpliciter:sed qui põt induci a tali agẽte. In puncto aũt remotissimo non gradus est. in medio uero puncto gradus medius inter non gradũ et intensissimũ. In puncto uero medio inter mediũ et ĩmediatũ gradus medius.inter medium et intẽsissimũ cum idem sit agens et passum ꝯsimiliter dispositum ut suppono. certe nullã põt rationabilis causa assignari : nisi ex parte inæqualitatis approximationis:et ex maiori et minori distantia ab ipso agente.infra tamen spheram suæ actiuitatis.nam qđ

immediatū est ipsi agenti melius:et tali applicatione recipit influ/
xum ipsius agentis. Quod uero mediatū est:et distat ab ipso agen
te:minus recipit eiusdem agentis influxū. Quod autem est in ex/
tremo distantiæ datæ sphæræ: nullum influxum ab ipso agente su
scipere potest. Quare Terentius in eunucho dixit accede ad hunc
ignem et magis calesces. quia approximatio ad suam causam.et
ad suum principium magis dat de influxu causæ.ut experiētia do
cet neq; tamen secundum q͝ aliq͝ agens magis approximat.i.mi/
nus distat et fit magis imediatum agenti proportionabiliter et ge
ometrice sic plus recipit de illo influxu.qa sic tale fieret infinite q̄le
et infinite intensum.et agens finitum in qualitate et quo ad gradū
et quo ad potentiam infinitum effectum produceret. quod est
omnino in ymaginabile. Verum isto modo intelligi habet q͝ acce/
pta locali distantia per quam agit:et accepta latitudine qualitatis
et diuisa ipsa distantia in partes æquales secundum denominatio/
nem ut utrisq; diuisis in duas medietates: uel in tres tertias: uel in
quattuor quartas:uel octauas uel decimas:uel cuiuscunq; alterius
numeri quibuscunq; duabus qualitatibus assignatis continuis fini
tis possunt ille diuidi in partes æquales secundum denominatio/
nem:licet non semper æquales secundum quantitatē. ut acceptis
pedali et bipedali possumus utrūq; diuidere in medietates:in quar
tas:in octauas:et sic in infinitum.licet ille medietates:quarte et oc
taue:non sint æquales inter se.s.comparando medietatem pedalis
medietati bipedalis. In puncto igitur in mediato agenti erit gra/
dus intensissimus:non quidem simpliciter nisi respectu talis agen
tis.et secundum distantiæ numerum gradus correspondens illi
puncto erit illius intensionis.exempli gratia in casu priori calidum
.a.producit latitudinem uniformiter difformē ab octo usq; ad non
gradum per pedalem distātiam diuisa latitudine in octo partes et
distantia similiter in octo octauas.in puncto distante per unam oc/
tauam erit deffectus octaue illius latitudinis. Quare tātum erit ibi
per positum gradus ut septem in puncto uero distāte per duas oc/
tauas erit gradus defficiens a summo illius latitudinis per duas oc
tauas.etiam illius latitudinis: et sic de cœteris suo modo dicat. Si
autem accipiātur duo quorum unum distet ab agente per unam
octauam.alterum uero per duas sicut se habebit distantia ad distan
tiam arithmetricæ:hoc est quantum distantia unius superabit di/
stantiam alterius:econuerso erit de influxu.quia ubi minor distan
tia:ibi erit maior influxus.et per quātum distantia superabat distā

tiam: per tantum in minus distante influxus superabit influxum. Vnde si distantia exceditur per unū: influxus excedit per unū. Ex quibus patet ꝙ non bene infert.a.in duplo minus distat a suo pri/cipio:q̃.b. ergo.a.est in duplo intensius.b.Addito etiam illo medio quod minus distat siue quod magis appropiquat.quod in propo/sito idem est:Intensius est eo:qđ minus distat.quia non sicut pro/portionabiliter magis appropiquat.i.minus distat. Que quidem est significatio ip̄rōpria appropiquationis.sic ꝓportionabiliter est intensius.sed solū sicut se habet excessus distantiæ ad distantiā: sic se habet excessus intensionis ad intensionē.unde si decē homines essent taliter ordinati prope regem:ut imediato regi essent consti/tuti singulis diebus decem denarii:nono uero nouem.octauo uero octo.et sic ordinatim sicut distarent et appropinquarent regi: sic maius et minus stipendium haberent.Non tamen æque ꝓportio nabiliter ut satis liquet.quia nonus in duplo minus distat a rege q̃ octauus.et tamen non in duplo plus stipendii habet. sed solū arith metricæ et secundū excessum distantiæ esset excessus stipendii or/dine contrario.s.quod minus distat maius stipendiū habet. Ex qui bus apparet q̃ ignoranter argumētatus est predictus calculālator contra primā et secundā opinionem. primo quidē non intellexit quid sit illud appropiquar.secundo uero credidit ꝙ sicut ꝓportio nabiliter magis appropiquat:ita fiat intēsius qđ falsum est:hoc aūt qđ dictū est in isto capitulo:est illud qđ dicunt Arist.et comētator metheororū secundo ubi dicunt secundū appropiquationē et di/stantiā ad fontē caloris:sic loca reddūt magis calida et minus cali da.licet ꝯcurrāt et alie cāæ ab eis assignatæ.Hoc ē ēt qđ dixit diuus Thomas in 2° de generatiōe:ꝙ qa terra magis distat a fonte caloris ideo iter ellemēta frigidissima est.Ignis uero calidissimus.qa maxi me ꝓpiquus fonti caloris. Quod an sit uerū:in p̄nti nō curamus. Hoc est ꝙ Auicena p° quarti dixit ꝙ in febribus ꝑiodicis extrema prius frigēt:pectoralia posterius.quia extrema magis distant a fon te caloris.eo ꝙ a corde.Hoc est ēt qđ dixit Arist.3° thopicorū dans loca de magis et minus:ubi dicit: quod magis appropiquat suo fi/nitest magis amatū.qđ magis appropiquat suo efficiēti:illud plus r̄cipit de iſluxu.et sic de cœteris causis. Hoc est qđ uniuersaliter di cit p̄bus ꝙ p magis appropiquare maxime tali illud efficit magis tale.Sed h̄ isti calculatores imo re uera itricatores et iuolutores nō itelexerūt ipugnātes q̃ nō itelligūt.Scire aūt oportet ꝙ in oibus ut patet:nō est distātia localis.sed in aliq̄bus est tm̄ distātia entitatiua

siue pfectionalis. Quare pportionabiliter dicatur de distantia entitatiua sicut de locali. Aristotiles namq dicit secundo cœli: secundũ q magis appropiquat ens pfectissimo enti: sic est pfectius. ubi nõ est sermo de distantia locali. Scire etiam oportet q hoc non solum ueritatẽ habet in genere causæ efficiẽtis. imo i quolibet genere causæ. ubi hec ordinata secundũ magis et minus dependeãt ab illo primo. secundũ uniuocationẽ. ut textu comenti quarti secũdi metaphysicæ est uidere. et in tertio thopicorũ exẽplificat in pluribus generibus causarũ. Amplius sciẽdũ ẽ q si ordinata secũdũ magis et minus sunt unius naturæ uniuoce ut distinguit ꝯ anologiã effectus põt adæquari causæ. sed si dicunt anologice ĩpossibile est. quia causa est equiuoca in qua effectus secundũ totum non potest adæquari causæ. sed secundũ aliquã imitationẽ. Dictum est igitur in quibus oportet accipere intensionẽ et remissionẽ siue pfectionẽ et imperfectionẽ. s. penes magis uel minus distai a sũmo uel a suo principio.

¶ Caput Quartum Sextionis quartæ in quo arguitur contra ea que dicta sunt.

Sed fortassis circa ea que dicta sunt aliquis dubitabit. primo quidem quia secundum dicta caliditas ut sex. u. g. cognoscitur et per tot mensuras cõtinere et per tãtum appropiquare ad summũ et per tm̃ distare a summo siue a suo pricipio. mõ iste uidetur esse magna inuolutio et cõfusio Quare etc. Et confirmat quia in secundo posteriorũ. in capitulo de modo uenandi diffinitiones dicit ibi Aristotiles q unius rei est tm̃ unus modus cognoscẽdi. ũde qđ cognoscit p diffinitionẽ nõ cognoscit p demõstrationẽ. quare ad cognoscendũ quantus est. a. gradus non uidetur q tot debeant esse modi cognoscendi. Secundo dubitat pp quid est? q perfectio rei habet attẽdi penes distantiã a non gradu suæ latitudinis. siue penes appropiquationẽ ad summũ eiusdem latitudinis. quod secũdũ dicta est idem re: sed differens sermone. et impfectio penes distantiam a summo. secundũ aũt ꝯsiderationẽ istam de qua dictũ est in capitulo superiori. s. secũdũ receptionẽ influxus a suo primo pricipio habet attendi penes magis et minus distare. quod idẽ est: quod appropiquare ad summũ. et totũ hic sumitur exclusiue: ubi in pfectiõe. perfectio sumebat inclusiue. impfectio uero exclusiue. Que igitur est causa istius uarietatis? Tertio adhuc dubitat. quia uidetur q perfectio etiam põt cognosci penes magis et minus distare a summo. et totum exclusiue sumendo. et totum exclusiue su

mendo.et receptio influxus.pōt cognosci totū per latitudinē inclusam cuius oppositum determinatum est .et probatur assumptum pro utraq; parte.prima.n.pars sic declarat quia accepta latitudine caliditatis.sciā ꝙ illa caliditas est pfecta:quæ per nihil distat a summa.et nihil mediat inter eam et summā.illa uero est impfecta.que per aliquod distat a sūma.et tantæ est impfectionis.quia per tm̄ distat a sūma.u.g.caliditas ut sex est impfectionis ut duo:quia p duas mensuras distat a sūma.possum etiam scire ꝙ data caliditas est pfectionis ut sex.per illam eandē regulā.quia scito ꝙ tota latitudo caliditatis nō est nisi ut octo.et scito ꝙ ab hac non deficiūt nisi duo gradus.statim sciam ipsam esse pfectionis ut sex ut patet . et sic per solam habitudinē ad distantiā:sciam quantæ pfectionis est et quāte iperfectionis est.quod fuerat ꝓbandū. Secundo etiam probat. quia si.a.luminosū ꝓducat lumen suū.u.g.ab octo usq; ad non gradum per distantiā octo pedū.sciam ꝙ in puncto terminante primū pedale uersus partem in qua est non gradus luminis.est ibi lumen ut unū.et in puncto terminante secundū pedale uersus eandē partem:sciam esse lumen ut duo.immo in qua ꝓportione se habebit punctus ad punctū secundū datam distantiā: in ea ꝓportione se habebit gradus ad gradū correspōdens puncto . Quod minime dici poterat secundū priorē modū.ergo etiam penes latitudinē inclusā et penes cōparare ad non gradū siue ad punctū remotissimū talis distantiæ.et non per habitudinē ad suū principiū.et sic per exclusū pōt assignata intensio cognosci.cuius oppositū affirmatū est: Quare etc.multa etiā circūstant alia argumenta et difficilia:quæ in subsequentibus adducemus.

¶Caput quintum Sectionis quarte in quo ad predictas dubitationes respondetur.

a D hec omnia formaliter respondetur.et primo quidem ad primā dubitationē dicit:ꝙ.a.caliditas.u.g. cognoscit proprie et formaliter quantā sit per tot mensuras cōtinere.ut est ut sex.quia sex mēsuras cōtinet.cognoscit aūt ꝙ sit intensa ut si intensio dicit respectū:et ad remissum refert.pro quanto continet et excedit aliam caliditatē cognoscitur aūt quante pfectionis et ultimitatis sit in cōparatione ad totam naturam siue latitudinē caliditatis:quia pfectio hoc in suo formali intellectu īportat:ut superius declaratū est.sed in ordine ad suam causam efficientem et pro quanto recipit influxū a suo agente cum cæteris requisitis secūdū

¶ Explicit quarta sectio incipit quīta ꝯtinēs q̄nq̄ capitula. In qua disputaē de quibusdā ānexis pricipali q̄sitio. Caput primū in quo disputatur an gradus summus et an quodlibet finite magnum sit paruum.

i Am tēpus exposceret ut ad pricipalia respōderemus nisi nos quædā principali ꝓposito deseruiētia imo necessaria retraherent. quorum primum. est an gradus summus sit remissus. quod predictus calculator asseueranter affirmat. ratio aūt eius est: quia remissio secūdum suam opinionē attenditur penes appropiquationē non gradui: sed gradus summus finite appropiquat gradui: quia finite distat. sed omne quod finite distat ab aliquo: finite appropiquat illi. ut accipit ipse tanq̄ manifestū. ergo etc. ꝙ autem gradus summus finite distat. patet quia a certo numero eius distātia denominatur. ergo etc. Videtur autem et posse confirmari. quia omne finite magnum est finite paruū. ergo omne finite intensum est finite remissum. tenet consequentia a simili. añcedēs autem supponitur tanq̄ manifestum: ac si esset una cōmunis conceptio. preterea ego p euidentiores rationes probo. primo quia gradus summus est imperfectus ergo remissus. primo probo cōsequentiā: quia quinto metaphysicæ capitulo de perfecto et capitulo de mancho. perfectum est cui non pōt fieri additio: eo ꝙ habet oia requisita ad illam naturā. et manchū siue mutilatū est: cui fieri additio pōt. Quare si aliqua qualitas remissa est. ipfecta est. et si impfecta remissa. probaē aūt ꝙ gradus sūmus est ipfectus. qa ei pōt fieri additio. sed qd tale est. ipfectū est. ꝙ aūt ei additio fieri possit. patet quia cuilibet finito pōt fieri additio. sic n. dicit phus ꝑ de cœlo. textu comēti. xii. ubi dicit ꝙ linea recta ipfecta est: qa ei pōt fieri additio et augeri eo qd finita est ergo etc. Preterea gradus sūmus est intēsibilis: ergo pōt esse remissus. patet ꝯsequētia: qa nihil pōt intēdi nisi ipsū deficiat. et p ꝯñs sit remissū. añcedēs ꝓbaē. qa gradus sūmus pōt remitti: ergo et intēdi ꝯña nota est p illud phy textu comēti. 37. secūdi. de cœlo. ubi dicit qd pōt itēdi: pōt remitti. Quare et qd pōt intēdi uideē posse remitti. Amplius gradus sūmus caliditatis est remissus respectu uelocitatis motus ut. 100. ergo remissus. tenet ꝯña p illud phy in pñtis qa uult qd est magnū ad alterū: sit magnū. antecedēs aūt motū est ex se: ex quibus uideē ꝙ gradus sūmus possit esse remissus. in oppositū aūt est Aristotiles. qa octauo thopicorū et x° metaphysicæ sūmo nō daēmaius. ergo gradus summus pōt esse remissus.

¶ Caput Secundú quinte sextionis in quo respōdet ad ꝓpositā dubitationē.

q Vamuis ex his que in superioribus dicta sunt: possit eppa/rere quid tenēdū s r. tamen ex bonitate doctrinæ denuo dicemus. nam ut inquit Plato in libro de legibus ad finē: non est curandū de ꝓlixitate uel breuitate: dum mō sit bonū. Quare dicamus: ꝙ dicere summū qua summū est: esse remissum. est in ultimo abhominationis: et hominis ignorātis terminos. neq; capacis phylosophiæ. imo nullius boni. tale. n. genus hominū nunq̄ potuit phylosophari. sicut dicit comētator secūdo de physico audita et in multis aliis locis. unde et si tales loquūtur. et dicunt uerba magnifica. sunt tamen sicut cæci a natiuitate loquētes et syllogizzātes de coloribus: qui uerba habent. et non cōceptus. Non plus est. n. dicere ꝙ summū qua summū: est remissum. q̄ dicere album esse nigrū et uiuum esse mortuū. Et uelle īpugnare hanc opinionē esset uelle īpugnare negantes motū esse et pluralitatē entium. Quare tantū restat soluere suos paralogysmos: et ex ꝓcessis ab eis ad cōtradictoria ducere. Ad primū igitur. quod est calculatoris. cum dicit ꝙ gradus sūmus finite appropiquat non gradui etc. q̄uis secūdū ea que dicta sunt. remissio formaliter sumpta non habet attendi neq; penes non gradū: neq; penes summū. et sumpta remissione ꝓ imꝑfectione attendit penes distantiā a sūmo. quia tamen etiam secundū sua dicta añcedēs illud est falsum. licet ab eo concessū et per consequēs sibi implicat. ideo negatur illud añcēdēs. ꝓbatur aūt ꝙ illud dictum repugnat dictis suis. nam in eodem tractatu in pluribus locis et maxime in ea parte in qua querit an intensio sit æqualis remissioni. dicit remissionem opponi priuatiue ipsi intensioni. et appropiquationē opponi etiā priuatiue ipsi distantiæ. si gradus summus finite appropiquaret non gradui. cum appropiquare opponatur priuatiue ad distare: et decimo metaphysicæ priuatiuū interimit et negat: quod ponit positiuū. tunc ergo negaret distantiā aliquā: uel ergo totam distantiā. et hoc non. quia sūmus finite distat. ergo aliquam distantiā ultra uel ante se. Quomodocūq; uolueris apellare. sed nihil magis distat a non gradu ipso sūmo. quia ipsum summū dicit totam substantiā. nam si distare facit intensum. et intensum magis distat. et maxime intensū maxime distat. quia sicut se habet simpliciter ad simpliciter: ita magis ad magis. et maxime ad maxime. Si ergo summū intensissimū est. ergo maxime distat. ergo nullomō appropiquat. quia oporteret ꝙ maxima distantia

daretur maior. quo nihil inuerecundius dici pōt. Cum aūt dicitur finite distat: ergo finite appropiquat. negatur ꝯsequentia. nullo. n. modo cōsequens illud sequitur ex illo antecedēte. nisi per distare intellexisset magis distare. nam magis distare infert minus distare. quod minus distare est appropiquare. ut multototiēs dictū est. sed non in eodem. eo ꝙ si. a. magis distat q̄. b. B. quidem appropiquat. sed ex eo ꝙ gradus sūmus magis distat a non gradu: q̄ gradus medius: nō sequitur ꝙ ipse sūmus minus distet. siue appropiquet. preterea tunc uane apponeret illa particula finite. Verum non recta significationis uocabulorū acceptio istum hominē fefellit, remissū. etenim sumpsit pro finito. et appropiquare pro non in infinitū distare. Quæ acceptiones sunt abusiue. et etiam non sunt ut ipse accepit. sicut patet et melius patebit. Ad ꝯfirmationē. quia finite magnum est finite paruū. ergo per idem finite intensum est finite remissum. totum hoc palogysmus est. cum peccat in figura: siue in forma et in materia. in forma quidem eo ꝙ non sequit: omnis uelocitas finite intēsa est remissa (supposito ꝙ uelocitas augeт in infinitum) ergo caliditas finite intensa est remissa. secundū. n. Aristotilem sexto et septimo physicorū uelocitas et tarditas in motu crescunt in infinitū. per ipsum tamen secūdo de generatione et quarto de cœlo caliditas neq̧ leuitas crescunt in infinitū. antecedēs etiā illud falsum. quia cœlum finite magnū est ut tertio physicorū sed exp̄ssius in p̄ de cœlo demōstrat. non tñ est finite paruū qa nihil est maius eo et paruū in pradicamētis relatiue dicit ad magnū. ꝙ si dicat aliquod mathematice est maius cœlo. huic dicit p̄ ꝙ si mathematice aliquid est maius. i. ymaginat maius: nam secundū comētatorē sexagesimo comento tertii physicorū. tales ꝓpositiones sunt de ymaginatione. et non de re. Quo concesso tunc celum non est maximū. secundū imaginationē neq̧ si ymaginemur gradum intēsiorem sūmo: tunc non ymaginamur ipsum esse summū. unde sic ꝯsiderando non esset sūmus. Neq̧ nos negamus ꝙ gradus qui est sūmus ex natura. quin mathematice posset ymaginari intēsior. sed statim sic non diceretur sūmus. et questio est de relatione reali que exigit extrema realia. Quare semper dictum est: qua summum est. Ad aliud aūt argumentū ꝙ gradus sūmus est iperfectus quare redditur remissus. huic dicitur ꝙ gradus sūmus. u. g. caliditatis est perfectus in sua specie: et nullomō est in sua specie uel iperfectus uel remissus. in multis aūt est iperfectus. quia in latitudine entis et in latitudine qualitatis et multorū. Quare ut sic est remissus imo ut

dicit comẽtator quinto metaphysicæ solus Deus est qui sic est pfe ctus.ut nullomõ s'bi impfectio attribui possit.Et cum ulterius ad/ ducebaᷣ.quia ei fieri põt additio.diciᷣ ꝙ falsum est :si sumaᷣ in sua natura.et cum probabiᷣ:quia est finitũ.ergo fieri põt additio.huic quidẽ dici posset secudũ cõmunẽ respõsionẽ ꝙ sibi pro ut est q̃tũ. fieri põt additio.sed non q̃tũ tale.sicut mũdo quatenus est q̃tũ fieri põt additio:non aũt inq̃tũ mũdus.et est respõsio Alexãdri ut refert diuus Thomas in expositione librorũ de cœlo et mũdo. Si.n.mun dus est totũ cõtinet.ut ẽt dixit Plinius in primo naturalis historiæ. tamen respõdendo uerius ad ꝓpositũ:diciᷣ ꝙ phylosophus nõ di/ xit lineã rectã esse impfectá:qa finitá:et ei quia finita ẽ:põt fieri ad/ ditio.sic ẽt mũdus esset impfectus.qa finitus est:et(p ipsum ibi)in/ finitũ est impfectũ.qa finem nõ habet.qᵈ ẽt dixit in tertio physico/ rum.Sed pro tanto linea recta est impfecta:quia corpora rectarũ di mẽsionũ terminanᷣ per circularia.et corpus circulare perfectum est.quia terminatur per se ipsum: quantũcunq; finitus sit . Quare non ex eo ꝙ finitũ est:imperfectũ est.sed ex eo ꝙ per alterum ter/ minatur.ut apparet ibi inspicienti textum et comentum.et uideas comentatorẽ qui ibi expresse hoc declarat.et hoc est ueritas. Ad ali ud uero quia gradus summus est intẽsibilis.huic dicitur ꝙ hoc est falsum et cum dicitur est remissibilis.ergo intensibilis. primo ne/ gatur consequentia:nam tertio physicorũ tractatu de infinito quã titas diminuitur in infinitũ.non tamen augetur in infinitum . neq; Aristotiles ibi in loco citato.dicit quod est remissibile est ĩntensibi le.sed dicit cõuersam.secundo quia ibi loquitur de actionibus pro uenientibus a uoluntate.que quidem quocunq; finito uolito põt adhuc uelle maius cum tertio ethicorum uoluntas potest esse im/ possibilium.et primo politicæ appetitus diuitiarum est infinitus. quod non est sic de agente per naturam.cum natura non sit impos sibilium.Tertio dicitur ꝙ propositio illa ubi intensio:ibi et remis/ sio.habet ueritatem secundum spetiem.quod est quia natura que potest intendi secundũ aliquem gradum:potest et remitti . sed nõ ꝙ in quocunq; gradu reperitur:possit intendi.nam licet caliditas qua caliditas est.i.seruando naturam caliditatis secundũ aliquem gradum potest intendi.quia usq; ad quattuor potest etiam remitti non tamen si esset in sũmo:posset intendi. Intelligitur igitur ꝙ in omni specie et secundũ aliquem gradum potest fieri intensio.et se cundũ aliquem gradũ potest fieri remissio . non tamen sequiᷣ sub quocunq; gradu . tamen dico aũt hoc ueritatem habere in specie

intensibili et remissibili. Quare nihil contra nos. Ad ultimū autem ibi adductū. quia caliditas sūma est remissa respectu uelocitatis ut centum. Huic quidem dicitur ꝙ caliditas sūma non est remissa caliditas respectu uelocitatis ut centū. sic.n. uelocitas esset caliditas. sed sic non est sūma: imo remissa. nam caliditas ut octo est sūma caliditas. sed est remissa qualitas. sicut sortes supposito ꝙ sit maximus hominū ē maximus hō. nō tñ maximū aīal neq; ualet ɔ̄ña est maximus homo: et omnis homo est animal. et quantū. ergo est maximū animal. uel quantū maximū. ut patet. Sicut non sequitur granum milii est paruū quantū. ergo est paruū granum milii. acce pto illo de quo dicit phylosophus in predicamētis dicimus granū milii esse magnum et montem paruū. Quare etc.

¶ Caput Tertium Sectionis quintæ in quo disputatur an intensio et remissio possunt comparari secundum æqualitatem et inæqualitatem et recitantur tres opiniones.

Sed insurgit una maior difficultas. an. s. intensio sit comparabilis remissioni secūdum æqualitatē et inæqualitatē. In qua materia predictus calculator recitat primo duas opiniones tenentes partē affirmatiuā. licet in aliquibus predictę opiniones sint discordes. Demū ipse prioribus impugnatis: suam ponit opinionē tenentem partem negatiuā proposite questionis. Prima igitur opinio cuius auctorem ipse non ponit. et ego etiam ignoro. asserit ꝙ sic. Sed uniuersaliter pronūciat quēlibet gradū esse ita intensum sicut remissū. cuius potissime rationes due sunt. et sūt multū ꝓpinquæ. Prima est qa quecūq; sunt idem realiter: uidenť esse eiusdem denominationis secūdū quantitatē. hāc aūt accipit ꝓ manifesta. qa aliter cōtradictoria de eodē ꝑdicarentur. sed intensio est idē realiter cū remissione. qđ sic mōstrať. qa q̄ uni tertio idētificantur: et inter se idētificanť. sed intensio est idem cū qualitate intensa. et remissio cum qualitate remissa. Quare intensio et remissio idētificabunť inter se. Quod aūt intēsio sit idē cū re intēsa. et remissio cum re remissa. multis et subtilibus rōnibus cōtendit ostendere. quas ergo breuitatis gratia omitto. cū multū non deseruiāt nostro ꝓposito. neq; in hoc ꝓ expeditione nostri ꝓpositi. faciā uim. tū āt qa ab ipso calculatore potes uidere. et est argumentū quo in cūsimili materia quasi semper secta nominaliū. siue ochanistarū utitur Secundo ad idem arguitur qui secundū opininē quā credit ēē ueram. Intensio habet attendi penes distantiā a non gradu. remissio

intensum ut sex.ergo tunc erit tm̄ intensum: quantũ erit remissũ. quod fuit ꝓbandũ.Contra aũt istam opinionẽ multipliciter argumentat̃ ipse calculator.quia si aliquis gradus est ita intensus sicut remissus.sit igitur.u.g.unus gradus cuius intẽsio sit.a.et sua remissio sit.b.et assignent̃ intensio et remissio p quattuor. u.g. sumatur aut.c.intensio æqualis.a.et.b.et ponat̃.a.intẽsionẽ in hora uniformiter diminui ad suũ subduplũ. Quare.b.remissũ uniformiter augebitur ad suũ duplum.cum intensionẽ diminui est remissionẽ augeri.et uniformiter et æque ꝓportionabiliter.modo cum toto casu supponat̃ ꝙ.c.intensio æque ꝓportionabiliter augeat̃: sicut.b. remissio augetur.et ex casu sequitur ꝙ æque ꝓportionabiliter augentur.b.remissio et.c.intensio.Sed hoc est falsum.ergo et illud ex quo sequit̃.sed casus est possibilis. et de facto pōt esse uerus .ergo pro altera parte.antecedẽs est falsum.sed illud est positio.ergo positio falsa.totum patet excepto hoc ꝙ.b.et.c.non æque ꝓportionabiliter augent̃.quod sic ꝓbatur quia .c. in prima medietate horæ aquiret sexquialterã et in secunda.sex qui tertiam:sed.b.econtrario aquiret. i qa prima sex q tertiã in secunda sexqui alteram . ergo .b.et.c.non.æque ꝓportionabiliter augebunt̃.cõsequẽtia nota.antecedẽs pro parte prima declaratur. quia si.c.est ut quattuor et sit unũ positiuũ:quod uniformiter in hora fiat ut octo.in prima medietate erit ut sex.sed sex ad quattuor est sexquiaaltera ꝓportio ut patet.et octo ad sex:sexquitertia . Quare totum illud in prima medietate aquiret sexquialteram . et in dupla sexquitertiã . totũ patet excepto ꝙ.c.uniformiter auget̃ ad duplum . quod sic ꝓbatur. quia.c.et. b.ex supposito non sunt æqualia.et ex casu.c. et.b.æque ꝓportionabiliter augent̃ per horã ergo in prima medietate horæ etiam erunt æqualia.et in fine erunt etiam æqualia.ergo tantum aquiret.c.supra se.quantũ aquiret. b.supra se . Quare si. b.uniformiter augetur ad duplum.c.etiam uniformiter augetur ad duplũ. sed per casum.b.uniformiter augetur ad duplũ eo ꝙ .a. uniformiter diminuit̃ ad suũ sub duplũ.sed sicut diminuit̃ intensio:augetur remissio.ergo etc.Altera aũt pars.s.ꝙ.b.remissio in prima parte horæ aquirat sexquitertiã .et in secunda sexquialteram patet : quia .a.intensio diminuit̃ ad sex qui tertiã in prima medietate. et in secunda ad sexquialterã .sed ꝓportionabiliter sicut diminuit̃ intensio:sic augetur remissio.ex positione.ergo etc.Probatur assumptũ. nam.a.nunc est ut quattuor.et uniformiter in hora deuenit ad suũ subduplũ.ergo in prima medietate fiet ut tria.et in altera ut duo.

et tunc non est facile hoc secundũ ipsum uidere. Nam uidet dicere ꝙ intẽsum et remissũ dicant relatiue. Quare intensio (ut uisum est superius dicet) illos duos respectus uidelicet ꝯtinere et excedere. remissio uero cõtineri et excedi. Quod aũt apud ipsum hoc significent patet. quia per totũ illũ tractatũ dicit ꝙ cõsimile est de intẽso et remisso sicut de magno et paruo. sed magnũ et paruũ dicuntur relatiue ut manifestũ est. Quare intensum et remissũ erunt relatiua. Preterea in ea parte ĩ qua probat ꝙ gradus sũmus est remissus. in responsione ad primũ argumentũ. dicit ꝙ gradus sũmus et si nõ est remissus respectu alicuius intensioris qui sit actu uel secundum rem sufficit tamen ꝙ sit remissus respectu intensioris secundũ ymaginationem. uel respectu intensioris alterius latitudinis. ex quibus uerbis manifeste uidet ꝙ secundũ suam opinionẽ intensum et remissum dicuntur relatiue. Sed ex aliis uerbis eius uidetur ꝙ non. nam Paulo post in respõsione an 2m argumentũ eiusdẽ quesiti. siue oppositi. dicit hec uerba. Ad secũdũ dico ꝙ nec aliquid dicit remissum: quia aliquid sit intẽsius. nec quia habeat admixtionẽ sui ꝯtrarii. sed aliquid dicitur esse remissũ. quia sic modicũ continet de intensione. et paulo ante hec dicit etiam si ymaginet. uel foret caliditas intẽsior q̃ sit hec. Ista tamẽ ita foret remissa: sicut nũc est ex quibus uerbis expresse uidetur ꝙ remissũ non referat ad intẽsum. cũ non ideo hoc est remissũ quia aliquid sit intẽsius. Nam esse relatiui est ad aliud. ut patet ex diffinitione relatiuorũ. ⁊ patet 2o qa dicit ꝙ si aliꝙ foret intẽsius eo: non esset plus remissũ q̃ nunc est quod quidem non est possibile in relatiuis. nam si. a. est paruũ ad. b. non uariato. a. si augetur. b. ĩpossibile est ꝙ non fiat minus respectu. b. cũ maior sit excessus et maior cõtinẽtia ut patet. uerũ tamen est ꝙ ipsum nõ sit minus respectu ipsius met. a. quod fortasse uoluit dicere. Intricator ille sed non sequit ex hoc. ꝙ non fieret minus absolute. qa cõueniẽtius aliꝙ dicit minus et maius et æquale respectu alterius q̃ respectu suimet. Et nõ sequit ex hoc ꝙ nõ sit minus respectu sui. ꝙ nõ fiat minus. et nõ dicat relatiue. Tertio qa dicit ꝙ nõ est remissum: nisi qa ita modicũ uel sic ꝯtinet de intẽsione et non per respectuũ ad alterũ uidet ergo. ꝙ dicat ĩ istis uerbis remissũ ipsum hẽre ꝯceptũ absolutũ et nõ ad alterũ. sed quomodocũꝙ dicatur: sermo iste non põt stare. cum hoc ꝙ in istis uerbis sunt manifestissimi errores et repugnantia manifesta. dicit. n. ꝙ aliquis gradus est remissus propter sic continere de intensione. utinam iste calculator didicisset balbutire uera Phylosophorum: si nesciebat expedite

uero sensus est ꝙ quantū.a.est intensum respectu alicuius utpote .b.tātum ipsum.a.est remissū respectu alterius ut puta:c.et iste sensus in multis pōt uerificari.sed non in omnibus.In multis quidem eo ꝙ arithmetrice quantū quattuor excedunť a sex.per tm̄ sex excedunť ab octo.quia per quantū gradus ut sex.est intensus respectu gradus ut quattuor.per tm̄ gradus ut sex est remissus respectu gradus ut octo.geometrice per quantā ꝓportionē se habent quattuor ad duo in ꝓportione maioris inæqualitatis in eadē se habent quattuor ad octo in ꝓportione minoris inæqualitatis sed non in omnibus.quia gradus sūmus cuilibet citra summū est intensus et nulli est remissus cum nullus sit ultra summū:ut supra demonstratum est.Cōsimiliter gradus ut septem est intēsus respectu gradus ut duo uel ut quattuor.et idem gradus ut septē:non pōt esse alicui ꝑ tm̄ remissus.supposito ꝙ gradus ut octo sit supremus.et nō quilibet pōt esse tm̄ remissus quantū intensus.sed bene aliquis.ꝙ si sumātur intensio pro ꝑfectione et ut respicit ultimū . et remissio pro imꝑfectione.et ut deficit ab ultima.et re uera ista est cōmunis acceptio.et sic Homines loquūtur.tunc apparet ꝙ precise tanta est latitudo intensionis:quanta est remissionis.et econtra.et gradus summus est intensus et nullomō remissus.qm̄ ubi est gradus sūmus intēsionis: ibi est nō gradus remissionis.et ubi est non gradus nullā ꝓrsus habet intensionē.sed ibi est sūma remissio.sumendo remissionem ut tm̄ dicitᵘ deffectū.et non ut ponit aliquid de habitu.et precise tantus est deffectus:quāta est tota latitudo.ita ꝙ si latitudo est solum ut octo in non gradu intensionis est remissio ut octo. et nullomodo maior q̄ ut octo . sed si tota latitudo esset infinita in illo casu solum ubi est non gradus intensionis ibi est infinitus gradus remissionis.et falsum imo īpossibile est ꝙ uniuersaliter ubi est non gradus intēsionis est infinitus gradus remissionis . sicut dicunt isti male calculantes.sed solum ueritatē habet ubi latitudo est infinita. Et ulterius dicitur ꝙ in latitudine finita solum in gradu medio totius latitudinis tanta est intensio siue ꝑfectio:quanta est imꝑfectio. in quolibet aūt gradu eiusdem latitudinis finite supra mediū et infra summū quilibet est magis intensus q̄ remissus. In quolibet uero citra mediū:maior est remissio q̄ intensio.si uero latitudo erit infinita:quilibet gradus finitus erit infinite remissus et nullus erit infinite intēsus.Quare in latitudine infinita nullus pōt reperiri gradus:cui tm̄ admixta sit.b.remissio quantū.a.intensio.quia semper remissio est infinita:intēsione solum existente finita.in quibus uer

bis multe posite sunt q̄stiones. ɔtra istos calculatores. que et si sint per se note et quottidiana expiētia eas manifestat. qa tn̄ isti calculatores habent tanq̄ dii terrestres: ideo sigilati oportet eas declarare. et sic in opposita materia sola secunda opinio ueritatē cōtinet. Sed ꝓbemus dictas ɔōnes. Primo quidē dictū est ꝙ in unaquaqꝫ natura tāta est imperfectio siue remissio q̄ta est pfectio siue intensio. qđ est tanta est latitudo remissionis: q̄ta ēst latitudo intēsionis quod sic ꝓbatur. qa ꝓcise eadem denominatiōe quo ad numerū ambo denominant. et eadem mensura mēsurant quod quidem esse non pōt: nisi æquarent ut satis notum est. igitur sic sunt æquales. antecedēs aūt pro prima parte ꝓbatur. quia exēpli gratia sumpta latitudine caliditatis si ipsa ponat ut octo graduū maximus deffectus qui pōt esse i tali latitudine est precise ut octo. non. n. minor q̄ ut octo ut pote ꝙ dicatur ut sex. quia adhuc aliqua caliditas pōt magis deficere nam que est ut duo: deficit per sex a pfectione. sed quæ est ut unū deficit per septē. nō igitur deffectus ut sex est maximus deffectus: neqꝫ eadē ratione aliquis infra octo. neqꝫ maior q̄ ut octo eo ꝙ non pōt plus deficere: q̄ sit tota latitudo. ubi. n. aquisiti essent octo gradus nihil amplius deficeret. et breuiter cum minus q̄ ut octo pficiant maximū deffectum neqꝫ plures q̄ ut octo. ergo maximus deffectus est ut octo. quod erat ꝓbandum pro parte prima. ꝙ aūt eadē mensura mensurent deffectus et pfectio: patet primo ex primo de anima. nam rectus est iudex sui et obliqui. et certū est ꝙ alia mensura nō pōt fingi. imo ēt secundū ipsum calculatorē gradus ut unū est in duplo remissior gradu ut duo. et gradus ut duo est in duplo intensior gradu ut unū. quia illa bis cōtinet. ille uero bis ɔtinetur. Quare tanta erit mēsura: siue eadem mensura mēsurabit remissio qua mensurat intensio. qđ erat secundū ꝓbandū. Quare tota ɔclusio reddit manifesta. Secūda uero cōclusio erat quia ubi est gradus sūmus ibi est non gradus remissionis. ut supradictū est: est adeo notum. ut qui eius ꝓbationē querat similis uideri possit cœco a natiuitate syllogizzāti de coloribus. ut dicit phylosophus secūdo physicorū. et cōsimiliter pro altera parte: ꝙ. s. ubi est nō gradus remissionis: si latitudo est finita. pcise tāta est remissio q̄tus est gradus summus intēsionis ut demōstratū est. et infra etiā declarabit ergo etc. Dictum est ꝙ non maior nec minor pōt esse deffectus maximus: q̄ tota latitudo. sed in nō gradu intēsionis est maximus deffectus intensionis: ut patet ergo etc. Tertia aūt ɔclusio. erat ꝙ in latituidne finita tn̄ in gradu medio totius latitudinis tāta est intēsio: siue per-

fectio:quanta est impfectio siue remissio.nota est ex terminis.quia per tm̄ distat a sūmo:per quantū appropiquat eidem summo. siue qd idem est:per quantū distat a non gradu secundū secundā opi/ nionem.eo ꝙ mediū est:quod æqualiter distat ab extremis. Item quia eodem numero denominanť:et eadem mensura metiunť ut notum est.diciť.n.gradus caliditatis ut quattuor defficere a fine p quattuor.et habere de pfectione ut quattuor . et quādo aliquis est in medio itineris:tm̄ esse ptranseūdū q̄tum est ptransitū.et una.est mēsura metiendi utrūq3.ergo precise tanta est intensio: quanta est remissio in gradu medio. in gradu uero supra mediū. patet ꝙ plus est de intēsione q̄ de remissione.nam minus distat a cōplemēto q̄ a suo pricipio infra uero medium:plus est remissū q̄ intensum.quia plus distat ab ultimo q̄ a pricipio.ut notū est. Quare tota cōclusio reddiť manifesta.Apparet ēt p cōmunem usum medicorū dicunt n.et Auicēna et Azarauius.ꝙ in egritudinibus oculorū aliqui sūt semicœci:aliq sūt plus uidētes q̄ deficiētes:aliq eɔ̄rio . et ita in aliis egritudinibus ut de surditate olphatione et huiusmodi.et certū est cœcitatē et uisionē surditatē et auditū opponi s3 priuationē et hitū qr nihil est qđ diciť ab istis iuolutoribus:quorū sapiētia est destru ere oēm sapiētiā.sicut d sophystis dicit comētator ꝓ de cœlo.4ª aūt ɔclusio.erat ꝙ in latitudine ifinita qlibet gradus erat ifinite remis/ sus.siue ipsectus in ordine ad totā latitudinē.qlibet tm̄ erat finite p fectus.Prima ps patet qa qlibet gradus finitus p ifinitū distat a cō/ plemēto latitutinis.sed tm̄ p finitū distat a suo pricipio g̃ est tm̄ fini te pfectionis.qđ est 2ª ps ɔ̄onis.g̃ tota ɔclusio uera.Preterea ad pri/ cipale ꝙ tāta sit itēsio q̄ a est remissio.et hoc formaliter secūdū ipsū calculatorē ꝓbať.qa p q̄tum aliquis gradus distat a nō gradu:p tm̄ eidē nō gradui appropiquat.et hoc formaliter.g̃ (secūdū ipsū) tāta est intēsio formaliter q̄ta remissio.et ecōuerso.ɔ̄ña patet.p ipsū aūs aūt ꝓbať sūpto.n.a gradu.u.g.q distet p unū a nō gradu.p tm̄ ēt ap propiquat.qa p unū dicit.n.ꝙ gradus ut unū est in duplo remissior gradu ut duo ex eo ꝙ ī duplo magis appropiquat.qđ nō uideť pos se esse ex alio:nisi qa iste ut unū appropiquat p unū:ille uero p duo ut ipsemet singit. cū igitur .a. gradus distet per unū:et appropin/ quet p unū.et est precise eadē mēsura mēsurādi utrūq3.nā ea q̄ noti ficat de distātia et ꝓpiquitate notificat ut certum est.ergo ꝓcise tā ta est propiquitas:quanta distātia respectu uniuscuiusq3 gradus.et/ cum penes ista attendantur intensio et remissio.ergo uniuscuiusq3 gradus est tm̄ intēsus tūq̄ remissus.ꝙ si diciť materialiter bene est

dicti calculatoris. quia gradus ut octo appropiquat non gradui per octo et gradus ut unũ eidem non gradui appropiquat per unũ. sicut supra demõstratũ est. modo querit̃ an ꝓpiquitas ut octo sit maior ea ut unũ: aut non. Si non sequit̃ ꝙ maior est deffectus ut unũ deffectu ut octo. et sic si cui tm̃ deficeret unus digitus in manu. al- alteri uero deficeret quinq; maior esset deffectus illius: cui unus tm̃ digitus deficeret. q̃ illius cui quinq; deficerẽt. quia per ipsum in priuatiuis quantũ denominatio est a minori numero: tanto maior est deffectus. Quare remissio ut unũ est maior remissione ut quinq;. hoc aũt est i extrẽo isaniæ ut p3. Si uero dicat̃ ꝙ ꝓpiquitas ut octo. est maior ea ut unũ. queritur quid sit magis propiquũ non gradui. an ꝓpiquũ ut unũ. an ꝓpiquũ ut octo: si ꝓpinquũ ut octo quia maior est ꝓpiquitas. tũc gradus ut octo erit magis remissus gradu ut unũ. qđ est i imaginabile. si uero ꝓpiquior ẽ gradus ut unũ gradu ut octo. et tamen maior est ꝓpiquitas ea ut octo. tunc sequit̃ ut id quod plus habet de ꝓpiquitate sit minus ꝓpinquũ quod est i itelligibile. Quare cui plus deficit et ubi maior deffectus: illud minus deficit. et sic sicut prius cui abscissi sunt quinq; digiti minus defectuosus et mutilatus est eo cui tm̃ est unus digitus abscissus. qđ est in ultimo abhominationis. Vnde dicendũ est. ꝙ gradus ut unũ magis appropiquat non gradui q̃ gradus ut octo. i. minus distat. et bene uerũ est ꝙ ubi minor distantia: ibi maior appropiquatio improprie sumpta quare octo quod minus distat bene remissius ẽ: nam quod minus distat a nõ gradu magis distat a summo. sed quod magis distat a summo: remissius est. Amplius quod minus distat a nõ gradu minus cõtinet eo: qđ magis distat. quia qđ magis distat: magis cõtinet: sed qđ magis ꝯtinet intẽsius est. Quare illud remissius est. et hoc sumẽdo remissius uel pro remisso: uel quia minus intensum. Nam (ut dictum est supra) non sequit̃ est minus intensum ergo remissius. sed bene sequitur ꝙ sit remisũ respectu illius contra ista dicta sunt multe dubitationes quæ adducentur et soluentur in capitulo mediate sequenti.

¶ Caput quintum Sectionis quinte in quo disputatur an uniformiter aquiratur intensio sicut deperditur remissio et econuerso. Secundo an æquiuelociter aquiritur de uno sicut depditur de alio et econtra. Tertia an æque ꝓportionabiliter aquiritur unũ sicut deperditur alterum et econtra et cõiunctim et separatim.

Iso igitur an intensio et remissio possunt adinuicē cōparari
u secundū æqualitatē et inæqualitatē et quomō. Restat nūc uidere de uniformitate uelocitate e pportionabilitate. qd est an ex uniformi aquisitione unius arguenda sit uniformis deperditio alterius. et æqueuelociter aquisitione unius æqueuelociter depditio alterius. eodēmodo an æque pportionabiliter deperdit unū: sicut aquiritur alterum. et ecōuerso. Hec. n. necessaria sunt pro cōplemento ppositi. Dicamus igitur cum intensio et remissio multis modis accipi possint secundū q dictū est in capitulo precedenti et in aliis capitulis. si sumant intensio et remissio materialiter et pro re denominata. intensa et remissa et nō ut referunt adinuicē uel opponuntur secundū habitū et priuationē. sic questio est uana. quia redit in idem: uel quasi in simile. ac si diceretur utrū uniformiter aquiritur caliditas: uel frigiditas: uel aliqua alia qualitas: uniformiter depditur caliditas uel frigiditas uel aliqua alia qualitas. qui sermo ut satis notum est implicat cōtradictionē. sic. n. oporteret q simul et semel aquireret caliditas et deperderet. Quare intellectus ille redditur impossibilis et uanus. quia sic nullus sani capitis faceret tale quesitū. Alio autem modo pōt intelligi ppositio assumpta sumendo illos terminos formaliter. s. ut relatiue dicuntur: et (ut superius dictum est) hoc tribus modis intelligi potest. Primo quidē modo cōparando intensum ad suū correlatiuū remissum respectu cuius aliq dicitur intensum. et tunc dico q uniformiter et æque uelociter sicut augetur intensio: sic uniformiter et æqueuelociter augetur remissio et econtra. et sicut diminuitur intensio: sic diminuitur remissio: et econtra. Nam si accipiant octo et quattuor: sicut augebitur octo in intensione: sic augebitur quattuor in remissione nam arithmetrice octo superant quattuor: per quattuor et quattuor per totidē superant. si crescat octo p duo sic q excessus fiat p sex et quattuor superabunt per sex. nam p quantū maior superat minorem. per tm̄ minor superat a maiori. geometrice etiā in qua proportione se habet maior ad minorē secundū maiorē inæqualitatē: in eadē pportione se habet minor ad maiorē secundū pportionē minoris inæqualitatis. hoc aūt est esse intensum: illud uero esse remissū. et breuiter q̄to aliquid sit maius altero: tanto id sit minus respectu eiusdē. et ecōuerso. et quanto decrescit maioritas: tanto decrescit minoritas. ideo uniuersaliter secundū istum modum oportet dicere: q sicut crescit et decrescit intensio: sic illius respectu cuius dicitur intensum remissio crescit et decrescit. Quare æquepro/

portionabiliter ficut aliq fit intenfius aliquo.fic illud alterum fit remiffius eo.et hoc fumēdo remiffius pro minus intenfo. quod eft quia fi.a.eft ī duplo intēfius.b.ipm.B.eft in duplo minus intēfū.a. ad hūc quidem intellectū cōmuniter ufitatur.quia.a.duplum caliditatem continet.exempli gratia ad eam que fex non autem fumēdo remiffius proprie eoq ut multotiens dictum eft.non fequitur caliditas ut octo eft in duplo intenfior caliditate ut quattuor. ergo caliditas ut quattuor eft in duplo remiffior caliditate ut octo.fumēdo proprie remiffionē fic q comparatio fiat in remiffione fic enim oporteret q caliditas ut octo effet remiffa quod eft falfū fupponendo fummā caliditatem effe ut octo.fed fi conceditur q gradus medius eft in duplo remiffior gradu fummo.cōceditur fecundū intellectum expreffum.f.quia eft in duplo minus intēfus et hoc etiam fumendo pro re intenfa et non ut dicunt illos refpectus.fic q cum dicimus caliditas ut quattuor eft in duplo minus intenfa caliditate ut octo.eft fenfus q eft eius medietas : uel q eft bis contenta ab ea ut octo.Quare cōcludendo dicimus q fic fumendo intenfionē et remiffionē ut funt in duobus correlatiuis.precife uniformiter æqueuelociter et æqueproportionabiliter.ficut augetur uel diminuitur intenfio fic augetur et diminuitur remiffio et ecotra. obferuando tamen illud:quod.f.cum dicitur fi.a.fit intenfius. b.ipfū.b. fit remiffius.a.improprie fumitur remiffius.licet huiufmodi abufio fit in ufu multum.Duobus autem modis erat q dicatur aliq intenfum et remiffum refpectu fui.fic q idem fit correlatiuū fuimet. et ifte fenfus eft omnino impoffibilis.fi formaliter et non refpectu eiufdem fumatur. ut fatis liquet.quare nō oportet querere de hoc an uniformiter etc.cum fundat fe fuper impoffibili.Tertius intellectus erat q aliquid fit ita intenfum refpectu alicuius:ficut ipfum eft remiffum refpectu alterius.uerbi gratia q gradus ut quattuor arithmetrice eft ita intenfus refpectu gradus ut duo:ficut ipfe gradus ut quattuor eft remiffus refpectu gradus ut fex . et tunc non oportet q ita augeatur intenfio uel diminuatur: ficut ifta augetur uel diminuitur remiffio.quia in terminis datis fi fex crefcerent remanentibus aliis remiffio gradus ut quattuor refpectu fex crefceret et fi fex diminuerentur fua remiffio etiam refpectu fex diminuerentᷓ ut dictum eft fupra.et tamen intenfio ut 4 refpectu fecūdi neq crefceret neq diminuereťᷓ fimiliter fi crefcerent uel decrefcerēt duo aliis in cafu pofitis rēanētibus uariaťᷓ intēfio.4.refpectu duo et tñ nō uariareťᷓ rmiffio ut.4.ifpectu fex.qr neq uniformiter

neq; æqueuelociter neq; æque ꝓportionabiliter augetur uel diminuit intensio: sicut augetur uel diminuitur remissio. nec econtra. Idem quoq; dicat in ꝓportione geometrica. sed reuera nullus istorum modorũ est in usu uel parũ est in usu. sed comunis usus est accipiendi intensionẽ et remissionẽ ut opponit secundũ habitum et priuationẽ. quod est secundũ ꝙ intensio dicit ꝑfectionẽ et ultimitatem in natura. Remissio uero ut dicit imꝑfectionẽ et deffectũ ab illa natura. et tunc dico ꝙ quantũ augetur siue crescit arithmetricæ intẽsio siue perfectio. tm̃ precise arithmetrice decrescit remissio et ecõtra et quãtum crescit remissio tantũ decrescit intensio et econtra preciseq; eadem uelocitate qua unũ decrescit et alterũ augetur et econtra. Aeque ꝓportionabiliter tamen est ĩpossibile. cuius totũ oppositũ posuit dictus calculator. ꝓpterea ꝙ tenuit ꝙ æque ꝓportionabiliter non tamen æqueuelociter. imo ille calculator est tm̃ inuolutus in hac materia ut ipsemet non audeat ꝓferre quãte remissionis sit unus gradus. nam modo dicit unũ modo alterum. Conclusio aũt a nobis posita clara est ex his que dicta sunt in priori capitulo. nam si in latitudine finita ubi est non gradus intẽsionis: ibi est summus gradus remissionis. et precise tanta sit remissio quãta intensio secũdũ totam latitudinẽ quantũ aquirit de intẽsione precise tm̃ deꝑditur de remissione. Vnde si aliꝗ est sub non gradu caliditatis est remissus in caliditate secundũ octo et non amplius et ex aquisitione unius gradus caliditatis deperdit unus gradus remissionis: siue ĩꝑfectionis. et ex equisitione duorũ graduũ caliditatis et ꝑfectionis deꝑduntur duo imꝑfectionis et sic successiue. Quare ex aquisitione omniũ graduũ caliditatis deꝑduntur omnis ĩperfectiones et non citius uel tardius aquiritur tota caliditas ꝗ̃ deꝑdatur tota ĩꝑfectio. neq; ecõtra. ut satis patet hoc: tamẽ possibile est ꝙ æque ꝓportionabiliter. quia si octo diminuant ad non gradũ et non gradus deueniat ad octo licet isti motus possunt esse uniformes. quia quantũ deꝑdit unũ. tm̃ aquirit alterũ. et sic in omnibus partibus istius tp̄is. non tamen æque ꝓportionabiliter ut satis notum est. Quare sic erit in ꝓposito. unde secundũ cõmunem opinionẽ ubi est non gradus caliditatis est gradus ut octo frigiditatis. et econtra precise quantũ aquiritur de caliditate: tm̃ corrũpitur de frigiditate et æqueuelociter ut corrũpitur de uno aquirit de altero. et ecõuerso. et corrupto toto cõtrario introducit aliud cõtrariũ totũ. secundum talem opinionẽ tenentẽ latitudines esse cõpletas. æque tamẽ ꝓportionabiliter ĩpossibile est. sic ut illi tenent in ꝯtrariis positiuis

ſic tenendú eſt in priuatiue oppoſitis.et mirum eſt ꝙ dicti calcula/tores uiderint hoc in cõtrariis poſitiuis:et non in priuatiuis. Verũ cauſa ſui erroris fuit eo ꝙ uniuerſaliter credebant in latitudine finita et infinita ꝙ ubi eſt nõ gradus intẽſionis:ibi ſit infinitus gradus remiſſionis:quod eſt nedum falſum.imo ĩplicans cõtradictionem. ſicut ꝑ parte dictum eſt et clarius infra apparebit Quare in tantã cœcitatẽ deuenerint:fundamentũ aũt eorum in capitulo ſubſequẽti imediate poneť.

¶Caput ſextum Sextionis quintæ in qno ponuntur dubitationes contra duo precedentiacapitula.

u Erum circa hec duo capitula occurrunt multe et difficiles queſtiones.primo quidem quia dictum eſt ꝙ eſt admittenda cõparatio inter intenſionẽ et remiſſionẽ. et ꝙ in gradu medio totius latitudiuis tanta eſt preciſe intenſio:quanta remiſſio Nam primo eſt argumentũ calculatoris ſuperius factum cõtra illas duas opiniones. Secundo et fortius nos argumẽtamur.quia habitus et priuatio minus cõueniunt et magis differũt:ꝙ̃ acuties in uoce et acuties in ſtilo.et dulcedo in uoce et dulcedo in melle.ſiue in quibuſcumqꝫ aliis dictis ſecundũ æquiuocationẽ.ſed in talibus nõ põt admitti cõparatio ut patet ſeptimo phyſico ũ. et ſecundũ oẽs grãmaticos et oẽs auctores ꝓportionũ.ergo a fortiori neqꝫ inter intenſionẽ et remiſſionẽ.cõſequentia manifeſta eſt de ſe.quia cõparatio et ſimilitudo non fit niſi inter cõuenientia.minor etiam ex ſe manifeſta eſt.ſed maior probatur quia illa ſunt poſitiua:neqꝫ ex toto diuerſa.intenſio aũt et remiſſio opponunť ſicut habitus et priuatio:de quibus nõ diciť aliquis comunis cõceptus.et ſunt ꝓ diuerſa quare nullo modo poſſunt edinyicẽ cõparari. Et cõfirmať quia ſi intenſio et remiſſio poſſent adiuicem cõparari:cum opponanť priuatiue.Quare etiam non æqualitas et inæqualitasťcum hec ẽt opponatur ſecundũ habitũ et priuationẽ.et patet ꝙ non eſt intelligibile ꝙ æqualitas et inæqualitas cõparentur ſecundũ æqualitatẽ et inæqualitatẽ.eodẽ modo et ꝓportio maioris inæqualitatis et minoris inæqualitatis.cum eodẽ modo ſe habeant ſicut intenſio et remiſſio.et tamen uenerabilis magiſter Thomas de baduardino demõſtrauit oppoſitũ.ut refert predictus calculator.Preterea quia dictum eſt ꝙ ſolum in latitudine infinita ubi eſt non gradus intenſionis:ibi eſt infinitus gradus remiſſionis.in finito aũt ſolum eſt finitus gradus remiſſionis.Arguitur ꝙ etiam infinito et uniuerſaliter ubi nõ eſt nõ gradus intẽſionis:eſt infinitus gradus remiſſionis.nã

u.g.sumatur latitudo caliditatis quæ cōmuniter ponitur ut octo tm̄.et ꝓbo ꝙ ubi est non gradus:est infinita remissio.quia infinite remissior est aliquis gradus q̄ sit gradus medius.et gradus medius est certe remissionis:ergo isinite remissius est aliquis gradus in ista latitudine. sed nullus gradus est ita remissus sicut nō gradus. ergo non gradus est infinite remissus.cōsequentia nota : antecedēs pro multis patet. Nam ꝙ gradus ut quattuor qui ponit̄ medius totius latitudinis sit certe remissionis:manifestū est.cum secundū positio nē sit remissus ut quattuor.patet ēt ꝙ nullus est ita remissus sicut non gradus. Restat igitur solum ꝓbare ꝙ infinite remissior est aliquis gradus in ista latitudine q̄ sit.a. gradus qd sic deducitur . quia gradus ut duo est in duplo remissior gradu ut 4.et gradus ut unū. in quadruplo remissior:et mediatas in octuplo . et cum latitudo sit diuisibilis in infinitum.ergo in infinitū remissior est aliquis gra dus q̄ sit gradus ut quattuor. ꝓbatur aūt assumptū.s.ꝙ gradus ut duo sit in duplo remissior gradu ut quattuor.qa gradus ut quattu or est in duplo intēsior gradu ut duo.ergo gradus ut duo est in du plo remissior gradu ut.4.patet ꝯn̄a ex cōmuni opiniōe omniū calcu latorū.et sicut dicitur de uno:ita de omnibus uidelicet ꝙ gradus ut unū sit in quadruplo remissior gradu ut.4.et sic de reliquis assum ptis. Amplius ex ista positione sequit̄ ꝙ gradus ut.4.sit in duplo re missior uel impfectior gradu ut sex.qd tamen est manifeste falsum quia solū est in sexqaltero remissior.cū gradus ut sex sit in sexqalte ro tm̄ intēsior gradu ut.4.ut patet ex se. Quod tamen illud ꝯn̄s se quatur satis patet.quia gradus ut.4.in duplo plus distat a summo q̄ gradus ut sex.quia.4.distat per.4.ab octo.et sex solū p duo. Qua re in duplo plus distat. sed remissio habet attendi penes distantiā p ea que dicta sunt:quare sequit̄ cōclusio. Preterea dictū est ꝙ in lati tudine infinita quilibet gradus finitus est finite intensus . sed non est finite remissus.imo infinite.contra multipliciter arguitur. Pri mo quidē quia sumtis.u.g.uelocitate ut octo.et uelocitate ut. xvi. tunc uelocitas ut.xvi.est in duplo intensior uelocitate ut octo.et tm̄ uelocitas ut octo nō est in duplo remissior uelocitate ut.xvi qd est contra oēm opinionē ut satis liquet.patet ꝯn̄a.quia utraq; est infi nite remissionis.et unū infinitū non est maius altero. Immo sequi tur ꝙ uelocitas ut octo et ea ut.xvi.immo ut mille et uniuersaliter sub quibuscūq; numeris maioribus et minoribus fuerint ita ꝙ una sub quocūq; numero paruo fuerit:alia uero sub quocūq; numero magno dūmodo utraq; fuerit finita.ꝙ omnino sūt æquales. Quod omnino est inopinabile:ꝙ aūt sequat̄ sic deducitur .sint.u .g.a.ut

ut unũ.b.uero ut mille.tunc sic.a.et.b.eandem ꝓportionẽ habent ad gradum infinite intensionis.sed per cõmunem animi cõceptionem quecũqꝫ ad unũ tertiũ habẽt eandem ꝓportionẽ inter se sunt æqualia.ergo.a.et.b.erunt æqualia.ꝓbatur assumptũ.s.ꝙ ad idem tertiũ habent eandem ꝓportionẽ quia ꝙlibet illorũ est infinite remissũ.Quare ad infinite intẽsum habent eandem ꝓportionẽ.Preterea si quilibet gradus in tali latitudine ĩfinita esset infinite remissus.sequitur ꝙ nullus aliquã haberet intensionẽ et sic nullus esset intensior altero.qđ est omnino impossibile. sed licet calculator illã cõsequentiã posuerit et non ꝓbauerit.Ego tñ sic eam ꝓbo .Primo quia sicut infinite intẽsum nullã habet remissionẽ ita ĩfinite remissum nullã debet habere intensionẽ.nõ.n.uideť aliqua rõ diuersitatis.ꝙ aũt infinite intensũ nullã habet remissionẽ:patet.qa omne remissũ p ea que posita sunt contineť et excediť.sed infinitũ a nullo cõtineť et excediť.qa excedens maius est excesso. sed unũ infinitũ non est maius altero.ergo etc.Preterea si quilibet gradus finitus in tali latitudine infinita esset infinite remissus:multa essent infinite remissa.imo si Deus ponať esse infinite pfectionis ꝙlibet citra deũ erit infinite impfectionis . et sic multa erunt infinita in actu . quia actu qualibet creatura erit ĩfinite impfecta.cum hoc ẽt ꝙ nulla creatura erit pfectior altera.et sic intelligẽtia non erit perfectior homine:nec homo asino.Quod omnino derisibile est.Amplius si creatura est infinite impfecta:tunc homo cõtinebit impfectionem asini et cuiuscũqꝫ impfecti. Quare homo erit ita impfectus sicut asinus et sicut pulex et sic de aliis.probo cõsequentiã:quia si homo est infinite impfectus:oẽm impfectionẽ continet.ꝙ si oẽm impfectionẽ continet:ꝯtinebit eam quam habet' creatura imperfecta et sic totus mundus erit confusio et cõturbatio.ꝓbatur aũt illa cõsequẽtia .s.si infinitã impfectionẽ cõtinet.ergo oẽm.qa si aliꝙ esset infinite quantum oẽm quantitatẽ haberet.ergo si aliꝙ esset infinite remissum:oẽm remissionẽ haberet.Secundo qa Arist.ꝓ physicorũ tex.commenti.54.utiť tali mõ arguẽdi:nam dicit . si infinita pricipia essent ꝯ̃ria:oia ꝯ̃ria essent priciia.qđ ex altero nõ uideť tenere:nisi qa ĩfinitum oia ꝯtinet.Preterea dictũ est ꝙ in latitudine finita ubi ẽ nõ gradus intẽsionis ibi est sũmus gradus remissionis.sed hoc ĩplicat ꝯ̃dictionẽ.qa ſm ea q̃ dicta sunt remissio fit ex admixtione positiui cũ priuatiuo.sed in non gradu intẽsionis nullus põt esse habitus neqꝫ aliqua itẽsio.Quare in nõ gradu intẽsionis nulla põt esse remissio. sicut in cœco absolute nulla potest esse uisio.Contra autem ea que

dicta sunt in capitulo imediate p̄cedenti p̄cipue dubitatur. quia di ctum est q̄ sumendo intensionē et remissionē ut dicunt p̄fectionē et imp̄fectionē et ut ponuntur secundū habitū et priuationē q̄ uni formiter et æqueuelociter aquiritur unū sicut depditur alterū. et econtra. non tamen æque p̄portionabiliter. quia illud est cōtra oēs calculatorores. et q̄uis fuerit dubiū et cōtrouersia de uniformitate et uelocitate. tamen oēs cōcordes dixerunt q̄ æque p̄portionabili ter sicut aquiritur unū: deperdit' alterum. et econtra. Nos aūt ex to to diximus oppositū quia diximus q̄ certum est q̄ quārum aqui ritur de uno. tm̄ depditur de alio. et æqueuelociter aquiritur unū sicut alterum depditur. Impossibile tamen est q̄ æque p̄portiona biliter. modo famosum non pōt esse ex toto falsum: ut dicit phylo sophus in de somno et uigilia in capitulo de somniis siue de diui natione. et primo thopicorū concessū ab artificibus in arte facit lo cum p̄babilem. Quare illud non uidetur esse cōuenienter dictū. Sunt etiam argumēta calculatoris in fine illius tractatus ubi p̄bat q̄ intensio et remissio non possunt adinuicē cōparari secundū uelo citatem. Amplius quia non uidetur illud esse uerum uniuersaliter: q̄. s. quantū aquiritur de intensione. tm̄ depdatur de remissione. qa in latitudine infinita ad aquisitionē primi gradus intēsionis nō de perditur unus gradus remissionis. cum infiniti non detur primum neq; ultimū. tum quia si depderetur unus gradus remissionis: alte rum de necessitate sequitur uel q̄ aliq̄ cōtinue depditur de remis sione et non fit remissius. uel q̄ unū infinitū est maius altero. patet cōsequentia. quia si ad aquisitionē unius gradus intensionis deper ditur unus remissionis. uel ergo fit minus remissū et cum etiam cō tinue post hoc stante aquisitione intensionis finita erit infinite re missū ergo unū infinitū maius altero. quod erat una pars disiuncti ue. si uero nō fit minus remissū et cōtinue depditur de remissione. ergo altera pars disiunctiue sequitur. Preterea dictum est in eodē capitulo q̄ si sumatur gradus ut duo: qui est remissus respectu gra dus ut. 4. si gradus ut. 4. intēdat': intēdit' remissio in gradu ut duo: mō hoc est cōtra sensum et ꝯtra cōmunē usum loquendi. Nam ut patet si esset una domus p̄pinqua alteri. si prima nō uarietur et se cunda uarietur sic q̄ fiat uel maior uel minor non tamen prima di citur esse maior uel minor. Quare si gradus ille ut duo in nullo ua riatur. neq; erit intensior neq; remissior. Vnde uidetur q̄ calcula tor bene senserit cum dixit gradus aliquis nō dicitur esse sic remis sus: quia alter sit intēsior. eoq̄ siue sit alter siue non sit: dūmodo nō

fiat uariatio ex parte sui:neq; dicitur magis intensus nec minus:se cūdum remanet esse. Quare nostra reprehēsio reprehendēda est. amplius quia in hoc tractatu multotiēs dicimus esse differentiā inter.a.esse rmissius.b.et.a esse minus intēsum.b.quia re uera istud est inouare terminos. Nulla.n.uidetur esse differentia inter esse minus intensum et esse remissius.quod pbatur etiam secundū cōcessa a nobis.quia remissū dicit contineri et excedi. sed quod est minus intensum:cōtinetur et exceditur. Quare non uidetur esse differentia. hec autem et tanta dicta sint opponēdo.

¶ Caput Septimum Sectionis quintæ in quo respōdet ad ea que dicta sunt.

D hec omnia respondetur.et primo ad primū calculatoris. a cum opponitur q; si aliq; potest esse ita intensum sicut remissum.sit igitur unum cuius intēsio sit.a.remissio uero sit. b.que signentur.u.g. per gradum ut quattuor.et tunc ponatur q;.c.intensio sit æqualis.a.intensioni et.b.remissioni.Huic dicitur q; totus casus hucusq; admittendus est. quia gradus medius totius caliditatis est talis.et pōt poni bene q;.c.sit una caliditas etiam æqualis illi gradui medio.sed cum ulterius ponitur q;. a.uniformiter remitatur ad suū subduplū.et.b.augeatur uniformiter ad suū duplū.dico stante casu priori hoc repugnat ei.quare nullmō casus est admittendus.nam ex quo ponitur q;.a sit ut quattuor in fine horæ.in casu erit ut duo et sic erit in fine horæ .a. in duplo minus intensa siue pfecta ista caliditas q̄ nunc sit.b uero est ut quattuor.quia impfectio est ut quattuor.et aquiret supra se duos gradus impfectionis.quia duo gradus qualitatis depduntur. et ut patuit quantum depditur de positiuo tm̄ aquiritur de priuatiuo. Quare fiet in fine horæ impfecta ut sex.siue remissa ut sex.sed sex et quattuor est tm̄ sexqaltera pportio. Quare non dupla imo si data remissio debet augeri ad suū duplum oportet q; intēsio deueniat ad nō gradum.quod repugnat alteri parti casus.Et cum dicitur pportionabiliter sicut augetur remissio sic diminuitur intensio et ecōtra. Apparuit q; istud sit falsum et impossibile.licet acceptū sit ab ipso calculatore sed non pbatum.quia nullomō uere probari pōt.cum sit ipossibile. bene uerum est q; pportionabiliter sicut diminuitur intensio sic ipsum denominat minus intensum.sed non est remissius ut patuit. Quare cum oia que ab ipso calculaiore ibi dicuntur fundātur super hoc fundamēto falso et ipossibili.ideo tm̄ hoc argu

mentum adduxi.cum una sit quasi solutio ad omnia. Ad secundū aūt q͂ fuit nostrum.s.q͂ habitus et priuatio minus cōueniunt q̃ acuties in stilo et acuties in uoce. huic quidem dicitur q͂ multa nō cōueniunt secundū unam rationē:que tamen secundū aliam possunt conuenire.nam animal latrabile et piscis marinus æquiuocant͛ in hoc nomine canis.que tamē uniuocant͛ in nomine animalis et sic aliqua non possunt cōparari secundū unam rationem.que tamen secundū aliam cōparabilia:nam nox et dies se habent sicut habitus et priuatio.et tamen in ratione numeri possunt adinuicē cōparari: quia dicimus in anno tot esse dies quot noctes.et secundū numerum dies æquari noctibus et septimanas esse plures q̃ mēses in anno.et mēses esse pautiores septimanis.et dicimus dies in septimana esse æquales planetis. sic q͂ ad numerū planetarū et ab eorum nominibus septem sunt dies in septimana.cum planeta sit res permanens.et dies successiua.Et dicimus q͂ numerus possessionū siue agrorum Socratis æquatur numero dierum anni. Quare si habitus nō est æqualis habitus priuationi numerus tñ hituū pōt æquari numero priuationū.et denominatio habitus secundū numerum pōt æquari et inæquari numero denominationis priuationū. sed ultra hoc dicitur q͂ sicut est eiusdem scientiæ cognoscere cōtraria: sicut eadem est potentia lucis et tenebrarū soni et silentii et sic de aliis ut p̄ et 2° de aīa dicitur.sic ēt eadem est meusura metiēdi opposita. Vnde 4° physicorū tractatu de tpe dicit͛ q͂ non solum tēpus dicitur esse mēsura motus.uerū ēt et quietis lз p̄ motus 2° uero qetis. qr illa mēsura q̃ p̄ mēsurat intēsionē siue pfectionē 2°rio mēsurat remissionē.siue deffectū.ea et deffectus pōt ēē tātus et maior et minor q̃tū ē pfectus.neq̧ sequit͛ si habitus ꝯuenit cū alio hitu in rōne habitus q͂ magisꝯueniat cum illo secundū omnē modū. sic.n.pbaretur q͂ uisus magis cognoscit silentiū siue sonum q̃ idemmet uisus indicaret de tenebris et naturalis magis cōsideraret de numeris q̃ de quiete.uel de aliqua alia priuatione considerata a naturali. Quare non sequitur si acuties stilli et uocis in ratione acutiei adiuicem cōparari non possunt.ergo acuties uocis et eius obtusitas nō possunt adinuicē cōparari.cū aliquæ sint uoces æqualiter cōposite ex graui et acuto. et aliquæ magis ex graui et aliquæ minus q̃ ex acuto.ut docet Boetius in musica sua.cū hoc q͂ acuties stilli et acuties uocis possunt in multis cōparari in qbus cōueniūt.ut dictū est ut q͂ numerus iste est æqualis uel inæqualis illi numero. stat.n.q͂ una uox tot mensuras cōtineat de acutie.q͂ mēsuras ꝯtinet acuties

ftili.licet ille mẽsure non sint eiusdẽ numeri nõ sunt hiusdẽ rõnis. nam eadẽ unitate formaliter mẽsuramus et successiua et pmanen/tia(ut dicitur quarto phyficorũ idem.n.est numerus x canu et.x. dierum. Ad illiud aũt quod subiũgebatᷣ.s.ꝙ æqualitas et inæquali/tas cum opponantᷣ priuatiue possent ẽt adiuicem cõparari secũdũ æqualitatẽ et inæqualitatẽ.huic dicitur negando cõsequentiã.non .n.dictum est ꝙ omniã priuatiue opposita possunt sic adinuicẽ cõ/parari sicut non sequitur inter aliqua priuatiue opposita datur me diũ ergo inter omnia priuatiue opposita datur mediũ.inter.n. cœ/cum et pfecte uidens datur medium.cum tamen inter cœcũ et ui/dens non datur medium formæ:de quo est sermo.et inter supha/bundans et deffectũ siue deficiens datur mediũ. tamen inter parẽ et imparẽ nõ datur mediũ.Causa aũt quare intẽsio et remissio pos sunt adequari et inadequari:est quia utraq; recipit latitudinẽ et ad aquisitionẽ unius deperditᷣ alterũ.sed æqualitas nõ habet latitudi/nem:cum cõsistat in unitate.que unitas idiuisibilis est.nam quito metaphysicæ æqualia sunt quorum una est quãtitas. Quare cum æqualitas stet indiuisibili.quia decimo metaphysicæ æqualia sunt quæ neq; excedunt neq; exceduntᷣ. Inæqualitas est sicut unũ conti nuũ:cum cõtinuũ puncto cõparari non potest.cum continuũ non sit æquale puncto:neq; maius:neq; minus. qua cõtinuũ est. Eadẽ .n.mensura.mẽsuretᷣ.et unũ esset pars alterius.quia minus est pars maioris.ideo æqualitas non sic est comparabilis inæqualitati.licet forte secundũ aliqua alia possunt comparari.ꝙ si æqualitas dicitur suscipere magis et minus(ut uidetᷣ dicere pħs inpdicamẽtis in ca/pitulo de ad aliquid tunc non sumitᷣ æqualitas pprie:que cõsistit in indiuisibili.sed sumitᷣ æquale p minus inæquali.et tũc bene di/cere possumus.u.g.ꝙ bene possibile est ꝙ pedale est tm̃ æquale bi pedali:qtũ est inæquale.et semipedale magis iæquale q̃ æquale.et pedale cũ dimidio plus esse æquale bipedli q̃ ipsũ met sit eidẽ inæ/quale.et tunc põt huiusmodi cõparatio cõcedi et iste modus est sa tis in usu ut patet exercitatis.Ad illud de proportione maioris inæ qualitatis qd dicat ille uenerabilis Thomas de baduardino:ego ne scio.qa nunq̃ uidi aliqd illius.sed dico ꝙ pportio maioris inæqua/litatis si cõparetᷣ ad suũ correlatiuũ ut si dupla ad subduplã : sũt sm denominationẽ sunt æquales.ad hũc intellectũ ꝙ ab eodẽ numero denominatᷣ. licet unũ ut maius alterũ ut minus.sicut dictũ est de in tensione et remissione:de magnitudine et paruitate. Vnde precise quantus est excessus precise tantus est deffectus.et breuiter q̃ dicta

ſunt de intenſione et remiſſione de magnitudine et paruitate: dicā tur de maiore inæqualitate et minore. cum iſta ſint relatiua et illa Quare nihil aliud inmorandū eſt circa hoc. Ad aliud uero quod di ci poteſt eſſe unū tertium principale: in quo intēdebať ꝓbare ꝙ in latitudine finita ubi eſt non gradus intenſionis: ibi eſt infinita re/ miſſio. huic dicitur ꝙ iſtud īplicat cōtradictionē. et eſt in extremo abhominationis. quia cum (ut demonſtratū eſt imo ex ſe notū eſt) remiſſio dicat deffectū. et maior non pōt eſſe deffectus q̄ perfectio. pfectione exiſtente finita: deffectus non pōt eſſe infinitus. ꝙ aūt def fectus non poſſit eſſe maior pfectione manifeſtū eſt. quis. n. intelli/ gere p..et? ꝙ homo non habet plus q̄ duos oculos ſecuudū perfe ctionē et tamen cœco deficiunt infiniti oculi. Amplius ut dicūt oēs medici Hypocrates in primo afforiſmorū. et Galenus in tertio ar/ tis paruæ per quantum aliquid eſt lapſum a proprio tēperamento in perfecta reſtitutione per tm̄ debet reſtitui. ſed ſi deffectus eſt in/ finitus nunq̄ poterit reſtitui. quia ſexto phyſicorū infinitū non eſt ptranſibile. Quare ubi aliquid ſiue ſimplex ſiue mixtum ſit ſub nō gradu caliditatis nunq̄ fieri poterit pfecte calidū imo nihil exiſtens ſub nō gradu alicuius poterit deuenire ad cōplementū eius. Et no ta contra prefactū male calculantē ꝙ deſtruitur ſcientia medicinæ. imo omniū artium principia deſtruūtur. quia non concediť ꝙ tāta poſſit eſſe remiſſio: quanta intenſio neq̧ tantus deffectus quanta p fectio. neq̧ etiam maior neq̧ minor. quia oēs medici dicunt ꝙ in ægritudine que fit per repletionē: tanta debet fieri inanitio quanta fuit repletio. quia ſecundū Hypocratē īmoderate repletioni īmode rata debetur euacuatio. et deduci poſſet de aliis artibus. Quare nō eſt mirandū de iſto calcnlatore ꝙ errauerit. cum fuerit cuiuslibet ſciētie expers. ſed mirum eſt de ſuis imitatoribus qui profitenť ſe phyſicos metaphyſicos et medicos et non uiderint tantos errores in homine. nam multo plura sūt errata q̄ uerba. Preterea ad idem ſi uniuerſaliter ubicūq̧ eſt non gradus intēſionis eſt infinitus gra/ dus remiſſionis et per cōſequens infinitus deffectus. ſequiť ꝙ ubi aliq̧ incipiat a non gradu alicuius qualitatis aquirere illā qualitatē et uniformiter. ꝙ imediate poſt hoc infinitam qualitatē aquiret: quod manifeſte claudit cōtradictionē ut patet deducitur aūt con/ ſequentia ſic quia tale aquirit qualitatem ex quo eſt ſub non gra/ du intēſionis eſt ſub infinito gradu remiſſionis: per poſitionē. Sed iſtud imediate poſt erit ſolum finite remiſſum quia quocūq̧ inſtā ti aſſignato poſt hoc finite. diſtabit a non gradu ītēſionis ut etiam

manifestũ est.ergo subito infinitũ remissionis depdet.confirmatur. quia quocunq; instanti assignato .post hoc erit finite intẽsus . ergo et finite remissus. tenet ꝯña secũdũ ipsum quia omne finite inten sum est finite remissum:sicut omne finite magnũ est finite paruũ. quare si imediate post hoc erit solum finite remissũ:et nũc est infi/ nite remissũ.ergo subito infinitam remissionẽ deperdit.Sed infini ta remissio non depditur nisi infinita intensio acquirat̃.ergo imedi ate post hoc infinitam intensionẽ acquirit quod erat ꝓbandũ.Hoc aũt repugnat casui quia acquirit per partem ante partẽ in infinitũ. ergo positio ĩpossibilis ꝙ aũ t ad deperditionẽ infinite remissionis acquiratur infinita intensio patet ex multis.Primo quia si infinita intensio depditur:infinita remissio acquirit̃.Ergo si infinita remis/ sio deperditur : infinita intensio acquirit̃.ꝯña nota est ex se:antece dens aũt patet.s.ꝙ si infinita intensio depditur infinita remissio ac quiritur quia illud quod deperdit infinitã intẽsionẽ.uel est postea sub non gradu intensionis uel sub aliquo gradu intensionis. Si pri mũ ergo ĩfinite remissũ.tenet ꝯña p positionẽ. si uero est sub certo gradu intẽsionis uel finito uel infinito.si infinito non ergo depdit intensionẽ infinitã cum adhuc sit infinitũ. Si uero finito utputa ꝙ sit intensum ut octo et remissũ ut octo exẽpli.g . Cũ igitur quãdo erat infinite intensum erat sub non gradu remissionis ergo acquisi uit de infinita intensione usq; ad gradũ ut octo intẽsionis solũ octo gradus remissionis quia nunc tm̃ est remissũ ut octo . querit̃ ergo cum acquisiuit primũ gradũ remissionis an habebat intensionẽ fi/ nitam an infinitã.non infinitã quia nõ fuisset remissũ. Nam omne remissũ ab aliquo cõtinetur et excedit̃ qđ de infinito dici nõ põt. ergo erat intensionis finite.signet̃ ille gradus sit ut.c.sed de.c.deue niendo ad octo acquisiuit septẽ gradus remissionis.ergo multo ma gis de remissione debuit acquirere depdendo infinitã intensionẽ: nam cum ante depdit.c.Mille et infinities mille milia multo maio rem remissionẽ debuit acquirere quare cõsiderãti apparebit ꝙ in/ finita intensio non põt deperdi nisi infinita remissio acquiratur. et ecõntra.Quod etiam ꝯfirmat̃.quia ut dicunt̃ medici.Si cuiq̃ deffi ciunt quattuor libræ sanguinis et restauretur per unam librã dici/ mus deffectũ ablatum esse p unam quartã.et si per duas libras di/ cimus medietatẽ deffectus esse remotã. Quare uniuersaliter q̃tũ agritur de positiuo tm̃ depditur de priuatiuo et eꝯ.quia re uera po sitiuũ acquiri est priuatiuũ deperdi.et positiuũ deperdi est priuati/ uũ acquiri. Vnde si infinita remissio uel deffectus depdit̃:de neces

sitate infinita pfectio aquirit:ut supra demonstratũ est:Preterea se quitur ꝙ que incipiunt a non gradu alicuius qualitatis acquirere de illa qualitate nullũ potest uelocius acquirere altero et nullum potest uelocius deperdere remissionẽ altero quod est manifeste fal sum et contra eos.Probat cõsequentia.quia quecunq; sic incipiunt a nõ gradu intẽsionis sunt sub infinito gradu remissionis: Sed qdli bet quod est sub infinito gradu remissionis si incipit acqrere de in/ tensione subito depdit infinitã remissionẽ sed nihil põt magis dep dere infinito.ut notũ est.ergo nullũ elemẽtale põt depdere de re/ missione q̃ alterũ.Sed sicut remissio deperdit:sic intensio acquirit: ergo qdlibet fieret infinite intensum et nihil fieret intensius alio. Quare concluendũ est ꝙ in latitudine finita in non gradu intensio nis est solum finitus gradus remissionis.Et ad argumentũ. cũ dicit quod supposito ꝙ latitudo caliditatis sit tm̃ ut octo tũc infinite re/ missus est a gradus negat.et cũ dicit gradus ut quattuor est aliquã te remissionis qa ut.4.Huic dicitur ꝙ sic sumendo remissũ formali ter p impfecto et deffectu ab ultimo et a pfectione . Et cũ ulterius dicit ꝙ gradus ut duo est ĩ duplo remissior eo ut.4.dicit ꝙ hoc est falsum:imo solũ est in sexqaltero remissior qa solũ deficit p.6.et ille per .4.sed.6.ad.4.est sexqaltera pportio:semp sumẽdo remissionẽ pro deffectu a summo imo solum non gradus est in duplo remissi/ or gradu ut.4.Et ad pbationem cum dicitur gradus ut.4. est in du plo intensior.ergo gradus ut duo est in duplo remissior patet cõse/ quentiã non ualere:p ea que multotiẽs dicta sunt.sed solum ꝙ gra dus ut duo est in duplo minus intensus.Ex quo non sequitur ꝙ sit in duplo remissior.Ex quo patet responsio ad illud quod adiungeba tur.s.ꝙ gradus ut.4.esset in duplo remissior gradu ut sex . quia in casu de caliditate cõcedit.ꝯclusio.Et cum dicitur ꝙ non quia gra/ dus ut sex:soum est in sexqaltero remissior negat cõsequentia.Nõ .n.æque pportionabiliter sicut augetur uel diminuit intensio : sic augetur uel diminuit remissio ut dictũ est.Sed bene sequit ꝙ gra/ dus ut.4.sit solũ in sexqaltero minus intensus . Dixi aũt in casu cali ditatis ubi ponitur summa caliditas ut octo. Nam si summa calidi tas exempli gratia.esset ut decem.tunc gradus ut quattuor . esset in sexquialtero ramissior gradu ut sex.quia sex distant a decem per quattuor.et quattuor.a.decem per sex.Sed sex ad. quattur .est sex quialtera proportio:ut patet ubi prius dicebamus . ꝙ erat in du/ plo remissior.nam uariatis terminis respectu eiusdem uariatur pro portio et hoc semper accipiendo remissionem ut dicit deffectum

et intensionē ut dicit habitum et pfectionē. Ad aliud quod dici potest. Quartū principale ubi multipliciter argumentatum est contra illud in quo dictum est ꝙ in latitudine infinita qlibet gradus finitus est finite intensus: sed infinite remissus. Primo quidē inferrebatur ista ꝯclusio. ꝙ acceptis duobus inæqualibus nō in qua ꝓportione unū esse itēsius altero: illud alterū esse remissius ut manifeste deducebaẛ. dicitur ꝙ cōclusio est necessaria et superius demonstra est. ꝙ si calculatores dicunt oppositū ipsi errauerūt. bene tamē cōceditur ꝙ in qua ꝓportione unū est perfectius alio alterū est minus perfectū. ex quo nō sequitur ꝙ sit imperfectius. Et cum subiungebaẛ quia tunc accepta uelocitate. ut unū et ea ut mille essent æquales. quia ista sunt æqualiter remissa. ergo et æqualiter intensa amplius quia ad unū tertiū haben t eandē ꝓportione quia ad infinitū habent eandem ꝓportione: sed que ad unū tertiū habent eandē ꝓportionē inter se sunt æqualia: ergo ista erunt æqualia. Ad hec dicitur ꝙ uelocitas ut unū et ea ut mille non sunt æquales immo ea ut mille in millecuplo intensior ea ut unnm. et ea ut unū est in millecuplo minus intensa non tamen ea ut unū est remissior ea ut mille sumēdo remissionē absolute. ut referẛ ad totam latitudinē. siue ad infinitū gradū remissionis: quia utraqꝫ sic cōsiderata est infinite remissa et unū infinitū non est maius altero: Concedo tamen ꝙ si ea ut unū et ea ut mille cōparenẛ ad eam ut duo. millia uel tria millia uttraqꝫ respectu trium milliū est finite remissa. et ea ut unū rmissior ea ut mille cōparata ad tria millia: ut satis notum est. et ad probationem sunt æque remissa ergo æque intēnsa. negatur ꝯsequentia quia in latirndine infinita non ualet instantia manifesta est. quia dies presens. et una hora æqualiter deficiunt a tempore infinito. et tamen hora est inæqualis diei ut patet per idem ad confirmationē quia illa. propositio non tenet respectu infiniti: etiam secundū eos quia binarius et trinarius habēt eandem ꝓportionem ad numerū infinitum. et tamen non sunt æquales quia nihil est quod ibi dicitur. Ad aliud uero cum inferebatur ꝙ si quilibet gradus in tali latitudine esset infinite remissus tunc nullus esset aliqualiter intēsus negaẛ ꝯña. neqꝫ calculator deduxit illam ꝯsequentiā sed ad nostrā probationē cum dicitur infinite intensum nullam habet remissionem. ergo infinite remissum nullam habet intensionē: negaẛ ꝯña instātia apparet infinite magnū per respectū ad nullū est paruū. et tamē infinite paruū p respectū ad aliqꝫ est magnū. Nā dies presens

est infinite parua respectu tpis æterni:et tamen dies presens est magna respectu presentis horæ:neq; ualet si dicatur q licet dies presens est infinite parua respectu tpis æterni:non tamen est infinite parua.quia respectu cuiuscũq; esset infinite parua. Primo quidem quia non sequitur.est infinite parua.ergo respectu cuiuscũq; est infinite parua:sicut nõ sequitur sortes est paruus respectu Platonis ergo respectu cuiuscũq; est paruus.Secũdo quia sicut dicit phylosophus in pdicamẽtis in capitulo de adaliqd. sequit mõs iste est paruus ad alterũ montẽ ergo est paruus.quare sequit est infinite paruũ ad hoc ergo est infinite paruũ.Tertio quia etiam nos quando dicimus q quilibet gradus in tali latitudine finite intensus est infinite remissus non intelligimus q absolute.i.respectu cuiuscũq; dicat esse infinit e remissus:imo respectu ĩfinitorum est finite remissus quia respectu cuiuscũq; finiti intensioris se est finite remissus.sed dicimus ipsum esse remissum sic.i.infinite respectu sũmi: Siquis talis datur aut respectu totius latitudinis.unde similiter absolute in ordine ad sũmũ siue ad completũ:quare ꝯtentio esset de uerbo: Vnde cũ dicimus gradũ uelocitatis ut octo exempli.g. esse infinite remissũ non intelligit respectu cuiuscũq; gradus uelocitatis.quia respectu eorũ qui sunt infra se est intensus et respectu quorũcunq; intensiorũ finite tamen: est finite remissus. respectu uero infinite intensi est infinite remissus.neq; ipsi calculatores possunt hoc negare quia exempli.g. gradus ut octo respectu gradus ut.xvi.est certe remissus.et respectu.xxxii.fortassis in duplo remissior:secundũ eos etiam ascendendo quare gradus ut octo põt esse infinite remissus respectu alicuius gradus.Ex quibus põt patere q in latitudine infinita non solum in non gradu intẽsionis est infinitus gradus remissionis. Verũ in quolibet citra summũ. Si summũ dari põt est ĩfinita remissio respectu alicuius gradus. Vnde hic notandus est error istorũ calculatorũ.qui interrogati de remissione alicuius gradus exempli.g. de gradu uelocitatis ut octo dicent ipsum esse remissũ : ut octo quia respõsio non est cõueniens.nam respectu alicuius est ut octo. respectu alicuius est ut duo.respectu alicuius est ut mile.sicut interrogãti de magno non põt dari una rñsio:quia alia est magnitudo respectu unius termini et altera respectu alterius:sicut respectu alterius et alterius uariant et excessus et pportio:una tamen debet dari respõsio in ordine ad ultimũ quod absolute dicitur tale.Nam si queratur q̃ta est remissio.a.caliditatis ut unũ si cõparetur ad caliditatẽ ut duo.unã habet remissionẽ. si ad eam.ut tres aliam sed absolute

in ordine ad pfectam calliditatē dicimus esse remissam.ut septem Et tamen una debet dari respōsio et hec comuniter est in usu. Sed illud quod dicunt intricatores siue calculatores ꝙ caliditas siue uelocitas ut octo est remissa ut octo. Verum est iproprie sumendo remissionem ꝑ qualitate. Non aūt ut dicit respectū siue ut dicit deffectū eo modo quo solemus dicere ꝙ quātitas pedalis est magna ut unū et parua ut unū: quo mō loquēdi res est tm̄ intensa sicut remissa. Sed hoc non est sumere ut opponunt secundū priuationem et habitū ut ipse calculator dicit se sūmere: quare i uerbis implicat se. redeūdo igit ad nostrū ꝓpoᵐ dr ꝙ aliqđ infinite paruū ad aliqđ. quia infinite magnū pōt esse sub quacūq; finita quantitate uolueris quia qđlibet tempus finitum cōparatum æternitati est infinite paruū. etiam quilibet gradus finite uelocitatis cōparatus toti latitudini est infinite remissus. quar non sequit. si est infinite remissus respectu totius latitudinis ꝙ respectu cuiuscūq; sit īfinite remissus. uel respectu cuiuscūq; et remissus sit infinite remissus. Causa autē quare infinite intensum nullam remissionē habere pōt infinite aūt remissum quancūq; intēsionē dūmodo sit finita habere pōt: est qa infinite intensum respectu alicuius quicquid sit illud de necessitate habet qualitatē infinitam. Et per cōsequens est unū quale infinitum quia nihil pōt esse infinite magnū uel infinite intensum ad aliquid nisi excedat per infinitū. Dictum est .n. ꝙ formale in magno uel intēso est excessus. modo nihil per infinitū pōt excedere aliqđ nisi ipsum infinitum quo sit ut tale quod est infinite intensum. respectu nullius pōt esse remisśū: nam uel respectu finiti uel infiniti. quia sic finitū excederet infinitū quod non datur neq; respectu infiniti qa si aliqđ est remisśū respectu īfiniti oportet ꝙ excedat ab infinito. sed tale etiam ponitur infinitū quia infinitū esset minus infinito. quod non cōcedit. Quod aūt est infinite remisśū respectu alicuius: nō est remisśū per illud quod habet. sed est remisśū per illud quod non habet quia per defficere quo fit ut omne finite intēsum tm̄ cum hoc ꝙ tantam habet intensionē dūmodo sit finita per infinitum tm̄ deficit ab infinito. quia inter finitum et infinitū est si dici pōt distantia infinita. Ex quo ulterius sequitur. ꝙ tale quod est infinite remisśū respectu infinite intensi. non est infinite remisśū. respectu cuiuscūq; dicatur remisśū. Sicut infinite intensum. respectu cuiuscūq; est intensum est infinite intēsum. Nam quod est infinite remisśū quia remissio nō est ꝑ illud qđ habet: sed per illud quod nō habet. quare ad aliquod utpote ad infinitū cōparatū deficit per in

libet pfectio finita.tamen.nõ tamen absoluta in illa latitudine. Vn de sicut album ut tria est albius albo ut duo:et tamẽ albũ ut tres absolute non est albũ sicut dicit sexto physicorũ ꝙ non dicitur album nisi ꝙ secundũ totum est album uel plures eius partes sint albe. Ita nisi medium gradũ ptransiuerit in albedine. Sed album ut tres dicitur albius non absolute:sed secundũ quid albo ut duo:Sic unum ens ut homo dicitur pfectius ens asino. Non quia aliquod istorum sit ens absolute et perfectum quia sic solus deus est ens. Iuxta illud Exodi. Ego sum qui sum quomodo credendũ est parmenidem dixisse tantum unum esse:quod uere est. Sed secũdũ quid. Homo est perfectius ens asino:quia utrumq; est ens secundũ quid. Sed minus ens secundũ quid homo q̃ asinus. quia plus homo assimilatur et participat de pfectione entis simpliciter q̃ asinus. Iuxta illud Aristotelis primo de celo textu comẽti cẽtesimi. a primo unicuiq; communitatum est esse:Sed hisquidem clarius: illis uero obscurius: quia conceditᷣ hominẽ esse perfectiorẽ asino. Et unam creaturam aliqua alia esse pfectiorem et unam esse minus pfectam altera:dicimus tamen ꝙ una cratura absolute non imperfectior alia:ut impfectio denotat deffectum a summo:quia si deus est infinite perfectius unaqueq; creatura per infinitum deficit a Deo et unũ infinitum non est maius altero. Comparando tamen secudas creaturas adᷣ aliquam creaturam:illis duabus pfectiorem dicimus. sic comparãdo ꝙ una est impfectior altera:et una respectu alterius:si illæ secunde sint inæquales est minus perfecta q̃ sit altera quare nullũ sequitur incõueniens. Et ad illud etiam quod subiungebatur. s. ꝙ si est infinite remissum:omnem remissionẽ continet. Huic dicitur negando consequentiã quia unũquodq; continuũ infinitas partes ꝯtinet cum sit diuisibile in infinitũ. non tñ omnes partes continet Et unũqdq; tempus finitum est infinite paruũ:respectu æternitatis non tamen oẽm paruitatem continet. Et cum dicitᷣ ꝙ Arist. ibi in ꝑ physicorũ ponit ꝙ infinitũ oĩa continet. Huic dicitᷣ ꝙ ibi loquitᷣ de infinito in actu:et non de infinito in potẽtia et saltẽ loquẽdo de infinito in actu qd̃ secũ non cõpatitur alterum. Quare si esset unũ corpus infinitum actu:oĩs q̃titas esset in eo:dico autem de infinito in actu quod secum non cõpatitur alterũ additum ei:quia si deus est infinite pfectionis:non aufertur quin detur aliud extra se quia est mundus ultra deum: Licet forte dici posset ꝙ mundus est in deo emĩnẽter. Sed saltẽ non est in deo ſm illud esse qd hẽt in mã. ut dicit comẽtator in 2° metaphisicæ comento. 36 .qᷓ non uidetu

ꝙ extra tale infinitũ non repugnat esse aliud. Quare dictum est. Si illud additũ non repugnat esse cum illo infinito. Modo si esset cor pus infinitũ actu repugnat ei fieri additamentũ. Sed hec in cursu dicta sunt. Ad aliud uero quod quintũ principale appellari põt. cũ dicebatur ꝙ implicat cõtradittionẽ diceret in non gradu intensio/nis esse gradum finitum uel infinitũ remissionis: quia secundũ ea que dicta sunt remissio ponit mixtionẽ cum habitu. Huic dicitur: ꝙ de uirtute sermonis argumentũ concludit ueritatẽ. Sed nos tũc diximus remissionẽ capi pro deffectu quod est formale: in signifi/cato. Ad alterum uero quod pertinebat ad aliud capitulum quod potest esse sextum cum dicitur ꝙ illud est famosum. s. ꝙ æque ꝓportionaliter acquiritur intensio sicut deperdit̃ remissio et econ tra. Huic quidem dicitur ꝙ non oẽs mores neq; oẽs cõsuetudines sunt bone. quia ut dicitur secundo metaphysicæ. Leges multe ut gentilium erant famose. que tamen erãt impossibiles et contra na/turam ut ꝙ deus generaret et adulteraret. Dicitur tamẽ ꝙ illa pro/positio. s. sicut augetur intensio sic proportionabiliter diminuit̃ re/missio habet aliquid: quia uerum est ꝙ sicut aliquod fit magis intẽ sum sic ꝓportionabiliter desinit esse minus intẽsum. Et si aliquod fit in duplo magis intensum altero. Illud fit in duplo minus inten sum. Sed hoc nõ sequitur de remissione quare aũt non sequit̃ par tim quidem dictum est. et partim dicetur. Ad septimũ uero ꝙ non uniuersaliter quantũ aquiritur de intensione tm̃ deperditur de re/missione. Ad hoc dicitur. ꝙ. argumentũ cõcludit ueritatẽ. Neq; uni uersaliter uerum est ꝙ per abstractionẽ: siue per subtractionẽ alicu ius finiti ab aliquo illud reddatur minus. nisi illud a quo fit subtra/ctio finitum sit. Vnde primo physicorũ dicitur ꝙ omne finitũ ꝑ ex tractionẽ finitã taedem consumit̃. et non dicitur omne quia non si infinitũ ut sumitur in ꝓposito. quare ꝓpositio illa. Quantũ remo/uetur uel acquiritur de intensione: tm̃ acquirit̃ uel remouet̃ de re missione. Vera est in finitis non aũt in infinitis. Vnde in latitudine infinita si qua datur. si aliquod est sub non gradu latitudinis illius. uel sub certo gradu. Si acquirit unũ gradũ intensionis non est ne/cessariũ ut perdat̃ aliquis remissionis: sic quidem ꝙ fiat minus re/missũ: quia large loquendo posset concedi ꝑdere unũ gradũ remis sionis: sed non ꝓprie. Sed sufficit respectu cuiuscũq; finiti in illa la/titudine fiat minus remissũ: quare nihil contra ueritatẽ. Ad octauũ aũt cum dicitur ꝙ si una domus est uicina alteri domui que sit :na/ior uel minor ꝙ tali domo maiore uariata non uidet̃ ꝙ illa. primo si

nulla fiat mutatio:in ipsa uarietur. Ad hoc quidem dicitur. ꝙ secũ intrinseca absoluta dicitur ꝙ non uariatur : non tamen ut compa/ ra tur ad istam secundũ æqualitatẽ et inæqualitatẽ siue maioritatẽ: et minoritatẽ. Quia ut quinto physicorũ dicitur. hoc est ꝓpriũ re/ latiuis ut denominatio uarietur . nulla mutatione facta in ipsis : Sufficit. n. ꝙ in altero extremo uel saltim in aliquo extrinseco ab eis: ut bene declarat comentator comento nono. octaui physicorũ. Et ꝙ dicitur ꝙ illa domus dicitur ita magna et ita parua sicut pri/ us dicebatur. Respondet̃ ꝙ magnũ et paruũ sumunt̃ ꝓ quantitate absoluta et nõ. respectiuus ut sensus sit: ꝙ precise est eiusdem men suræ sicut prius quãdo sua uicina non fuit uariata. Et hoc bene est uerum. quia secundũ predicata absoluta non est uariata ut ꝙ si tũc erat alta per decem passus. ꝙ nunc est etiam alta per decem passus uel si dicitur esse ita magna uel ita parua nunc :hoc refertur ad se ipsam: quod quidem uerum est. Nam nũc ipsã est q̃d prius erat: nõ tamen est ita magna uel ita parua in cõparatione ad domũ uicinã: sicut ipsamet prius erat in cõparatione ad illã: sicut satis patet. Ad nonum uero et ultimũ cum dicebatur ꝙ facta est differentia inter .a. esse remissius. b. uel imꝑfectius. b. Et ipsum. a. esse minus itẽsum .b. uel minus perfectũ. b. Cum tamen ista uideantur esse synonima et equipollere. Huic dicitur ꝙ si accipiunt̃ per eodem hoc quidem est abusiue et improprie. quia in multis illa differunt. Nam si. a. est remissius uel imꝑfectius ipso. b. A. et. b. cõparant̃ in remissione et imꝑfectione. Quare tam. a. q̃. b. erunt remissa et imꝑfecta. Sed si di catur. a. est minus intensum uel ꝑfectũ. b. A. et. b. cõparant̃ in inten sione uel ꝑfectione. Et tam. a. q̃. b. sunt intensa uel perfecta sed mi/ nus. a. q̃. b. Modo gradus medius totius latitudinis est minus intẽ sus gradu summo quia uterq̧ est intẽsus sed minus medius q̃ sum mus. Et tamen idem gradus medius non est remissior summo. Cũ summũ qua summũ est non põt esse remissũ. Et creatura quecũq̧ est minus ꝑfecta creatore. Cum nulla põt esse imꝑfectior creatore cum nephas est dicere creatorem esse infectum priuatione cum sit omnino liberatus a potentia simpliciter. Altera differentia est et maxime essentialis est: quia minor ꝑfectio est per magis appropin/ quare nõ gradui q̃ magis ꝑfectũ sed ꝭm secundã opinionẽ: secũdũ uero primã illud est minus ꝑfectũ q̃d minus appropiquat summo: quod ut multotiens dictum est. idem est re: sed differens sermone Verum remissio attendit̃ secundũ distantiã a summo: quare maxi/ me interest inter esse minus ꝑfectum et remissisu. Vnde bene con

sub octuplus ut gradus ut dimidiū æterni infinitū. Sed hoc non est sumere remissionē ꝓprie ut denotat deffectū a pfecto et cōpleto et ut ambo extrema cōparanť in remissione. Sed sumere remissionē iproprie.i.minus pfectū et minus intensum qđ fortassis uoluerunt dicere dicti calculatores licet non intellexerit cum hoc ꝙ hec aliis suis dictis repugnant.

¶Explicit Sectio quinta ꝯtinēs septē capitula. Incipit Sexta in qua sit redditus ad primā examinādo unāquāq; opinionē ꝗd ueritatis: et qđ falsitatis cōtineat. Et cōtinet responsiones ad unūqđq; obiectū: cōtra partē uerā. ¶Caput primū. In quo sit redditus ad primū capitulū dictæ Sectionis prime. Et est primū capitulū absolute.

Sicut dicit Boetius in tertio de phylosophica consolatione inest.n.mentibus hominū ueri boni naturalis insserta cupiditas. Sed ad talia deuius error abducit. In quibus uerbis Boetius habere uult ꝙ fere omnes opiniones aliquid ueritatis continent. licet ex multis causis multe ad pfectā ueritatē attingere non potuerūt. sicut ibidem dictus Boetius deducit de felicitate: quo fit ut dicte opiniones recitate sic se habeant ꝙ alique pfecte tetigerūt. et alique impfecte. et in aliquibus alique earū sunt uere. in aliqbus sunt false: oibus tamen agende sunt gratiæ qui in pħia sudauerunt. Sicut dicit pħus in secūo: prime phylosophiæ. Si.n. Perinus non fuisset. Thimeus non fuisset. Quare et si multi ex toto non perfecte dixerunt exercitati. tamen sunt habitū posteriorum: et fuerunt causa inueniendi ueritatem. Vnde redeuntes ad primā opinionem dicēdū. est ꝙ sumendo intensionē pro re intēsa et remissionē pro re remissa nihil opus est scire ꝓpiquitatē uel distantiā a sūmo. Sed in uolēdo scire q̄ta sit unaqueq; sufficit habere primā mensurā in illo genere: et scire numerare et incipere a pricipio sic ꝙ nihil relinquať. Vnde data.a.calidìtate uel quantitate ad uolendū scire quāta ipsa sit sufficit cognoscere minimam mensuram in tali genere et incipiendo a non gradu: siue a non quanto eam mensurare ut satis notum est et satis habunde superius dictum est. neq; aliqua illarum auctoritatū est ad ꝓpositum: neq; ratio in fine adducta. Ille.n. auctoritates et rationes probant sumendo intensionē pro pfectione et ut cōparantur ad totam latitudinem suæ naturæ: et multe illarum probant ut talis

est dictū et rememorandū est etiam illud quod tunc dictum fuit.s. ꝙ perfectio habet attendi penes appropinquationem ad summū quod idem est ꝙ distare a non gradu ut dicemus in secūda opinione. Imperfectio uero penes distantiā a summo sed ut cōparant̄ ad suū principiū totum attendit̄ penes exclusum.s.penes distar̄ et appropiquare summo.i.penes magis et minus distare a summo siue minus capi inter mediū inter ipsum et summū:qđ cur ita sit dictū est superius.Et quemadmodum dictum est in hac auctoritate: ita suo mō dicat̄ de aliis.Ad rationes aūt patet p iam dicta ꝙ ut cōparant̄ quecūq; intensa ad suū principiū. Verū est secundū istam habitudinē ꝙ sicut dependēt in esse:ita et in cognosci p maiorem et minorem distantiā.Ad illud primū sunt et dicunt̄ intēsiora et minus intensa:sed hoc non ꝓbat ꝙ illa sint de formali conceptu intensi uel remissi:uel qđ ad cognoscendū quantū sit ꝙ oportet habere talem cognitionē.Scio.n.ꝙ homo est tante pfectionis quia tot mensuras cōtinet neq; in hac cōsideratione necessariū est cōparare ipsū ad primū ens siue ad Deum:tamen si cōsideret̄ ꝓ q̃to habet istam pfectioē non a se:sed a primo ente. Sic necessariū est primū ens cognoscere:et ꝙ tantam pfectionē suscipit ab ipso per sic tm̄ appropiquare et ei assimilari quare non aliter procedit ratio.

¶ Caput secundū Sectionis sexte in quo respondet̄ ad quīq; argumenta calculatoris cōtra primā opinionē.Et est redditus ad secundum capitulū primæ Sectionis.

Q Vanuis quinq; argumēta calculatoris superius adducta cōtra primā opinionē nihil faciunt sumēdo intensionē uel remissionē pro re intensa uel remissa: neq; ēt sumēdo ea pro respectibus quia ut dictū est.nihil sic.sumēdo opus est cōparare ad non gradū uel ad summū.uerū qm̄ uidet̄ ꝓdedere sumendo intensionē pro pfectione et ultimo et remissionē pro impfectione et defectu ab eodem ultimo.et ēt ut cōparant̄ ad suū principiū : ideo ad ipsa respondendū est.Quanuis ex dictis pōt esse manifesta responsio .Et primo sumendo pro pfectione ad primū reponder̄. cū dicit̄ ꝙ caliditas summa esset infinite intensa.ad qđ dicit̄ minime sequit̄ hoc imo formaliter oppositū sequit̄.Et cum dicitur sit.a.una caliditas.Exempli gratia ut quattuor que intendat̄ usq; ad summū admictit̄ hoc.Et cum ulterius argumentat̄ ꝙ fiet in duplo in quadruplo.et sic in infinitū intensior . Huic dicit̄ ꝙ solū fieri pōt in duplo intensior:stante ipotesi.ꝙ.a .caliditas sit ut quattuor et sūma sit ut octo . Et cum ulterius ꝓbatur quia fiet in duplo et in quadruplo

magis appropiquat summe dicitur q solū pōt fieri in duplo propinquior. quia nihil pōt fieri duplū ad quattuor nisi octo. Et cum nūc sit propiqua ut quattuor. ideo quando erit in duplo ppiquior nihil distabit: et erit precise ut octo. nam superius demonstratū est q tm̄ est propinquū quantum ipsum est. Calculator aūt sumpsit ppinquare per minus distare a summo quod ostendimus supra nō sic posse accipi sed talis propiquitas habet attendi penes distātiam a nō gradu: qa negat quattuor gradus totius distātiæ et sic ēt non pōt fieri nisi in duplo magis propiqua caliditas ut quattuor caliditati ut octo. Error igitur prouenit ex ignorantia acceptionis propiquitatis sicut supra ostendimus. Verūtamen si dicta caliditas cōparetur ad suū principiū eomō quo dictum est prius: qd non repeto pp plixitatem uitandā. Huic quidem dicitur q bene haberet attēdi penes maiorem et minorem distantiā ad ipsum sūmmū que minor distātia satis iproprie pōt dici appropiquatio: sed iam dictum est q non æque pportionabiliter sicut minus distat sic est magis intensum sed tm̄ arithmeticæ. Vnde cum distet per quattuor gradus tm̄ per quattuor gradus pōt fieri intensior q̄ nūc sit quai ēt nihil est qd ibi adducit. Ad secundū negat q nullus gradus est in duplo minus intensus q̄ gradus medius. Immo in infinitū minus intensus est aliquis gradus q̄ gradus medius. neq intensio habet attendi penes distantiā a summo: quare neq minor intensio qa penes idem attēdit maior intensio et minor: sed non eodē mō. Vnde intensius siue pfectius est qd magis distat a nō gradu qd idē est qd magis appropiquare sūmo minus itensū est qd minus distat a nō gradu siue qd minus appropiquat sūmo: qr cū isinite minus aliqs gradus distet a non gradu q̄ gradus medius infinite minus intensus est aliqs gradus q̄ gradus medius. Sed nō sequit est infinite minus intensus aliqs gradus q̄ gradus medius g infinite remissior est aliqs gradus gradu medio. quia remissio bene hēt attēdi penes distantiā a sūmo: et nihil in duplo magis distat a sūmo infra non gradū gradu medio. qa solū nō gradus pcise in duplo plus distat. Sed de his satis habunde dictū est superius. Ad tertiū dicitur admisso q uelocitas motus cresceret in isinitū quilibet gradus motus finitus respectu alicuius esset intensior: qa respectu cuiuslibet infra se et respectu alicuius finiti intensioris se esset remissus. Et ābo respectu unius finiti intensioris ipsis essent remissi. et unus remissior altero respectu illius finiti intensioris ipsis: sed respectu totius latitudinis quilibet esset infinite remissus; neq aliquis esset remissior altero

secundū istam hitudinē. Vnde quelibet creatura cōparata Deo. Si deus est infinite pfectionis q̄libet est infinite ipfecta et nulla creatura est ipfectior altera: tñ una cōparata alteri est minus pfecta. Et ābe respectu pfectioris illis sunt ipfecte. Et una respectu illius: si finita est: est ipfectior altera: Vnde hō est pfectior asino: et ambo sūt ipfecta respectu angeli: et asinus est ipfectior hoie cōparādo utrūq3 ad āgelū. Sed cōparādo ad deū: nullus esset ipfectior altero qa ābo ut patet sunt ifinite ipfecti: et unū ifinitū nō est maius altero. Neq3 sequit̄. Si utrūq3 istorū est infinite remissū: uel ifinite ipfectū ḡ neutrū hēt aliquā itēsionē uel aliquā pfectionē: sicut satis diffuse dictū est supius. Ad 4^m p3 respōsio p ea q̄ dicta sūt ad p^m et ad 3^m in latitudine. n. infinita q̄libet gradus infra latitudinē est infinite remissus: neq3 sequit̄ aliq̄d icōueniēs ut uisū est. Si uero est finita q̄libet gradus infra sūmū est finite remissus. Et accepto. a. gradu. Exēpli gr̄a. qui sit ut. 4. nullus pōt esse in duplo intēsior isto nisi sūmus. Supposito q̄ summus sit ut octo. ut comuniter ponit̄ neq3 aliq̄s pōt in duplo magis appropīquare q̄ iste assignatus: peccat aūt qa male accipit q̄d sit appropiquare: et ex toto dicat̄ sicut ad primū. Ad quintū uero cū sit cōparatio inter caliditatē et motū dicit̄. Cum cōparatio debet fieri in aliquo in quo cōparata cōueniāt ut dicūt gramatici. Et est sentētia Arist. septimo physicorū caliditas et motus nō possunt cōparari neq3 in caliditate. neq3 in motu: sed forte cōparabunt̄ in qualitate. mō dico q̄ cū caliditas deuenerit ad gradū ut octo. bene erit sūma caliditas. sed non summa qualitas. Immo erit remissa qualitas. Quare cū caliditas et motus cōparent̄ in qualitate nō in caliditate neq3 in motu: nō sequit̄ q̄ unū erit sūmū et alterū erit remissū. Immo ambo erunt remissa: secundū id in quo admttit̄ cōparatio. aliter aūt non est admittēda ut patet excitatis in logica.

¶ Caput tertiū Sectionis sexte: in quo declarat̄ intellectus secūde opinionis et est redditus ad tertiū capitulū primæ Sectionis.

Nunc restat uidere de secūda opinione q̄ ut mihi uidet̄ p̄cise est eadem cū prima neq3 differētia est nisi qa prima uult talem distantiā a non gradu appellare appropinquationē ad summū. et hec rectius q̄ secūda. qa et respicit suū pricipiū siue perfectissimū et terminū ad quē. Secunda uero terminū a quo: magis aūt motus ad quē q̄ a quo denominationē sumit quinto physicorū et secūdo de aia. A fine debet fieri denominatio: secūdo qa uerius illa debet appellari appropiquatio q̄ distantia. quia appropiquatio

opponit priuatiue distantiæ. Ideo ubi remissio uere habet attendi penes distantiam a summo: que remissio priuatiue opponitur intensioni sumpte pro ultimo. Ideo intensio debet attendi penes approping uationē ad illud summū. Sed de nominibus non sit disputatio ubi in re non sit differentia. Et quoniam alicui fortassis appareret ꝙ rationes adducte ꝓ hac opinione ꝓbatent ꝙ absolute siue sumendo ꝓ respectibus illa essent de formali intellectu eorū. Ideo respondet ad primū ꝙ quanuis omne intensum distat a non gradu. et econtra. non tamen sequitur ꝙ unū sit de formali intellectu alterius plus. n. requisitū est. Cōceditur tamen ꝙ distare a non gradu est de formali intellectu intensi. Sumendo intensum pro pfecto et ultimo in tali latitudine quia non pōt esse pfectū nisi totā distantiam ptransiuerit. Nulla. n. est ultima caliditas nisi totū deffectū superauerit. Et p cōsequens oēm distantiā a non gradu cōsimiliter et si omne remissū distet a summo: et oē distans a summo sit remissum: non tamen distare a summo est de intellectu remissi absolute sumpti. i. respectu cuiuscūq; remissi. Distare tamē a summo est de itellectu remissi: ut opponitur pfecto et ultimo nihil. n. itelligi pōt esse defficiens ab ultimo nisi per distare: et differre ab ipso summo. Quare ad confirmationē ibi adductā cum dicebatur ꝙ solum p distare a summo oia remissa cognoscebant esse remissa. Si itellectus est ꝙ nihil cognoscitur esse remissum: nisi cōparetur ad summū falsum est ut patet. Si uero intelligatur ꝙ solū summū pōt esse terminus cuiuscūq; remissi. sic continet ueritatem quia solū summū est pfectū: et sic dicatur de non gradu ꝙ solū non gradus est deffectuosissimū saltem in latitudine finita. in infinita uero est nō gradus deffectuosissimus respectu finiti cuiuscūq; quare nihil cōtradicta.

¶ Caput quartum Sectionis sexte in quo respondetur ad quattuor argumenta calculatoris contra secundam opinionem: et est redditur ad quartum capitulum sectionis primæ.

D ea aūt que adduxit calculator contra istam opinionē non difficile est respondere. Ad primū quidē cōceditur cōclusio illata: ꝙ in tali latitudine nullus gradus est in duplo remissior gradu medio: ut bene argumentū ꝓbat. Et ad rationē in oppositum cōceditur ꝙ aliquis gradus est in duplo et in quadruplo minus intensus: q̄ gradus medius. Sed negatur cum infertur. ergo in duplo et in quadruplo magis remissus sicut infinities dictū est. Ad secundū d cit ꝙ licet non oia æque remissa sunt æqualiter intensa

qa in latitudine ifinita duo gradus uelocitatis motus quorũ unus est itẽsior altero : sũt æque remissi: qa infinite remissi. Et tñ nõ sunt æque intensi : tñ oĩa æque intensa q̃ sunt remissa. sunt æqualiter re missa quare negaf illa cõclusio. Et ad ꝓbationẽ dicitur q̃ caliditas et motus non possunt cõparari nisi in aliquo in quo cõueniunt: nõ aũt ꝯueniunt in motu neq; in caliditate. Igitur in qualitate : modo apparet q̃ caliditas ut octo non est sũma qualitas sed remissa: quare in latitudine qualitatis sicut sunt æqualiter intẽsa: sic sunt æqua liter remissa: neq; sequitur est sũma caliditas. et summa caliditas est qualitas ergo est summa qualitas : sicut licet. Sortes est maximus homo: et homo sit animal. non tamen sequiẽ q̃ sortes sit maximũ animal ut patet. Ad tertium dictum est supra. quia precise est idem cum tertio alterius opinionis. Ad quartũ dicitur. q̃ illud argumen tum claudicat in mille pedibus. Primo. n. accipit q̃ omne finitæ intensum est remissũ quod tamen monstratũ est esse falsum. Secũ do: quia quod asũmitur in ꝓbatione ẽt falsum est et non cõcludit. falsum quidem quia non omne finite magnũ est paruũ. Cum primo de cœlo demõstratũ est mundũ esse finitũ quo mũdo neq; datẽ: neq; dari põt maius. Et per cõsequẽs mũdus non põt esse paruus. Non cõcludit ẽt quia dato illo antecedẽte. s. q̃ quantitas augeatur in infinitũ. non tamẽ sequitur q̃ qualitas saltim oĩs. Tertio peccat illa ratio quia uel non cõcludit: uel non bene accipit appropiquatiõnẽ ad summũ siue sumatur inclusiue siue exclusiue ut uisum est superius in responsione ad obiecta contra primã opinionẽ. Quare nihil contra opinionẽ.

¶ Caput quintum Sectiois sextæ In quo declaratur quid ueritatis cõtinet tertia opinio. Et est redditus ad quintum capitulum sectionis primæ.

C Alculatoris aũt opinio que est tertia in ordine recitata simpliciter falsa est et omnibus ĩprobabilior: sicut uisum est: tamen hoc ueritatis cõtinet. Primo q̃ si intensio et remissio sumanẽ pro re intẽsa et remissa. Intensio attendiẽ penes distãtiam a non gradu. i. q̃ unũquodq; tm̃ est intensum quantũ distat a non gradu quod est quia sicut omne quantũ tm̃ dicitur esse quot mensuras cõtinet: cuius mensuratio incipit a non quanto quia a primo puncto sic omnis qualitas tanta dicitur esse quot gradus siue mensuras cõtinet incipiendo a non gradu. et nihil eius omittendo. Sed tunc intensum et remissũ distare et appropiquare non faciunt differentiã aliquam secundũ. n. huius acceptionẽ idem est dicere. est

magnũ ut.i.et paruũ ut.i.intẽsum ut.i.et remissũ ut.i.appropiquat ut unũ:et distat per unũ etiam non est qđ q̃ritur. Quare et si iste intellectus sit uerus et aliquando usitatus non tamen est qđ querit. neq; calculator isto mõ accepit. Si uero intensio et remissio sumantur formaliter siue pro respectibus superius demõstratũ est ꝙ nullus intellectus põt esse uerus:nisi iste.s.ꝙ intensum ad aliquod est qđ magis distat a non gradu. Remissum uero ꝙ magis appropinquat.i.ꝙ.minus distat:ubi supius declaratũ est ꝙ opinio calculatoris multos continet errores:et sumpsit positiuũ pro cõparatiuo:et in multis sic dicendo sibi ipsi contradixit. Si uero sumatur intensio pro summo et pro perfectione declaratũ est ꝙ bene intensio põt attendi penes distantiam a non gradu. eo modo sumendo et interpretando quo interpretati sumus opinionem secũdam.et non aliter:remissio uero nequaquã potest attendi penes appropinquationem ad non gradum. Dictum est etiam superius: si intensio et remissio comparentur ad suum principium quo mõ attendi habeãt penes appropiquationem et distantiam a summo: quia penes magis et minus distare a summo quod minus distare improprie appellatur appropinquare. Sed de omnibus his satis habunde dictũ est in superioribus. Verum restat modo respondere ad ea per quæ calculator suam astruit opinionem. Ad illud quidem ꝙ sicut aliqđ distat a non quanto sic dicitur esse magnum:ergo sicut distat a non gradu sic dicitur esse intensum. Hoc quidem probat sumendo intensum pro re intensa.quod etiam cõceditur de remisso.nam unũquodq; quantum per quantum distat uel appropiquat non quanto.i.quot mensuras continet de quantitate tantum dicitur esse:sed hoc est sumere magnum et paruum materialiter:et appropinquare et distare pro continere: et non ut opponuntur secundum priuationem et habitum quod etiam conceditur de intenso et remisso sed hoc nihil est contra dicta. Consimiliter sicut aliquod magis distat et magis appropinquat.i.minus distat a non quanto.sic dicitur esse maius altero:uel minus. Et proportionabiliter sicut aliqua qualitas magis uel minus distat a non gradu.sic dicitur esse magis uel minus intensa quod est sumere intensum et remissum formaliter siue pro respectibus. Sed sumendo ut dicunt ultimũ et perfectionem:siue ut comparantur ad suum principium.oportet comparationem fieri ad summũ.ut multotiens dictum est. Ad aliud uero quod adiungebatur quia augumẽtatio attenditur penes distare a non quanto. Diminutio uero penes eidem non quanto appropin

quare:ergo magnitudo et paruitas penes eadem attendunt. Huic primo dicitur negãdo consequentiã.quia augumẽtatio et diminutio sunt motus qui minime itelligi põt absq; suis terminis oppositis.cũ quinto physicorũ.oĩs trãsmutatio est inter opposita.Magnitudo aũt et paruitas intensio et remissio ut hic summunt minime motum dicunt.Secundo quia illo sibi dato esse sumere magnitudinem et paruitatem:intensum et remissum formaliter et pro secũdo significato quod quidem concessum est:quia maius dicitur alterõ quod magis distat a non quãto:minus uero quod magis appropinquat.i.minus distat.sed sic non est summere pro tertia acceptione. Quare peccat per æquiuocationem quare etc.

¶ Caput sextum Sectionis sexte. In quo ostenditur quid ueritatis contineant argumenta contra calculatorem.Et est redditus ad sextum capitulum sectionis primæ.

De ea q̃ sunt adducta in capitulo sexto dicitur. Ad primum quidem q argumentũ cõcludit ueritatẽ sic sumendo non quantũ et non gradũ ut sumitur in argumento.quas si calculatores illum intellectũ habuerũt minime tenendi sunt. tñ sumẽdo secundũ alios intellectus.ut q attendi habet penes distãtiam a non quanto.i.penes quantitatẽ facientem differre a non quanto. uel facientẽ distare.uel q numeratio incipiat a primo pũcto et breuiter secundũ alios intellectus recitatos esse possibiles in capitulo. pprio argumentũ noni pcedit i cut satis apparet. Ex quo patet ẽt responsio ad secundũ.quia est æquocatio:nã ut bene demonstratũ est sic sumendo attendi penes non quantũ sic q non quantum sit causa quanti:siue in essendo siue in cognoscendo falsum est. Licet non q̃tũ sit principiũ quanti:sicut punctus lineæ:neq; omne pricipiũ est cã.ut 5° metaphysicæ dicit:tñ magnitudo et paruitas hñt attendi penes distantiã a non q̃to.i.penes q̃titatẽ faciẽtẽ distare a nõ quanto et cuius cognitio incipit inumerãdo a primo puncto:et secũdũ istum sensum uel est causa formalis: uel habet reduci ad cãm formalẽ sicut dicimus q prima unitas est cã formalis numerandi: nec[illegible] reduci põt ad causam formalẽ.Et sic dicatur pportionabiliter de aliis significatis possibilibus.Ad tertiũ ẽt dicit q argumentũ ccludit ꝯ calculatorẽ sicut superius multotiẽs dictũ est :pot tñ ccedi q gradus sũmus ĩ latitudine finita sit remissus.i.finitus neq; plus pbant argumẽta calculatoris et q respectu latitudinis infinite põt ẽẽ inmissus uel sm imaginationẽ siue mathẽaticæ. Sed tũc ut dictũ

est quelibet latitudo ut tunc est infinita. Ad quartum uero dicitur q probat positionem nostram.s.q sumendo intēsum ut habet esse a suo pricipio et ab eo dependet.habet attēdi penes summū. Et cō similiter dicitur ad confirmationem ibi adductam quia intensio et remissio summūtur ut comparantur ad suū principiū.Et hoc multotiens dictum est.Ad quintum dicitur q experimētatores ut uenditores et emptores.per illa experimenta querunt perfectionem et imperfectionem.Et iam dictum est q penes summū ista habent attendi.Et consimiliter dicatur ad illas auctoritates probant.n.cōclusionē nostram.Quare etc.

Caput septimū In quo declarat qd ueritatis cōtineat quarta opinio.et est redditus ad septimū capitulū sectionis primae.

Quarta aūt opinio ueritatem continet sumendo intensionē pro perfectione:remissionē uero pro summe imperfecto: siue pro perfecte remisso.Nam et sic continet rationem summi:dicitur.n.quinto metaphysicae q transumptiue dicimus perfectum furem et perfectum calumniatorē:quai sicut in genere bonorum perfectum simpliciter habet attendi penes summū in bono illo.Ita in genere malorum perfectū malum quod est transumptiue perfectū habet attendi penes summū malum.Et hoc probat auctoritates et rōnes adducte:neq plus probant ut satis liquet. Et hec superius dicta sunt.De capitulo aūt octauo nihil amplius oportet dicere cum satis dictum sit.

Caput octauū Sectionis sexte.In quo declaratur quid ueritatis contineat quinta opinio.et est redditus ad nonum capitulum Sectionis primae.

Quinta autem opinio que est Aristotelis et Platonis declarat quod sit intensio et remissio formaliter et exprimūt formales cōceptus intensionis et remissionis sicut dictum est supra.Sed sic sumendo non declarant alia significata et alii modi accipiendi intensionem et remissionē.Quare nihil contra ea quae dicta sunt.

Caput nonum Sectionis sexte.In quo respondetur ad argumēta adducta contra quintam opinionē et est redditus ad decimū capitulum Sectionis primae.

Ad ea aūt que adducta sunt ɔtra istā positionē p ea que superius dicta fuere satis patet. Respōsio ad tria.n. Prima dicit q aequiuocat de contrario:nam sumitur pro priuatiue op-

posito.sic dicunt etiam Albertus et Thomas. Argumenta autem procedebant de contrario pro una propria specie oppositorũ. Ad quartũ dicitur.ut superius ẽt dictum fuit ꝙ arithmetricæ quãtum intendit de uno.tñ corumpit de altero et econtra.non aũt geometrice.et argumentũ procedit secũdũ geometricã ꝓportionẽ. Unde sicut secundũ tenentes permixtionẽ uerorũ contrariorũ adinuicẽ dicendũ est ꝙ non æque ꝓportionabiliter sicut corumpit frigiditas sic generatur caliditas neq; econtra.sed solum æqueuelociter et arithmetricæ. Sic dicẽdũ est de priuatiue oppositis. Ad tertium etiam patet ꝙ non procedit cum capiat contrariũ pro uere contra quare etc.

Caput decimũ Sectionis sexte.in quo respondet ad ea que obiiciunt in undecimo capitulo Sectionis primæ ꝯtra oẽs opiniones.

D ea aũt qꝛæ ultimo adducta contra oẽs opiniones. s.ꝙ insufficienter locutæ satis patere põt p ea que dicta sunt. Declaratũ est.n.quid est distare secundũ oĩa significata possibilia et qui modi possunt esse et qui non possunt declaratũ:est etiam quæ est illa mẽsura secundũ unãquanq; opinionẽ.insup an eadem mensura mensurant intensio et remissio et si eadem quo mõ. Insuper.quo modo opponant.s.an priuatiue an positiue.nihilq; pretermissũ est qd ad claritatẽ eorum quæ opposita sunt faciant.quare diligẽter ea quæ in superioribus tradita sunt obseruent et nihil obscurũ remanebit. Et in hoc finitur Sectio sexta.

Caput undecimũ in quo ponunt ẽt quædã argumẽta contra ea quæ superius dicta sunt in aliis Sectionibus et in ista.

O ccurrunt adhuc et aliæ dubitationes. Prima quidem quia dictũ est in Sectionis quarte.capitulo uno ꝙ si aliqua dependeant ab uno primo quæ diuersent secundũ magis et minus. intensio siue pfectio attẽdi habet penes maiorẽ et minorẽ appropiquationẽ ad illud primũ qd est penes magis et minus distare.siue per latitudinẽ exclusam qd erat tertiũ significatũ. Sed cadit dubitatio:quia ordo uniuersi dependet a Deo tanq̃ ab uno primo.ut demonstratũ est.xii°.metaphysicæ.et tñ pfectio talis non uidet attendi posse penes talem appropiquationẽ:quia uel Deus ponitur finite pfectionis uel infinite. Si p^m tunc imediatũ deo cum sit sibi maxime ꝓpinquũ erit æqualis perfectionis. Cum ipso qd impossibile est cum sic duo essent dii:cuius oppositũ et ponunt leges

et omnis phia reclamat. patet aūt ꝯña. quia sicut ignis non impeditus producit in puncto sibi ꝓximo effectū æqualē sibi. ergo cū deus agat p naturā ut credidit Aristotiles ꝓducet effectū sibi æqualē. Quod ēt ꝯfirmat. Quia si p³ itelligētia ꝓducta a deo nō est æqualis deo ergo excedit a deo: uel igitur excessu diuisibili uel īdiuisibili nō secundū qa excedet p idiuisibile ut communiter ponit: et maxime ab ipsis calculatoribus est nō excedere existimat ēt: ꝙ hoc senserit Aristotiles sexto physicorū. ergo excessu diuisibili excedet: sit igitur. a. excessus ille illud ꝗ qd excederet primā itelligētiā p medietatē. a. Cū. a. ponat diuisibile esset pfectior prima. qr data intelligētia non erit prima. cū non maxime appropiquat primæ. Et ista talis est a deo ꝓducibilis. Non. n. uidet q esset repugātia qu adeo produci posset ergo est ꝓducta. tenet ꝯqa. q: 3° phycorū i eternis nō differt esse a posse. Et supponit ꝙ deus agat p nām: q̃re agit q̃tū pōt: et tunc illa non fuit prima intellgētia et eodē argumēto. neq illa q̄ excedit datā p medietatē. a. neq q̄cunq altera ponat ut satis patet. qr opportebit ꝙ pª cratura sit æqualis creatori: qd tñ ē ipossibile. ꝯ nō pōt poni ꝙ deus dicatur esse finite pfectionis: neq ēt infinite: quid tū multi ex phipatheticis credūt hoc nō esse possibile ut fuit Auerois. Sed ēt illo dato nihil uidet pficer. tū qa argumētū factū superius non minus uidet militare. s. ꝙ prima creaturarū esset ifinite pfectionis: qd cōiter credituri claudere opposita. Amplius qa si prima creaturarū nō esset infinite pfectionis. Verū finite ut necessariū est ponere quo mō posset recipe pfectionē secūdū distantiā ad primūcū p infinitū distet a sūmo. Immo una quequ p infinitū distet a sūmo: qr si secūdū talē distantiā ab ipso p̄. creature accipiūt pfectionem ab ipso p̄. nulla erit magis pfecta altera qd est falsum et derisoriū ponere ut patet. Sic. n. hō non esset pfectior asino: quare nullo mō uidet ꝙ illud supius dictū ueritatē cōtineat. ¶ Secūda dubitatio occurrit ēt qa in eadē sectione dictū est ꝙ pfectio attendi habet penes appropiquationē ad summū: siue qd re idem est ꝙ penes distātiā a non gradu. Et ulterius dictū est ꝙ tale appropiquare pōt dici conuenire. et sūmo assimilari: Sed tunc orit dubitatio. In latitudine ifinita sicut cōiter a legibus ponit latitudo entis quō aliqua creatura q̄tuncūq pfecta cū sit finita pōt ꝯuenire cū deo uel ei assimilari cū nulla uidet posse admitti cōparatio uel similitudo inter finitum et infinitū. he dubitationes aūt possent et ꝯiungi satis apte in sectione illa quarta. Sed hic sunt posite. quia quæ dicta sunt in posterioribus sectionibus uident facere ad solutionē ipsarū.

¶ Caput duodecimũ In quo ad aductas dubitationes respondet·

D hec autem respondetur. Ad primum quidem dicitur ꝙ a illud assumptum est uerum. s. ꝙ ordo uniuersi dependet a deo: et totum esse habet ab illo. Et cum ulterius dicitur uel deus est finite perfectionis uel infinite. Huic dicitur ꝙ multi ex illustribus perhipatheticis tenuerunt esse finite perfectionis. Auerrois namq; secundo de Celo comentis. xxxviii. lxiii. et. xi. In comento quoq;. xxxxi. duodecimo metaphysicæ. Et in ultimo capitulo de substantia orbis expresse uidetur esse huius opinionis. Et istud quidem satis rationabiliter uidetur ad dicta Aristotelis. Nam si Deus agit de necessitate naturæ ut etiam catholici credunt eum sensisse aget inquantum potest. Sed cum sit infinite potentiæ ex aduersario: ergo non dabitur maximus effectus quem potest producere nisi ille esset infinitus quod infinitum tertio physicorum et primo de celo improbatum est et tũc mundus non erit maximũ in natura quod esse potest. et oppositum ipse reclamat in primo de cœlo. et ideo uerisimile uidetur secundum mentem Aristotelis ꝙ deus sit finite perfectus. Quã partem substinẽdo dicitur ꝙ prima intelligentia est maxime propiqua ipsi deo: non quidem quia ei adæquetur. hoc. n. impossibile est cum sit causa æquiuoca et in æquiuocis effectus nunquam causæ adæquari potest. ut dicit comentator. xii. metaphysicæ. Si uero esset causa unicoca ut ignis inordine ad alterum ignem productum: tunc bene posset adequari: quare intelligentia dicitur esse maxime ꝓpinqua suo factori non qa ex toto tangat: sed quia inter deú et ipsam: nihil de facto mediat. uel mediare pốt. Et cu multerius adiungebatur quia excessus quo deús primam excedit intelligentiam uel est diuisibilis uel indiuisibilis. Huic quidem dicit̃ ꝙ actu est idiuisibilis potentia uero diuisibilis intelligo aũt per potentia non repugnãtiam que uel logica siue metaphysica potẽtia pốt appellari. Eo modo quo dicimus cœlum diuisibile lineã extẽdi in infinitũ que qdẽ potẽtia. ſm rem ad actũ deduci non pñt. sicut dicit comẽtator in multis locis qñ non oportet ꝙ deus de facto producere possit intelligentiã pfectiorẽ prima. et tũc ſm Arist. nullã est dubitatio. Verũ qa multi alii phipathetici. ut diuus Thomas. et Scotus hoc non tenuerunt ad mentẽ. et Aristotelis sed quicquid sit de Aristotile leges tenent partem oppositam. Er Plato exꝓsse fuit opinionis cõtrarie. Sic etiam Orpheus in hymno canit ubi dicit ꝙ deus est oculus infinitus. Ideo hanc partem substinendo difficilius est respondere. Existimo tamẽ sic posse

responderi secundũ opinionẽ tenentẽ dictũ esse infinite pfectionis uerisimile est deum non agere ex necessitate naturæ : sed secundũ precõceptionẽ et uoluntatẽ mere quidẽ cõtingentẽ. Vnde prima intelligẽtia est tante pfectionis quia sic eam intelligit et uult esse tã tæ pfectionis et cõsimiliter dicatur de una quãq; creatura a Deo pducta neq; ad illas pducendas coartat. quin multo pfectiores pos/set pducere. Et tunc quidẽ dicẽdũ est q una creatura esset pfectior altera: quia Deus unã p pfectiorẽ ideã pducit q̃ alterã. Non qdem quia iste ideæ differant realiter in deo. Hoc.n.nephas est. sed secũ/dum rationẽ quæ pluralitas non remouet a Deo. Sicut dicit Aug. in libro.lxxxiii. q̃stionũ. Immo et Auerois.xii.metaphysicæ comẽ/to.xxxix.eam ↄcedit et licet essentialiter et in re una idea est æque pfecta cum altera: tñ ut sic una põt esse altera pfectior: quare depen dentia adeo et ab ipso accipientia esse non eo modo ab eo accipi/unt esse quo mõ accipiũt aliqua ab agente per naturam sed secun dum modũ intelligendi et uolendi non quidẽ de necessitate sed cõ tingenter. Verum quia Augustinus et cæteri Theologi uolunt q prima creatura est maxime ppinqua deo: cætere uero remotiores Ideo ẽt dicendũ est q prima creatura est maxime propinqua deo: non quia inter deũ et ipsam non sit distantia infinita. Hoc.n. secũ/dum positionẽ falsum est. sed quia nulla creatura mediat actu inter datam creaturã et Deum: Cetere uero per oppositũ dicuntur esse remote: quia aliqua creatura mediat et secũdũ qd plus et plus me/diant sic dicũtur esse magis a deo remote: secundũ igit istũ sensum dixit August. undecimo cõfessionũ. Dñe duo fecisti unũ prope te: alterũ uero prope nihil. Dicit ẽt prima creatura maxime appropin qr primo enti quia maxime distat a nõ gradu ẽtis : sed hoc erat sm pm significatũ appropiquationis qd ut dictũ est ptinebat ad pfecti onẽ. Quare patere põt et respõsio ad secũdã dubitationẽ. s. quomõ aliqua creatura cũ sit finita creatori infinito assimilari poterit. Nam argm cõe est cuilibet tenẽti deũ esse isinite pfectionis. Ad qd qdẽ di cit q pfecte nihil suo creatori põt assimilari: sed secũdũ partẽ ut hõ assimilat dõ sz q dus est idea hõis. asinus uero eidẽ deo assimilat sz q deus est idea asini et sic de singulis suo mõ dicat. Neq; ex hoc uo lumus partes esse in deo distictas secundũ rem: sed secũdũ rõnem tm: et nostrum modũ intelligendi unãq; secundũ unã rõnem esse pfectiorẽ altera. neq; hoc derogat infinite pfectiõi diuine. sicut deo attribuimus intellectum et uoluntatem potentiã scientiam et cet. Que re et essentia sunt idem et pfectione. licet secundum modum

intelligendi unum potest esse prius et perfectius altero. Verũ quia multi calumniatores reprehẽdunt nos: quia asserimus ideas nedũ secundũ ueritate fidei: uerum ẽt ſm mentẽ Aristotelis Ideo de hoc ordinauimus unam questionem siue disputationem separatam. In qua disputamus. Nũquid sit necessarium dari ideas et an Aristoti/les ponat ideas et quomõ ponũtur in deo: Ideo qui uale comple/te secundum mentem nostram uidere istam materiam eam questi onem uideat. Hic autem eam nolui interponere ne fiat cõfusio et permixtio capituli in capitulo quare etc.

¶ Explicit sectio sexta continens duodecim capitula. Et est finis to tius Tractctus. Ad laudem Dei omnipotentis et diui Augustini in cuius festiuitate. Ego Petrus filius Ioannis Nicole Pomponatii de Mantua finẽ iposui dicto Tractatui Anno Christianorũ. M.D.xiiii. In Ciuitate Bononiæ. Annoq; secũdo Leonis decimi Summi Pon tificis.

¶ Impressum Bononiæ per Hyeronimum Platonidem de Benedi ctis Ciuem Bononiensem Leone decimo Pontifice maximo Dei Ecclesiam gloriosissime restaurante. Anno domini. M.D. XIIII. Die decimo Decembris.

¶ Quia fieri nequit quin aliqua errata ĩpressoribus accidit. Ideo subnectere usum est hinc quorundam locorum emendatione.

¶ C.ii.uergllius debet legi uergilius
profiscisi.debet legi proficisi
¶ C.ii.a tergo.uioletissime debet legi uiolentissimæ.
Rediculus debet legi ridiculus
Susceptur am debet legi suscepturum
¶ C.iii.a tergo.maximo substantia est debet legi maxime
¶ C.iiii.aliquis gradus est æqualiter debet legi aliqualiter
A tergo.est eliquis gradus debet legi aliquis
¶ C.vi.quartus modus penes quod debet legi penes quem
¶ C.vii.quia ad genus nullum causæ debet legi quare
quia remissum est respectu elicuius legi debet alicuius
quia si caliditas est remissa caliditas debet legi quare.
A tergo.quia si esset remissa in actu debet legi quare
quia si ea caliditas potentia debet legi quare
quare concesso ꝙ motus debet legi quia
in uniuersali et metaphysicæ posset legi mathematicæ
Accipiat summũ debet legi accipiatur
in secundo metaphysicæ debet legi in duodecimo
secundum uniuocatione.debet legi uniuocationem
¶ C.viii.totius latitꝑdinis debet legi latitudinis
¶ C.ix.A tergo.quia nigredo ut sex est intensior.debet legi quare
Admiscetur cum suo contrario.legi debet admiscebitur.
¶ C.x.ox.remotione nigredinis.debet legi ex.
nam si datur maior.debet legi etiam si datur
¶ C.xi.a tergo.ideo aliter ponatur modus.debet legi alter
¶ C.xii.tamen confracta.per modum.debet legi considerata
ad insensata uel maius sensata.debet legi minus sensata
illud omnino impossibile est.debet legi.n.oĩo impossibile est illud
A tergo.quia cum paruũ sit per appropinquare non quãto. debet legi quare cum paruũ.
¶ C.xiii.etenduntur penes magis.debet legi attenduntur.
quia secundum ipsum.debet legi quare secundum
A tergo.quare respectu nullius intensioris.debet legi quia.
¶ C.xiiii.eo modo qua etiam dicimus.debet legi quo
A tergo. Et hoc aut perfectam et imperfectam.debet legi aut perfectam aut imperfectam

¶C.xv.eidem.ut octo Propinque debet legi propinqua
eidem.non gradui appropiquat.debet legi appropinquant
habent assumi penes intercepta .debet legi summi
sicut.a.magis dicta.a.magis appropinquat.debet legi sic .a. magis
appropinquat
A tergo inter quattuor et octo nihil distare.debet legi distaret
quare nullus cum sit summus magis distat.debet legi quia
¶C.xvii.A tergo opacum lunæ non causat.debet legi opacum op
positum lunæ
Et si æqualia quod horum est maius.debet legi.et si inæqnalia
¶C.xviii.a tergo sed pro quanto ipsa subiecta.debet legi substãtia
¶C.xix.Thomas propter expositionem suam.debet legi opinio/
nem suam.
qualitates uniuersaliter omnia mensurabilia.debet legi qualitates
et uniuersaliter
¶C.xxi.a tergo.ex quo illud aliud minus qđ distat minus distare
debet legi.ex quo illud minus distat quod minus distare
accipiendo a non gradu.debet legi incipiendo.
¶C.xxii.quare magis distat a non quanto.b.debet legi quia
¶C.xxiii.intensio igitur et.debest legi intensum'
A tergo.comentator primo primi physicorũ.debet legi comenta/
tor comento primo.
¶C.xxiiii.quia dictum est ꝙ causa magni.debet legi quare
¶C.xxv.continentia uero geometricam. debet legi continẽtiam
A tergo cum eas p̃suppo nam.debet legi presuponam
queadmodũ est de intensio et remissio. debet legi quemadmodũ
est de intenso et remisso
decemparatione magni ad paruũ.debet legi magni ad magnum
parui ap paruũ debet legi parui ad paruũ
¶C.xxvi.inæqualitas uero est diuersitas.debet legi inæqualitatis
A tergo.dicimus.n.ꝙ duo sunt æque magna ad quattuor . debet
legi dicimus.n.ꝙ octo sunt æqua magna
¶C.xxviii.Ouidius in opistolis.debet legi epistolis
A tergo.et qualitate permanente.debet legi quantitate
¶C.xxix.quocunqꝫ magna.debet legi magno
sunt perfectio et imperfecto.debet legi imperfectio
¶C.xxx.a tergo quia opponitur priuatio ipsi distantiæ .debet di/
ci priuatiue
¶C.xxxi.a tergo.sed a non gradu qa inter gradũ ut sex.debet legi

sed a non gradu non quia inter gradum ut sex
nisi in primo modo loquendi nisi primus modus. debet legi sic. nisi in modo loquendi licet primus modus concipitur. in ordine ad summũ non est summa. debet legi non esse summa
C C.xxxii. perfectum et remissum. absolute idem sunt. debet legi perfectum et intensum absolute idem sunt
A tergo. quia prima est minima in illo genere differunt tertio. sic debet legi. quia prima est minima in illo genere. secunda uero est maxima differũt. tertio
an sit pfectum an sit impfectũ melius legit uel imperfectum
tex. comenti secundi eiusdẽ decimi. debet legi tex. comẽti septimi
C C.xxxii. a tergo. aliud caliditatis. et aliqd frigiditatis. d. l. et aliud
C sicut manifestũ de etherogeneis. debet legi sicut manifestũ est q igitur sic sit minimũ. debet legi q igitur hoc sit
C C.xxxiiii. a tergo. quia illa ut sex continet ea ut quattuot. et per eam excedit. debet legi quia illa ut sex continet eam ut quattuor. et eam excedit.
ut quattuor quod plus participat. debet legi quia plus participat sed ex ea q caliditas ut sex. debet legi ex eo
C C.xxxv. a tergo. melius et tali applicatione. debet legi ex tali
ipsa distantia in partes æquales. debet sic legi distantia et qualitate in partes æquales.
Numeri quibuscunq; duabus qualitatibus sic debet legi. numeri. nam quibuscunq; duabus quantitabus
C C.xxxvi. a tergo modo iste. debet legi ista
totum exclusiue sumendo. debet legi tantum semel quia ibi est superfluitas cum bis ponatur
C C.xxxvii. Secundo etiam probatur. debet legi secundũ probat
A tergo meliorem appropinquationem. debet legi applicationẽ
quasi idem important. debet legi importat
an gradus summus et quodlibet. sic debet legi an gradus sit remissus et quodlibet etc.
gradus summus finite appropiquat gradui debet legi non gradui quare et qd pôt intendi uidetur posse remitti. sic debet legi quare et qd pôt remitti uidetur. posse intendi
Antecedens aũt motum est. debet legi notum est
gradus summus potest esse remissus. debet legi non potest
A tergo. possit eparere. debet legi apparere
physico audito. debet legi auditu

ipſum ſummũ dicit totam ſubſtantiam.debet legi diſtantiam
Diſtare facit in tenſum et intenſum.debet legi et magis intenſum
℄.C.xxxix.magis diſtare nã magis diſtare infert minus diſtare qđ minus diſtare eſt appropiquare ut multotiẽs dictũ eſt.ſed nõ in eo dẽ eo ꝙ ſi.a.magis diſtat q̃.b.B.qdẽ appropiquat. ſed ex eo.ꝙ gra/dus ſũmus magis diſtat ꝯ non gradu q̃ gradus medius. non ſequit ꝙ ipſe ſũmus minus diſtet uel appropiquet.Preterea.Sic totũ.de/bet legi minus diſtare:qđ minus diſtare.eſt appropiquare ut mul totiens dictũ eſt.ſed gradus ſũmus non minus diſtat q̃ alter gra/dus cum ipſe maxime diſtat.Preterea etc.
Antecedens illud falſum.debet legi eſt falſum.
℄.C.xxxx.Sic.n.uelocitas eſſet caliditas.ſed ſic nõ eſt ſũma ſic.d.l. ſic.n.uelocitas eſſet caliditas.Sed ẽ remiſſa q̃litas.ſed ſic nõ eſt etc.
arguit que ſecundũ opinionẽ.debet legi quia ſecundũ opinionẽ.
℄.C.xxxxi.Sũmatur aut.c.intenſio.debet legi autem.c. intenſio
et in dupla ſexqui tertiam.debet legi et in ſecunda
Ex ſuppoſito non ſunt æqualia.debet legi nunc ſunt æqualia
a tergo.Adinuitem compoſibiles.debet legi comparabiles
℄.C.xxxxii.in rñſione an ſecundũ argumentũ.d.l.ad ſecundum
a tergo.ratio formalis oppoſiti.debet legi ſui oppoſiti
ꝙ ſequit.ꝙ eſt aliquod remiſſum.debet legi ſequitur quia eſt
quantum.a.eſt intenſum reſpectu eſt.debet legi reſpectu.b.
℄.C.xxxxiii.et ut deficit ab ultime.debet legi ab ultimo
et ubi eſt non gradus nullam.debet legi non gradus intenſionis.
a tergo multe poſite ſunt queſtiones.debet legi concluſiones.
et ſic in oppoſita materia.debet legi propoſita materia
et breuiter cum minus q̃ ut octo.debet legi cum neq; minus
ſecunda cõcluſio erat quia.ubi eſt gradus⁹ debet debet legi ꝙ ubi
ut demõſtratũ eſt et infra ẽt declarabit q̃ etc.totũ hoc ſupfluit
℄.xxxxiiii.a tergo deductũ eſt ex ſua opiniõe.d.l.et ex ſua opiniõe
per tm̃ ſic ꝯtinere de intenſio ne qđ ſi dicat. debet legi p tm̃ ſic cõ tinere de intẽſione ẽt eſt ſic intenſum p tm̃ ſic cõtinere de intenſi one quare formaliter p idem erit intenſum et remiſſũ
℄.C.xxxxv.Alteri uero defficeret quinq;.debet legi defficerent.
queritur quid ſit magis propinqũ.legi debet quod ſit
quare octo quod minus diſtat.debet legi quare unũ.
A tergo uelocitate e ꝓportionabilitate.l.d.et ꝓportionabilitate
Et æqueuelociter acquiſitione.legi debet æqueueloci
Aequeuelociter deperditio.legi debet æqueuelox

Alia qualitas uniformiter depdit.l.d.sic alia qualitas sicut depdit.
Et tūc dico ꝙ uniformiter et æqueuelociter sicut auget intēsio sic uniformiter et æqueuelociter auget remissio.sic.d.l.Et tūc dico ꝙ uniformiter et æquelociter:et æque ꝓportionabiliter sicut auget intēsio sic uniformiter et æque ꝓportionabiliter auget remissio.
¶ C.xxxxvi.Ad eam quæ sex non aūt.l.d.ad eam quæ.b.
Duobus aūt modis.debet legi Secundu autem modus.
intensio ut quattuor respectu secund.debet.l.respectu ut secundo
A tergo tñ possibile est ꝙ æque ꝓportionabiliter.l.d.tñ iposibile
¶ C.xxxxvii.ꝯña manifesta est de se.qa cōparatio et similitudo nō inuenit.nisi inter ꝯuenientia minor ēt ex se manifesta est.sic debet legi ꝯña manifesta est de se.minor ēt ex se manifesta est.quia cōparatio et similitudo etc.etenim transposito est.
Arguitur ꝙ etiam ꝙ infinite.debet legi etiam ꝙ in finita
¶ C.xxxxix.a tergo secūdum aliam comparabilia.nam nox.sic debet legi comparabilia sunt nam nox etc.
siue deffectum ea et superfluit.li ea.
Quantum ēst perfectus.debet legi quantus
¶ C.l.Stili licet ille mensuræ non sint eiusdem numeri non sunt hiusdē.sic debet legi.Stilli et licet illa mensura non sunt eiusdem rationis numeri tamen sunt eiusdem rationis.
Aequalitas stet indiuisibili.debet legi stet in indiuisibili
A tergo.Quare nihil aliud morādū.d.l.nihil amplius imorandū.
¶ C.li.Infinitum remissionis deperdet.debet legi infinitū gradū remissionis deperdet.
A tergo ergo nullum elementale potest deperdere.debet legi sic.
ergo nullum tale potest plus deperdere
est.a.gradus negatur.debet legi est aliquis gradus
gradus ut sex est in se qui altero remissior.debet legi intensior
¶ C.lii.æquales qa nihil est qd ibi dicit.d.l.æquales quat nihil est
¶ C.liii.dicit ꝙ alīqd infinite paruū ad aliqs qa infinite magnū totū illud(infinite magnū)superfluit
uel respectu cuiuscunq; et remissus debet legi est remissus
Vel respectu finiti uel infiniti quia sic debet legi respectu finiti uel infiniti non finiti quia
quia infinitum esset minus infinito.debet legi quare infinitum
per infinitum tñ deficit .debet legi per infinitum tamen
infinite remissum debet legi infinite remissium
A tergo ab infinito etiam respectu illius.d.l.ab infinito et etiam

¶ C.liiii.qa conceditur homine esse.debet legi quare conceditur,
Absolute nõ imp̃fectior alia.debet legi absolute nõ est imp̃fectior
Cõparando tamen secun[illegible] as creaturas.d.l. duas creaturas
Si ille secundæ sunt inæquales.d.l.si ille due sunt inæquales
Vt dicit comentator.in secũdo metaphysicæ.d.l.xii.metaphysicæ
A tergo habet aliquid quia uerũ.d.l.habet aliquid ueri quia etc.
finitam taendem consu[illegible] r debet legi tandem.
emissum quia large loque[illegible]o.debet legi remissum tamen large
¶ C.[illegible] intrinseca absoluta [illegible] q non uariatur.sic debet legi intrinseca absoluta predicata no[illegible] uariatur.
si accipiatur per eodem.debet [illegible] gi pro eodem
altera differentia est [illegible] t.legi debet altera differentia et
perfectum sed secundũ secundã opinionẽ.d.l.p̃fectũ secũdũ secũdã
a tergo modicum approp inquat non gradui.sic debet legi modicum appropinquat ad summũ uel distat a non gradu
infinitum paruũ ipsum quod secũdũ nos.d.l.paruũ quod secundũ
Quodlibet cõtinuũ finitã droportione habet.sic debet legi quodlibet continuũ infinitam proportionem habet
Et ad quadruplam.quadruplum.debet l.et ad quartã quadruplũ.
Quare [illegible] scriptũ ꝯcedi posset.d.l.quare secũdũ hoc cõcedi posset.
[illegible] eterni infinitum.debet legi et sic in infinitum
se[illegible] falsia deuius error.d.l.sed ad falsa deuius error
omnes opinones.debet legi opiniones

FINIS.

